

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De consolatione philosophiae

Boethius, Anicius Manlius Severinus

[Straßburg], vor 6. März 1491

Incipit liber quartus

[urn:nbn:de:bsz:31-324214](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-324214)

Liber quartus

z argenti. ex certis paucis vltis honoradis phis q̄ cōtēnūt sensus desideria
z sequuntur desideria intellectus. z ppe sine eiusde tractat. Dr. Phis maxie
delectatio in p̄io primē p̄io in cōtēptatōe sive bonitatis z hec sola ē recta
delectatio. hec em̄ ē vita phoz sine q̄ nōo vult vita recta. Et subdit Ph̄
losophū aūē voco oēm hoiem venientē ordie nature tēdēs in alta z finitō

vita acq̄rū vltimū fi
nē z optimū vite hu
mane q̄ ē s̄p̄s gl̄io
sus b̄n̄p̄tē in secula
seculoz.

Explicit liber tertius
Incipit liber quartus

Ec cū phia
digni. Sic i
cipit q̄r̄ lib
de cōsolatione phie.
cuius hēc ē p̄sa prima
in q̄ libro phia assi
gnat cās q̄re mala cō
cedantur in regno. Si
cū oīm rex rector bo
nus existat. s. de^o z p
bat bonos sp̄cē po
rētes z malos impo
rētes. z sic vitia nun
q̄ sunt sine pena. Ita

Incipit liber quartus. Prosa p̄ia
Ec cū philosophia dig
nitate vult^o z oris gravi
tate suata leuiter suavi
terq̄ cecinisset. Tū ego
nōdū penit^o insiti meroris oblit^o in
tentiōem dicere adhuc aliqd̄ paran
tis abrupti. Et o inq̄ veri p̄ua lumi
nis q̄ vsq̄ adhuc tua fudit oratio. tū
sui speculatiōe diuina. tū tuis rōib^o
inuicta patuerūt. Ea q̄ mihi. z si ob
iniurie dolorem nuper oblita: non
tamen ante ac proorsus ignorata di
scutes nunq̄ sine p̄mito. Probat etiā q̄ ois fortūa taz p̄spera q̄ aduersa
bonis ē ad p̄fectū. malis autē ad interitū. Etiā p̄bat q̄ oia q̄ fiūt a deo re
cte fiūt z alia plura sic p̄b̄it. Et diuiditur ille liber i. xiiij. p̄ces. qz septē
sunt p̄se z septē metra hui^o q̄r̄t de quibz patebit in p̄cessu. Primo q̄ ostē
dit Boet^o quōd intēdētōz phie adhuc p̄ant plura dicere interruptit p̄ponē
do cās sui doloris. Secūdo phia p̄mitte sibi p̄fectā curā. Tertio dat mo
dū curā di ip̄m. secūda sibi. Tū illa z esset. tertia sibi. Et q̄m. Et q̄rto. p̄
quitur intēntōne ip̄m curādo in seq̄nti. p̄sa sibi. Tū ego. Primo ostēdit q̄
modo interruptit intēntōne phie volens p̄sa loq̄. Secūdo. p̄bat cās sui do
loris. secūda sibi. Sed ea ip̄a ē. Prius idē. Ec cū phia cecidisset. i. decā ass̄
hect. p̄dicta suata leuiter. i. delectabiliter. z suauiter. i. dulciter. seruata digni
tate. i. reuerētia vult^o. s. sui z dignitate oris. i. sermonis supple sul. Tū. i. p̄
hoc. ego. s. Boet^o. nōdū. i. nō adhuc. oblit^o. i. imemor. penit^o. i. oīno. insi
tū meroris. i. intrinseci doloris. Ego boet^o abrupti. i. interrapi. mētionem
idē p̄positū phie parātis. i. intēdētōz dicere adhuc aliqd̄. Et inq̄. i. dixi
p̄reua. i. p̄ambula. veri luminis. i. p̄fecte cogitōis. i. illa q̄ tua orō. i. in

Prosa prima

us sermo. fudit. i. locutus est. huculcs. i. qd istu libru quartu parcerunt. i. manifesta fuerunt. inuicra. i. insolubilia. Tu. i. aliqui diuina speculatione. i. sancta contemplatōe. tu. i. aliqui suis. ipsius. tum. i. aliqui tuis rōmb. i. de monstratōib. Et ea. i. illa p̄dicta. est. p̄. q̄uis. oblita. mihi. nup. i. aliqui dēterminatōez ob dolorē inuicrae supple quā p̄pessus sū a theodorico rege

isti. Sed ea ipsa est vel maria nostri causa meroris. q̄ cū rex bon' rector existat: vel esse omnino mala possint v̄l impunita p̄tereāt. Q̄d solū quāta dignū sit admiratiōe profecto cōsiderat ad huic aliud mai' adiungitur. Nam imperāte florentesq̄ neq̄cia: virt' nō solū p̄m̄is caret verū etiā sceleratorū pedib' subiecta calca. et in locū facinorū supplicia luit

gottor. nō tñ dixisti p̄sus. i. oino. hec sez p̄dicta. ignorata id ē ignora. aq̄. h̄c id est huculcs. q̄. Nota q̄ dignitas est. honesta et impiosa auctoritas. D̄r autē p̄bia h̄c d̄t dignitatē vult' p̄t sui honestatē. q̄. i. m. tulū sola sapia ē q̄ meret honores. et p̄pter sui auctoritatē que d̄igna est imitatione. Etia p̄bia d̄r ēe grauis ore. i. stabili ser-

monē. quia sermones p̄bia firmitate rationū insunt stabiliter.

¶ Nota cū p̄bia ostendisset quid sit summum bonum et in quo situm sit et fecisset exhortationem ad illud querendum intendebat ostendere modū quo ad illud peruenitur. sed anteq̄ explet illam intentionem Boetius velut audis ad sciendum quedam quorum ignorantia derinebat ipsum in merore. interruptit intentionem p̄bie volentis plura dicere

¶ Nota q̄ philosophia dicitur preuia veri luminis. quia ipsa clarificat animam et trahit eam ab obscuritate ignorantie ad lucem sapientie et ad claritatem intellectus ex li. de pomo Aristot. Vel ideo dicitur preuia veri luminis. quia per ipsam tanq̄ per viam homo peruenit ad cognitionem veri luminis quod est deus. quia dicitur in li. de pomo q̄ per p̄biam homo cognoscit suum creatorem qui de nihilo fecit omnia qui est inceptor omnium inceptorum et omnium principiorum principium. Et ibidem scribitur. oportuit vt philosophia mitteretur ad instruendum ignorantes et eos qui non cognouerunt suum creatorem.

¶ Sed ea ipsa hic Boe. ponit casus sui meroris dicens. Si ea ipsa est causa nostri meroris et maxima causa. q̄ cum rector rerum sez deus. bon' existat vel esse mala omnino possint vel pretereant impunita quod saltez si nullum aliud incouentēs seq̄retur. considera quanta sit dignū admiratiōe. at pro sed. huic adiungitur id est additur aliud maius supple admirandum. Nam pro quia imperante id est precipiente. et florentē. i. v̄gēte

Liber quartus

nequicia. i. nequitosus hoibus. virtus. i. hō p̄uolus. nō solum. i. non tñi ca
rer p̄mijis. veruētia ipsa v̄re subiecta. i. hō dita calcat pedib. i. potētis
scelerator. i. maloz. z ipsa p̄r luit. i. patit supplicia. i. penas i locū facinoz
id ē v̄tosoꝝ loco q. f. p̄dicta fieri. i. p̄mitti i regno. i. i mūdo scietis oia. f. dēt
z potētis oia sed volētis. i. intēderis. t̄m̄o bona. nemo satis v̄l admira
rī nec conq̄rī p̄t. i. q̄
rimoniā facere

¶ Nota q̄ mala sūt
in mūdo. p̄t q̄ rāto
sp̄ dēcat ad bonum
Cū ḡ mali nō regā
tur iudicio recte rāto
nis sed vineant pas
sionib. ire z cupisce
tie. iō deficiunt a bo
no. Itē supabūdan
tia z defectus sunt de
genere maloz cū vir
tus p̄sistat in medio
cū ḡt in plurib. sic
supabundātia z de
fectus patet q̄ mala fi
unt in mūdo. Cum
autē oia dependēat a
deo celū z tora natu
ra z deus essentialit̄
sit bonus. mirabile ē
quō mala cē p̄t. v̄l
salte p̄maneat impu
nita. ¶ Notandū q̄ q̄ boni attingunt finē oim rerum. f. summū bonum.
iō sunt potētes. mali autē q̄ h̄ ipm attingere nō p̄t sūt impotētes. Et quā
Boe. in .i. li. vi. p̄a dixit se ignorare q̄s sit finis omnium rer. iō putabat
bonos esse impotentes. malos autē potentes. z de hoc boetius admirat. v̄
paret in l̄ra z ista est vna causa sui doloris.

¶ Cum illa z esset inquit. Dic philosophia promittit Boetio per se
etiam curam que consistit in pertractione huius materie dicens. ¶ Hol
eti et esset infiniti stuporis id est admirationis et esse horribilius omni
bus monstris id est deformatibus si in dispositissima id est ordinatissi
ma domo scilicet in mundo tanti patrifamilias scilicet dei si sibi colerent
tur id est honorarentur vilia vasa id est mali homines z si preciosa vasa.
id est boni homines sor descenderent. i. vilescerent sicut tu estimas. s̄ nō ē ita. nā
ē ea que pauloante conclusa sunt seruantur inconuulsa id est integra in sui

Metrum primū

veritate. tu auctore. i. doctore ipso deo. de cui' regno nunc loquimur cognosces semp bonos esse potentes. malos vero impotentes. nec vniquam vitia esse sine pena. nec sine premio esse virtutes. et cognosces bonis semp contingere felicitate. et malis infortunata. et cognosces multa id genus. i. huius generis. quae corroborant te firma soliditate. i. contra aduersitatem fortune. querelis tuis

tutes. bonis felicitate. malis semp infortunata contingere. Multaque id genus quae sopitis querelis firma te soliditate corroborarent. Et quoniam vere formam beatitudinis me dudum monstrante vidisti quo etiam sita sit agnouisti. decursis omnibus quae praetermittere necessarium putato. viam tibi quae te domum reuehat ostendam. Pennas etiam tue menti quibus se in altum tollere possit affigam. ut perturbatio depulsa sospes in patriam meo ductu. mea semita. meis etiam vehiculis reuertaris.

Metrum primum quarti libri

Ante etiam pene volucres mihi

Quae celsa descendant poli

Quas sibi cum velox mens induit

Terras perosa despicit

se beatitudinis et ego affigam. i. apponam tue menti pennas. i. rationes quibus mens possit se tollere in altum ut depulsa perturbatio contingente tibi ex affectu bonorum ipsarum reuertaris. sospes in patriam meo ductu. mea semita. meis vehiculis. Nota quod per pennas haec phrasa permittit affigere menti boetij intelligit speculatio rationis et intellectus. prout et sapientia. Sicut enim quis volando in altum deductus auxilio pennarum. sic mens humana speculatione rationis et intellectus virtute et sapientia erigit in contemplationem summi boni.

Ante etiam penne. Itud est

Hec primum quarti libri primum metrum but' quarti cuius primum versus est metrum alexandrinum

is sopitis. i. remoris
Notandum sicut postea patebit omnia quae fiunt reuera deo contingunt. Cum igitur ordo iustitiae sit virtutis puniri. virtutes remunerari. si mali manerent impuniti. et boni irremunerati. et sic peruersus esset ordo in domo dei. si modo quod est horribiliter omnibus monstris

Et quoniam haec forma dicit phrasa dat modum curandi ipsam boetij dicens. Quoniam dicitur. i. tertio libro vidisti formam vere beatitudinis me monstrare te. i. docente. omnibus decursis. i. praeteritis. quae puto necessarium praetermittere ostendam tibi viam. quae te reuehat sed reducat domum. id est ad cognitionem

Liber tertius

nicū ab iuuentore. da ciliū a pede p̄d̄ante. secundus versus bi iactz ar
chilologicū ab iuuetore. iambicū a pede p̄d̄ante. In quo metro p̄bia offē
dit viam p̄ quā puenitur ad p̄gnitiōez sumi boni. z ē p̄ p̄siderationē crea
turaz. q̄ d̄atim sunt transcendēde. q̄s q̄ inuentat aliqd̄ qd̄ p̄c̄m̄eat oi
creature. z istā viā tradit sub s̄ilitudie autis volātis. Primo q̄ tradit viā q̄

mens pueniat ad co
gustionez s̄am̄i boni
secundo offēdit quā
p̄ns iuuetabit cū is
lic puenit. sc̄da ibi.
Duc. Primo dicit
dixi q̄ affigā pennas
mēi tue. Sūt etem
mibi penne volucres
id ē veloces. s. virtus
z sapia q̄ cōscēdāt. i.
penetrāt. celsa s. alta
pell̄ q̄s p̄nas cum
mens velox sibi idu
it. s. assumit ipsa pos
sa. i. odlo h̄ns terras
d̄spiciet eas q̄rendo
vltat̄ creatorē. z mēs
supat globū. i. speris
cum corp̄ imēs aet
ris p̄gnoscēdo q̄vlt
tra aeternit̄ creator
Pubes videt p̄ ter
gum q̄vlttra nubes
q̄rit cognitiōez sumi
mi boni z transcendit
p̄ticē. i. summitatem
ignis qui ignis calet
agili id ē veloci motu
etheris. i. celi. z vltat̄ p̄cedit mens inuestigando donec f̄rgat. i. eleuetur
in domos astriferas i. in orbem planetaz. z cōiungat vias suas p̄bebo. i.
soli inuestigando q̄ sol nō est de⁹ donec comitet iter gelidi senis. i. sarru
ni q̄ supra solē mēs in q̄ p̄ns miles choruscus sideris. i. dei q̄ est sp̄m̄s d̄i
sydus. z vltat̄ ascēdit supra orbem planetaz. donec recurat. i. p̄r̄ascat at
culū astri. i. celū st̄llarū q̄. s. astro pingitur. i. ornatu nox micans. q̄ nox
st̄llis firmamenti illuminatur. vbi. id est. postquam satis fuerit ep̄on
stū. i. speculatiōe euacuatū q̄ nulla st̄llaz ē de⁹ mēs vltat̄ trāscēdit dol

Aeris inmensi superat globum
Pubesq; post tergum videt
Quisq; motu agili caret etheris
Transcendit ignis verticem
Donec in astriferas surgat domos
Pbeboq; coniungat vias
Aut comitetur iter gelidi senis
Miles choruscus yderis
Gel quocūq; micans nox pingitur
Recurat astri circum
Atq; vbi iam exhaustū fuerit satis
Solum relinquat extimum
Dorsaq; velocis premat etheris
Compos verendi luminis
Hic regum sceptrum dñs tenet
Orbisq; habenas temperat
Et volucrum currum stabilis regit
Rerum choruscus arbiter

Prosa secunda

nec relinquitur extrema poli i. vltimū celū z pmar dorfa velocis etheris. id ē firmamētū. s. ppos. i. potēs verēdi lumis. i. dei supra vltimū poli. dñs regū z sceptrū. i. ipium. z repat. i. moderat habenas. i. regimā orbis. z manēs stabilē se regit volucere. i. velocē currū. i. circularē motū corporū celestiu deo exis choruse? arbiter. i. splēdid? iudex rez. ¶ Horādū qd dicitur ignez

**Huc si te reducem referat via
Quam nunc requiris immemor
Hec dices memini patria est mihi
Hinc ortus hic sistam gradum
Quod si terrarum placeat tibi
Noctem relictam visere
Quos miseri toruos populi timet
Lernes tyrannos exules**

Prosa secunda quarti libri

Um ergo pape inq̄ vt magna pmittis; nec dubito quin

excludēs p h qn calor sit p se q̄ltras ignis. ¶ Horādū qd saturnū vocat gelidū senē. nō q̄ sit gelidus formalit sed effectiue. est em̄ effectiu? gelu z frigoris. z b̄ senex. qz mot? est tardus ē ad modū senis. Nā cursū suū p̄lect pluri tpe q̄ sol vel luna. ¶ Huc te si reducem. Hic ostendit p̄bia qd mēs iudicabit cū trāscendit creaturas z puenit in cognitionez dei dicens. Mens si via ducat te reducē. i. reuertēte a tpali b̄. huc i. vsqz ad cognitio nem dei quā viā nūc imemor req̄ris. Tūc dices. Ego memi q̄ obnubi lata sui affectu tpaliū. h̄c. s. in p̄tēplacōe dei ē mihi p̄ria. hinc sez a deo ē me? or? qz ad ei? imaginē creata. h̄c. s. in p̄tēplacōe dei sistā. i. sigā. gradū. i. ponā finitē q̄tē. ¶ Quod si placeat tibi exire in cognitiōez dī visere. i. cū desiderio videre noctē terraz relictā. tu cernes. i. vidēbis. toruos tyrannos. i. crudēles principes. q̄s miseri ppli timēt. illos toruos exules a vera p̄ria sua. ¶ Horādū fm̄ ap̄lm̄ No h̄cēt? h̄ manētē p̄riaz. s. futurā inq̄ritū. hec em̄ ē p̄a p̄ria a q̄aia rōnalis p̄ creatōez a deo exiūt ad quaz nisi reuertat esse qd a deo acceptē affectōe terrenoz deturpata p̄suis amittit. p̄ter qd dicit i sc̄do metro tertij libri. Reperit p̄rios q̄s recurus. Redi sup suo singla gaudent Nec manet vlli tradit? ordo. Nā i qd sint iuxerit orū Stabileqz sui fecerit orbem. Prosa sc̄da quarti libri
Um q̄ pape inq̄ vt magna pmittis Hic incipit sc̄da p̄sa h̄ q̄rti

galere motu celi. ex q̄ videt q̄ dicitur nō h̄ p̄na z p̄ se qualitas ignis cū sibi obbeat p̄ motū celi sed dicitur dū q̄ loc? nō solū est eā p̄uatiua locati s̄z oim̄ accidentiū natu raliter p̄sequentium Tū qz celiū ē loc? ignis nō solū ē cā ip̄ s̄? ignis. s̄z etiā ip̄s? caloris ignē p̄sequen tis. z qz p̄ria dispo s̄itio celi fm̄ quā h̄z caliditate sup oia est mot? ei? iō dicit ignē calere motu celi non

Liber quartus

Circa quam est sciendū q̄ philosophia in primo libro sexta prosa inuesti-
gando cām ⁊ radicem infirmitatis Boetij. cognouit q̄ Boetij ex igno-
rantia finis rerum malos homines potentes bonos v̄o impotentes puta-
bat. Itē q̄ ignorabat q̄b̄ gubernaculis mundus regat̄. fortuitay vices
estimabat fluire sine rectore. q̄ vero p̄bia tā on̄ dit̄ q̄s sit finis reruz a q̄-
bus gubernacul̄ mū-
dus regat̄. Nūc p̄bi-
lophia debet adhi-
bere hactē p̄fectam
curā remouendo do-
lores in quos boetij
incidit ex ignorantia
p̄missarū. Et primo
hoc p̄bia petit. ⁊ p̄bi-
lophia sc̄do illō. p̄-
sequit̄ ibi. Primum
igit̄. dicit p̄mo. Tū
igit̄. f. finito sermone
p̄hie. ego Boetij in
quā. pape est interie-
ctio admirantis. O
p̄bia tu magna pro-
mit̄. nec dubito q̄n
efficere possis id est
ad effectuz p̄ducere.
Tu mō ne moreris

id est non p̄trahas me quē exstaueris. f. ad audiendum ¶ Notandū q̄ sa-
piens nihil p̄mittit quod adimplere non possit q̄ opus sapientis est nō
mētiri. Ergo de boetij p̄hie. Sicut magna p̄mittis nō dubito q̄n effice-
re possis. ¶ Primum igitur inq̄r. Hic p̄bia p̄sequitur intentū. ⁊ primo p̄-
bat bonos esse potentes. ⁊ malos impotentes. cuius oppositum putabat
boetij. ⁊ tangit primo modum per quem vult hoc ostendere. sc̄do offe-
dit ⁊ p̄bat intentum suum rationibz. ibi. Duo sunt. Primo dicit O boetij
primum licebit vt agnoscas bonis sp̄ adesse potentia. ⁊ malos esse desertos
id est priuatos cunctis viribus. quozū alterum. f. bonis sp̄ adesse poten-
tiam demonstrat ex altero. f. ex hoc q̄ mali sunt viribz deserti. ⁊ huius cām
subdit dicens. Nam cū bonum ⁊ malū sint contraria. si bonū esse potēs
constiterit. liquet. i. manifestū fuerit imbecillitas. i. impotentia mali et si
fragilitas clarescat mali. firmitas boni nota est. Sed vt p̄ sicuz. abundan-
tior sit fides nostre sententię. alterutro calle. i. vtraq̄ p̄cedam cōfirmā-
posita nunc. f. ex firmitate boni. nunc inde ex fragilitate mali.

¶ Notandū q̄ p̄bia dictum suum q̄ si boni sunt potentes. mali sūt im-

Prosa secunda

potētes. fundat sup p[ro]sideratōez topicā. si p[ro]sitū in p[ro]posito. 2 oppositū i
in opposito. vt si sanitas ē bona egritudo ē mala. vt q[ui] velit p[ro]cedere v[er]a
q[ui] v[er]a ex potētia bonoz pbādo ipotētā maloz. 2 ex ipotētā maloz potē
tiā bonoz. q[ui] si t[em]p[or]e vni illoz pbaret. 2 ex hoc reliquū p[ro]luderet p[ro]locuz a
p[ro]p[ri]js esset argumētū p[ro]simile 2 nō necessariū. 2 t[em]p[or]e v[er]a q[ui] p[ro]c[ur]e vult pbare
2 ex v[er]o q[ui] reliquū
concludere.

Duo sunt qb' omnis hūanoz actuū
p[ro]stat effectus. volūtas scz ac p[ro]tās.
Quoz si alterz desit nihil est qd ex
plicari qat. Deficiente etesi volūta
tate nec aggredif qdem qsqz qd non
vult. At si p[ro]tās absit voluntas fru
stra sit. Quo fit vt si quem videas
adipisci velle qd mīme adipiscatur
huic obtinendi qd voluerit defuisse
valētā dubitare nō possis **B.** Per
spiciū ē inq[ui] nec v[er]o negari p[ro]t
p[ro]t. Quē v[er]o effecisse qd voluerit vi
deas nō etiā potuisse dubitabis. **B.**
Adime. **B.** Qd v[er]o qsqz p[ro]t in cova
lid' qd v[er]o nō p[ro]t i hoc imbecillis
esse censend' est. **B.** Fateo: inq[ui]. **B.**

vni necessariū. scdo aliud ibi. Reminist ne. primo d[icit]. Duo sunt p[ro]tā
pia qb' constat. i p[ro]manet omnis effect' humanoz actuū. i volūtas 2 po
tēstas. quozum si alterum desit nihil est quod queat effectus explicari. id
est fieri. Qd declarat. Deficiente em voluntate nullus effectus p[ro]ducit.
quia nullus aggredif quod non vult. 2 si potēstas absit. voluntas fru
stra sit. quo fit. i. ex quo sequit. vt si videas aliquem velle adipisci qd mīme
adipiscatur. non potes dubitare huic defuisse valentiam. i. potentiam ob
tinendi qd voluerit. Et ideo dicit Boetius. Perspiciū est nec v[er]o modo
negari potest. Et subdit p[ro]tā. Quē v[er]o videas effecisse qd voluerit non
dubitabis cum licet potuisse nō habuisse potētiā. Et dicit Boc. **B.**
nime. Tunc p[ro]tā concludit tanq[ui] manifestū ex dictis dicens. Illud qd
qd p[ro]t in eo est validus. i. potens. qd v[er]o non potest in eo est censendus. i.

Duo sunt quib[us]
ois. Hic p[ro]tā pbat
intentiū rōmb. scdo
excludit q[ui] dā dubi
tationē. ibi. S; p[ro]t
Tertio p[ro]firmat p[ro]
cipale intentū auto
ritate platōis ibi Et
qb' oib[us]. P[ro]tā pbat
bonos semp esse po
tentes 2 malos ipot
tentes duab[us] rōn[ibus]
scdo ad idē ostenden
dū coaceruat breues
rōnes. ibi. Sed q[ui]
te. Prima i duo p[ro]tā
duas rōnes. secūda
ibi. Rursus inquit.
Primo p[ro]mittit duo
necessaria ad primā
rōnes. scdo ex his ar
guit ibi Qd igitur
boies P[ro]tā p[ro]mittit

Liber quartus

Indicandus imbecillis. i. impotēs. et dicitur Boetius Fateor in q̄. ¶ Notandum q̄ phia de null' aggre dit qd nō vult. Contra aliq̄s nolēs incedit hōies vel ledit hōiem. q̄ aliq̄s aggre dit qd nō vult. Itē aliq̄s cogit facere aliq̄ d' voluntate suā. et sic aggre ditur qd nō vult. Dicendū q̄ phia loquitur hīc de effectu spontaneo q̄ ex intentione pcedit nō de eo q̄ casu ptingit. Unde

dicēdū ad primū q̄ voluntas p̄ comparti vel ad insam actiōes. Quā aliq̄s primo aggre dit. et sic nō deficit voluntas. vel p̄ cōparari ad p̄ns illaz actionē. et sic p̄cō deficitere voluntas. ut si aliq̄s nolēs hōies interfecit. ¶ Ad secūdū dicēdū. Illud qd q̄s coact' facit ē voluntariū. mixtum t̄n simplr est inuolūcariū. Aliq̄s em̄ coact' magis vult hoc facere q̄ sustinere penaz vel pdere vitā. et ita respectu talis effect' non deest voluntas. sed q̄rum ad acū interiore voluntas semp̄ libera est et cogi non potest.

¶ Demini me inq̄t. Hic phia p̄mittit scōm vtilē ad rōnem. et est res sumptio q̄rundā pu' dictoz dicēs. Demini necē collectū. i. p̄clusum superiorib' rōnib' oēm intentionē hūane voluntatis. festinare. i. tendere ad beatitudinē q̄ voluntas agit. i. videtur diuersis studijs. R̄ndet boet' Demini inq̄ illud esse demonstratū. ¶ Itē q̄rit phia. nunq̄d recordar' beatitudinē esse ip̄m bonū. et eo modo desiderari bonum ab oib' cum beatitudo peti. i. desiderat' r̄ndit Boet. mīme recordor qm̄ p̄ illud teneo fixum. id ē stabilitū memoriē. ¶ Notādū q̄ recordari ē aliqd̄ regre ad memoriā qd p̄ obliuionē est lapsum a memoriā. Et q̄ beatitudinē esse ip̄m summi bonū nō exciderat a mēte boerū. sed sp̄ remanebat in habitu. iō dicit se nō recordari de hoc. sed in memoria tanq̄ fixū tenere.

¶ Dēs igit' hōies. Hic phia arguit ex dictis pbans bonos eē potētes et malos impotētes tali rōne. Quicūq̄ adipiscunt qd volūt sunt potētes. et qui non adipiscunt qd volūt impotētes. ex primo p̄ambulo. s̄ boni adipiscunt qd volunt. summū bonū. mali licet velint nō adipiscunt ip̄m. q̄ si mali adipiscerentur summū bonum nō essent mali. s̄ boni sup̄ e

notandum
boet' q̄
voluntate
pcedit
mōi.
certū est
B. C. e
qd app
li vero
bonū.
est. p̄
sibi q̄
nō d
est. q̄
Quidē
tura.
nū.
b' id
vn' n
car. al
vinea
fidere
rita en
m̄
um.
losp
pp̄
idip

Prosa secunda

potentes mali impotētes unde dicit in littera. Oēs homines boni et mali
linuntur puenire ad bonū in dīfcreta intencōe. i. indīfusa intencōe. dicit
Boetius. Ita p̄ns est ad dīca. Subdit p̄bia certū est bonos fieri adeptō
ne boni. certū est dicit boetius. Igitur eludat p̄bia boni adipiscunt qd̄ ap
petunt. i. volunt. dicit boetius. sic videt. si mali adipiscerent bonū qd̄ appe
tunt non possent esse

nitunt. **B.** Ita inq̄ p̄ns est. **P.** S. certū est adeptōe boni bonos fieri.
B. Certuz. **P.** Adipiscūt igit̄ boni
qd̄ appetūt. **B.** Sic videt. **P.** Ma
li vero si adipiscerent qd̄ appetunt
bonū. mali esse nō possent. **B.** Ita
est. **P.** Cū igit̄ vtriq̄ bonū petant.
s; hi q̄dez adipiscāt. illi nō minūte
nō dubiū est bonos qd̄e potentes
esse. q̄ nō mali sunt imbecilles. **B.**
Quisq̄s inquā dubitat. nec rerū na
turā. nec p̄seq̄ntiaz p̄t p̄siderare rō/
nū. **P.** Rursus inq̄t. Si duo sint q̄/
b' idem fm̄ nafaz p̄positū sit eozūq̄
vn' nafali officio idipm̄ agat atz p̄fi
ciat. alter nō nafale illud officiū mi
nime administrare q̄at alio nō mō q̄

mali Ita ē dicit bo
etius. Igitur cōclu
dit p̄bia. Cum vtri
q̄ petant bonuz. sed
hi sez boni illud adi
piscantur. Illi vero
mali minūte. Non
est dubiū bonos esse
porentes. q̄ vero ma
li sunt imbecilles id
est impotētes. respō
dit Boetius. Quis
q̄s id ē quicunq̄s du
bitat de hoc non po
test considerare natu
ram rerum nec cōse
quentiam rationum

¶ Horādum q̄ q̄a
veritas p̄positiōnum
fundatur super natu
ram rerum. qui ne
gat veritatez propo
sitiōnum non potest
p̄siderare naturaz re
rum. similiter. negās
veritatem propositi
onum non potest cō

siderare consequentiā rationum. quia consequentiā rationum supra ve
ritā em̄ p̄positiōnum fundatur. ideo dicit Boetius. Qui dubitat de p̄
missis non potest considerare naturā rerum nec consequentiā ratios
num.

¶ Rursus inquit Si duo sint quibus idem fm̄ p̄positū rē. Sic p̄bia
losophia ponit secundam rationem dicens. Si sint duo quibus sit idem
p̄positum. i. eadem intentio faciendū aliquid fm̄ naturam. et vn' eozū agat
idipsum et perficiat ip̄sum naturali officio id est naturali organo. Alter

Liber quartus

vero ministrare queat administrare. i. adimplere illud officium. sed alio modo
qz nature puenit. non impleat ppositum sed imiterur implentem. que horu
duozum decernis. i.
iudicas ce valentiorē
idē poteriorē. dic bo
eti? Et si p qzuis co
ficto. i. considerem qd
vltus. in ego deside
ro planius audire.
Tunc phia declarat
sibi in exēplū dices.
Nō negabis motuz
ambuladi hoib? in
esse fm naturā. dicit
boe. mime nego. Et
phia. etiā num dubi
tas et? rei. i. ac? abul
ladi eē officiu natu
rale pedum. dicit boe.
nec h dubito. z phia
Si qz igit ambulet
valēs icedere pedib?
Al? at cur h officiu
desit. maib? nitēs. i.
laborās ābulare conē
tur. qz hoz p existia
ri valētior. dicit boe.
Cōtere cetera. q. d. p
eede i rōe tua. qz nul
l? ābigit qn potens
natural officij sit va
lētior eo q neqat. i. n
p in idem officium.
Tūc phia. Isti ppo
sitioni pmissē tanqz
maiori adiūgit vnā
minore dicens Sed
summuz bonum qd
eq boīs z mal? ē po
situm boi qdē perūt
id ē adipiscunt. offi
cio nascit. scz pūte

nature conuenit: nō qdem impleat
propositū suū sz uniter implentem?
quem nam hoz valentiorē esse de
cernis. **B.** Et si cōiecto in qz qd ve
lis planius tamen audire desidero
P. Ambulandi inquit motum fm
naturam esse hominib? nū negabis
B. Minime inqz **P.** Eiusqz rei pe
dij officiu esse naturale nū dubitas
B. Nec hoc qdē inqz. **P.** Si qz igit
tur pedib? incedere valens ābulat.
aliusqz cui hoc naturale pedū desit
officiū manib? nitēs ābulare conē.
qz iure hoz valētior existari p. **B.**
Cōtere inqz cetera: nā qn naturalis
officium potens eo q ideoz nequeat
valentior sit null? ambigit. **P.** Sz
summū bonū qdem eque malis bo
nisqz pposituz boni qdem naturali
officio virtutū petunt. mali nō va
riā per cupiditatez qd adipiscendi
boni naturali officiu nō est. idipm
conant adipisci an tu aliter existias
B. Minime inqz. nam etiam quod
est pns patet. Ex his em q concessē
rim bonos qdem potentes malos
nō esse necesse ē imbecilles. **P.** Re

Prosa secunda

mali s'o conant' ad ipsi' idipm p variã cupiditatē rez' spaliũ qd nō ē offi-
ciũ naturale ad ipsi' boni. An tuo o Boet' estimas aliter. Cui boet'
Dime in q̄. Et boe. q̄ si pcur' do pcludit p'ncipale intēti' dicēs. Nam
etiã illud qd ē p̄ns p̄ mibi. Et his em̄ q̄ p̄cesserim necesse ē bonos et po-
tētes. malos s'o i'becilles. et p̄bia applaudēs boetio dicēs. Recte inq̄t p̄-
curris. et illud ē signũ
cte inq̄t p̄curris. idē vti medici spe-
rare solent: iudiciũ est erecte iam re-
sistentisq̄ nature. Sz qm̄ te ad in-
telligendũ p̄mptissimũ esse aspicio
crebras coacerbabo rōnes. Glide
em̄ quãta viciosoz hoim̄ pateat in-
firmitas q̄ nec ad hoc q̄dez puenire
queũt ad qd̄ eos naturalis ducit ac
pene cōpellit intentio. Et qd̄ si hoc
tam magno ac pene inuicto p̄ntis
nature desererentur auxilio. Con-
sidera vero quãta sceleratos homi-
nes habeat unpotentia. Neq̄ enim

sunt potētes. mali s'o ipotētes. ¶ Nota circa vltimũ q̄ medici solent acci-
pere signa p̄nostica sanitatis ex egro. quãdo patēs erigit se. et p se n̄tūtur
fortiori remedio. Sic in boe. signũ erat p̄nalescēte et santraz q̄ ipse rōnes
p̄bie remediāntem q̄ si p̄currens p se compleuit.

¶ Sed qm̄ te. Hic p̄bia coaceruat q̄sdã alias rōnes breues ad p̄positũ
ostendēdũ. et sũt q̄tuor rōnes. scda ibi. Cōsidera s'o. tertia ibi. In q̄ re-
q̄ta ibi. Cur em̄. P̄rio d̄t. Sz qm̄ te aspicio p̄mptissimũ ad itelligēdus
ego coaceruabo. i. p̄ponã. crebras rōnes. vide em̄ q̄nta pateat infirmitas
viciosoz hoim̄. q̄ nec ad hoc queũt puenire. ad qd̄ d̄t et cōpellit eos natu-
ralis intētio. et qd̄ ē de istis malis cōfenduz si desererent h̄ auxilio nature.
p̄curris em̄ maq̄ ac vne iuictio. q. d. nihil aliud cōfendũ est nisi q̄ ipotētie
eoz h̄ ascriberet. ¶ Nota dũ q̄ tā boni q̄ mali vlt̄ redũt ad bonũ. et mali
deficiũt ab eo qd̄ p̄perit eis fin̄ naturã. Et h̄ arguit sic. maria ipotētia ē
deficere ab eo qd̄ nata inēdit. s; h̄ faciũt mali. q̄ mali sũt ipotētes. ¶ No-
tã dũ q̄ d̄t pene iuictio q̄ appetit' naturalis boni nō h̄z s̄itũ repugnãt q̄ v̄n
cat. s; em̄ p̄grãtia et errorē v̄tior p̄uertit et ita aliq̄ mō v̄t̄ h̄z d̄recte

Liber quartus

¶ Considera pro quanta. Hic phia ponit sedam ratione. 2 dr. Considera ex his q̄ dicā quāta impotētia hēat sceleratos hoies. neq̄ em̄ petūt i appetitū p̄mia leuia z ludicra. i. tocolā. sed ipsi deficiūt circa ipsam summā supple p̄fectōez rez atq̄ h̄rice. Nec p̄tingit p̄p̄sis miseris effectus boni. i. eo id ē p̄pter h̄ q̄ ipsi molunt. i. laborāt acq̄rere dies z noctes. i. trāstoria et spalia bona.

¶ Hora ex ista forma tur talis rō. Quāto magis ē illū a q̄ aliq̄s deficit. tāto maior ē su defectus. z i maiorē impotētia ca dit sed il lud a q̄ mali deficiūt un̄ non est qd̄ vile z modicū s̄ ē summū bonū q̄ maloz max̄ma est impotētia.

¶ In q̄ re bonoz tia ratiōez pbando bonos max̄ie eē potētes p̄tractando exēplū suprapositū. z ex h̄ p̄cludit malos max̄ime eē impotētes.

Et dr. In q̄ re. f. als̄ fuetudini boni d̄siderari em̄inet vires bonoz supple z vires maloz.

Sicut em̄ celeres. i. iudiceres esse ambulādi potētissimū q̄ pedibus iocēdes potuisset puenire vsq̄ ad eū locū q̄ vltimū nihil p̄uū. i. manū festū taceret incessū. ita necesse ē q̄ eū iudices potētissimū q̄ app̄hendit finē expetēdoz q̄ nihil est vltra. tales aut̄ sunt boni. Ex q̄ fit. i. sequit̄ qd̄ huic obiacet. i. p̄trariū est. vt idē scelesti. i. mali videant̄ deserti omnib⁹ vltimis. ¶ Horādū q̄ sicut viator aliq̄s dr̄ potens cū ambulat ad cum lor cum vbi nihil ampl⁹ restat de via. Sic boni q̄ pueniūt ad finē z ad bonum qd̄ trāscendi non pōt. ideo dicunt̄ potētes. mali aut̄ qz idē atringere nō p̄nt d̄cunt̄ impotētes.

¶ Cur em̄ relicta. Hic phia ponit q̄ rā rōnem. sedō excludit quādam dubitationem. ibi. Quod quidez. Rō quam intendit in summa est ista. Valē q̄n relicta virtute declināt ad vicia. aut se iunt bonū esse adberere virtuti. aut nesciunt. Si nesciūt peccāt p̄ ignorantia. nihil aut̄ est ipotētius ignorantia q̄ mali peccātes ignorantia sūt i

leuia aut ludicra p̄mia petūt q̄ p̄seq̄ atq̄ obtinere nō possunt. sed circa ipsam rerum summam verticemq̄ deficiunt. Nec in eo miseris cōtinigit effectus q̄ solum dies noctesq̄ moluntur. In qua re bonoz vires eminent. Sicut em̄ eum q̄ pedibus incedens ad eū locum vsq̄ puenire potuisset. quo nihil vltimū p̄uū iaceret incessū. ambulandi potētissimū esse censeris. ita eū q̄ expetēdoz finē quo nihil vltra ē app̄hēdit. potētissimuz necesse est iudices ex quo fit qd̄ huic obiacet vt idē scelesti vltimis oib⁹ videant̄ esse deserti. Cur

Prosa secunda

potētes. Si autē sciūt bonū esse adherere virtuti. et declinant ad vicia. aut volentes derelinquūt bonū. aut nō. Si nō volētes sed attracti libidine passionū cōuertunt ad vicia. sequit̄ q̄ sunt ipotētes. qz maxima impotētia est non posse resistere passiōibz. Si autē sciētes et volētes relinquūt bonū sequitur q̄ nō sūt ipotētes. s; etiā q̄ oīno nō sunt. Cū em̄ oīs natura incōp̄tū

em̄ relicta virtute vicia sectāt. inscitia ne bonoz. s; qd̄ eneruati^o ignorātie cecitate. An sectāda nouērt. s; trāsuerfos eos libido p̄cipitat. sic quoq; in p̄antia fragiles q̄ obluatari vicio nequeūt. An sciētes volentesq; bonū deserūt ad vicia deflectūt. Sed hoc mō nō solū potētes esse. s; oīno eē desinūt. Nāq; cōez oīm q̄ sūt finē reliquūt. p̄ter quoq; esse desistunt. Qd̄ qdē cupiā mix forte videatur vt malos q̄ plures hoīm sūt eosdē nō esse dicam^o. S; ita sese res habz. Nā q̄ mali sunt eos malos esse non

o obluatari. i. resistere. An sciētes et volētes deserūt bonū. et deflectūt ad vicia volūrate et scia sed hō nō solū potētes esse desinūt s; oīno desinūt eē. Cui^o affigūt rōnez. nā q̄ relinquūt cōez finē oīm q̄ sunt. i. deū q̄ est ipm̄ esse. pariter eē desistūt. ¶ Notandū q̄ p̄imū ens verissime h; eē ipm̄ eē cā esse oībz vt sint. vt patet p̄ cōmentatore. ij. methaph. et p̄mo ee. et mū. Ab hoc ente deriuatū est singul^o eē et viuere. q̄nto ḡ magis p̄ vicia recedit a p̄io eē. tāto magis desinit eē. Vñ brūs Grego. in li. mora. loquens de diabolo dicit q̄ dyabol^o hñ d; non esse qz a sūma essentia recessit p̄ hoc q̄ridie ex crescente defectu tendit ad nō esse. q̄nā ab eo q̄ verū est eē cecidit. ¶ Notandū q̄ p̄bia tres assignat cās q̄ q̄b; oē p̄tīm. peccat. oīs ei peccās vel peccat ex ignorantia et hūc modū p̄io tāgit. vel peccat ex impotentia resistendi. et istum scdo rangit. vel ex voluntate et malicia. et illum modū qz grauior est vltimo ponit

¶ Qd̄ qdē cupiā. Hic p̄bia excludit dubitatōez. aliq̄s em̄ dubitaret q; mō aliq̄s possit eē mal^o et tñ dicit nō esse. hoc excludit p̄bia dīcēs. Sicut

hōi hēat ordinē ad finē. inq̄ntū aliqd̄ desistit ab ordie ad finē. tantū deficit a natura. et p̄ nō esse ipsi^o nature. Itā rō nē p̄cedit i lra. dīcēs. Cur em̄ relicta virtute mali sectant vicia ne p̄ nūqd̄ h est ex i scitia. i. ex ignorantia bonoz. Sed qd̄ est eneruati^o. i. debilitas cecitate ignorātie. q. d. nihil. an ipsi nouerūt sectāda bōa. S; ipsos trāsuerfos libidō. i. cupiscētia p̄cipitat i vicia. et sic ip̄t fragiles in p̄antia. i. p̄pter in p̄antiam libidinis. nequēte vi

Libertus quartus

forte videat culpā. l. al. cul. ut malos q̄ ples sunt hoim dīcam⁹ eosdē non esse. S; ita res sese h; p̄s mīz videat. Nā q̄ sunt mali eos eē malos n̄ abnuo. l. nego. sed ipsos simplr ⁊ pure esse nego. Nā sicut cadaver hoim mortuū dixeris, simplr aut hoiez appellare nō possis. Ita vitiosos malos esse p̄cesserim. sed nequā p̄fiteri ipos absolute eē sine determinatōe dīstra hēte. ⁊ replicat cāz p̄ us dictā dīcēs. solū em̄ illud ordinē recte fuat i natura. q̄d aut ab hac natura et ab ordīe deficit. etiāz q̄d in sul natura sitū est derelinq̄t. Nō tan dū q̄ malū est de terminatio dīstrahēs sicut ⁊ mortuū. Nā sic p̄cedēdū est cadauer hois eē hominē mortuū. tñ n̄ simplr p̄cedēdū est cadauer eē hoiez. sic quēcūq̄ malū p̄cedēdū eē esse malū nō tñ simplr eē cōcedēdū ipm eē. vñ sicut parebit terra p̄ sa hoies cōuersi i maliciā hūanā amiserūt naturā. q̄ p̄ maliciāz hoies desinūt eē q̄d fuerant.

¶ Sed p̄nt inq̄es mali. Hic p̄hā excludit dubitatōes continē gentem circa p̄ncipale p̄positum. Ostensum em̄ est q̄ mali sunt impotentēs. aliq̄s dubitaret quomodo hoc verum sit. cum tñ consuetum sit dicere q̄ mali possunt. hoc soluit p̄hā. scdo ostēdit q̄ potētia maloz nulla sit. tbi. Nā si vti. Dicit primo. O haeti tu inq̄es objicēdo. P̄dicta q̄ mali p̄nt fm̄ cōsuetū modū loq̄ndi. Rūdet p̄hā. Ego non q̄dem negaueri q̄n mali p̄nt. sed hec potētia ipoz n̄ descendit a virib; sed ab ibecillitate. l. a fragilitate. q̄s declarat. qz mali possunt quidē mala q̄ mīme valerēt. l. possent. si potuissent manere in efficiētia eozum bonoz. id est in efficiētia malozum esset talis qualis illa quam habent boni q̄ ue potissima ē vt p̄r ex dīctis. q̄ possibilitas maloz q̄ p̄nt mala demōstrat eos euidēt⁹ nihil posse. ¶ Notandū q̄ dicit malos mīme posse mala si p̄manēat in efficiētia bonoz. Ex quo videt q̄ boni nō p̄nt facere malum. nec p̄r cōsequēs

Prosa secunda

peccare qđ falsum ē. cū iust' septies in die cadat ⁊ fortior resurgit s'm fert
pturā. ¶ Ad h' dicendū q' boni nō pnt facere malū ex electōe recte rōnis
q' sp' de pcat' ad optima. licz de potētia absoluta possint facere malū in q's/
tū tñ potētia eorū p iungitur voluntati ⁊ electōi qua eligunt bonū ⁊ nō
malū. sic d'r nō posse facere malū. ¶ Nā sicuti paulo añ. Hic pbat q' potē-

Nā sicuti paulo añe collegi? maluz
nihil ē: cū mala tantū modo possint
nihil esse iprobos liq't. B. Perspi/
cū est. ¶ Atq' vt itelligas qnā sit
h' potētie vis sūmo bono nihil po/
tenti' esse paulo añe diffiniūm? B.
Ita est inqz. ¶ S; ideoz inq't facere
malū neq't. B. Mīme. ¶ Est igit
inq't aliq's q' oīa posse hoies putet.
B. nisi q's insaniat nemo. ¶ Atq'
ideoz pnt mala. B. Utinā q'dez inqz
nō possent. ¶ Cū igit bonoz tātū
modo potens possit oīa. Non dō
q'ant oīa potētes. et maloz eosdē

ere sine inq'tas p' spm facta nō est. qz inq'tas nulla substantia ē. ⁊ petm nō
est natura s; vitū nature appetētis illud qđ nō est sui ordis. ¶ Atq' vt
intelligas. Hic pbat idē alio mō dicēs. B. boeti q' nā sit vis hui' potē/
tie q' mali dicunt' posse sic p' sidera ex dicēdis. Nos paulo añ diffiniūmus
nihil ē potēti' sūmo bono s. dō. Ita ē dic' boeti'. ⁊ p' h'ia. S; idē. s. summū
bonū. neq't. l. nō pōt facere malū. Mīme dic' Boe. Et p' h'ia. Est igit ali
q's q' putet hoies oīa posse. Nemo dic' boe. nisi q's insaniat. ⁊ idē hoies pnt
mala facere. vti nā nō possent dic' boe. Igit' p' h'ia arguit. Cū igit tñ mō
potēs bonoz possit oīa. nō aūe q'ant' pnt oīa potētes maloz manifestus
est eosdē min' posse q' mala pnt. ¶ Horandū q' posse malū mag' arguit i/
potentiā q' potētiā. qz si argueret potētiā. tūc debere' oīpotenti' sūmo
scz deo qđ falsum ē. Vñ pōt argui ex ista sic. Deus pōt oīa ⁊ nō pōt ma/
lū. mali nō pnt oīa. ⁊ pnt malū. s; possit malū magis arguit ipotentiā q'
potētiā. ¶ Huc accedit. Hic pbat idē tertio mō dicens. huc accedit
q' oīm potētiā eē nūerandā iter expectēda. qz p' ⁊ oīa expectēda. i. desideran

tia maloz nulla sit
tripli. scđa ibi Atq'
vt intelligas. terna
ibi. huc accedit. p' dō
dic't. Sicut collegi
mus ante. maluz ni
hil ē. ⁊ mali tñ pos'
sint mala. ex h' liq't
iprobos nihil posse.
Et d'r Boe. p' p'icu
um ē. ¶ Horandū q'
ratō sic format' posse
malū est posse nihil.
cū malū nihil sit. sed
mali tñ pnt mala. s;
pnt nihil. ⁊ per p' h'
nulla est eoz potētia
¶ Horandū de hoc
q' malū nihil sit visū
est p' h'. Et d'r brūs
Aug. Cū vniuersa
nature p' s' b'ū dei fa

Liber quartus

da referri ad bonū velut ad quoddam cacumen. i. ad perfectionem sue nature sed possibilitas. i. potentia patrandi sceleris. i. faciendi malum nō p̄t referri ad bonū igit̄ expectēda nō est oīs aūt potentia expectēda ē. liq̄t igit̄ possibilitatē. i. valentiā siue potentiam malorum non esse potentiam. ¶ Notandū rō sic pōt formari ex ista. Oīs potentia q̄ ē potentia natura ē appetēda. ⁊ referret̄ ad bonū. q̄ potentia mali nō ē potentia.

¶ Ex quibz oībz bonoz. Hic ex dictis p̄cludit̄ conclusionēz p̄ncipalē confirmādo eā auctoritate platonis dictis. Ex q̄bz tam declarat̄ apparet̄ minime dubitabilis potentia bonoz ⁊ infirmitas maloz ⁊ liq̄t verā esse illam sniaz platonis. Solos sapiētes posse facere q̄d desiderāt improbos nō explere posse q̄d lib̄tat. q̄d lib̄dini placeat. q̄d nō desiderēt rōnali appetitū malos explere non posse faciūt em̄ sup. mali. q̄ sc̄ lib̄do libet. i. expetit. dū putant se adepturos bonū q̄d desiderēt p̄ ea q̄bz delectant̄ sed minime adipiscunt̄ qm̄ p̄bia. i. vitia vel hoīes vitiosi non veniunt ad beatitudines.

¶ Notandū q̄ desiderū est appetitū rōnalis. lib̄tū aūt spectat ad appetitūz sensuale. licet q̄ mali affectēt̄ beatitudinē appetitū rōnali. tñ q̄ faciūt q̄d libet sc̄q̄nes appetitūz sensitiuū. id ad beatitudinē nō pueniūt. Sapiētes aūt q̄ p̄cūnt delectationes sensuales ⁊ inveniunt̄ intellectualibz ip̄t sūt q̄ p̄ficiūt a'om̄ suā sc̄ia sui creatoris q̄ d̄ nihilo fecit̄ ens. vt scribit̄ in li. de pomo. Aia non trita

q̄ mala p̄nt̄ min⁹ posse manifestū est. Huc accedit q̄ oēs potentia iter expectēda nūerandā. oīaqz expectēda referri ad bonū velut ad quoddā nature cacumē oñdi⁹. Sz patrandi sceleris possibilitas referri ad bonū nō p̄t. Expectēda igit̄ nō est. Atq̄ oīs potentia expectēda est: liq̄t igit̄ maloz possibilitatē nō esse potentia. Ex q̄bz oībz bonoz q̄dem potentia: maloz minime dubitabilis apparet̄ infirmitas. verāqz illā platonis cē sniaz liq̄t. soloqz q̄d desiderarēt̄ facere posse sapiētes. improbos nō exercere q̄dē q̄d iubeat. q̄d nō desiderēt̄ explere nō posse: faciūt em̄ q̄libet: dū p̄ ea q̄bz delectant̄ id bonū q̄d desiderāt se adepturos putāt: sz minime adipiscuntur qm̄ ad beatitudinem probra nō veniūt.

De trū secundū libri quarti

Septo
Dre tot
Rabie
Detra
Dami
Fam v
Domi
Dinc ei
Dudis
Dinc
Fluct
Abro
Dut se
Ego c
Lima
Mon
Domi
gee tra
fines
spes h
id ē in
id ē in
si q̄ vi

Betrum secundum

hinc negabit eum recedit a corpore. ut scribitur in eodem. *Betr. ij. li. qrti*
Uos vides. *Ita dicitur metrum secundum hunc qrti. et est metrum mixtum. Primum dicitur*
al. manitium ab iuctore. trochaicum a pede pedian te. secundum dicitur feregracium
ab iuctore. spondeicum a pede pedian te. In quo metro phia ostendit quod potentia
malorum sit consideranda in quibus maxime videtur esse sic sunt reges et principes. et de iunctura

Uos vides sedere celfo
Solij culmine reges
Purpura claros nitente

Septos tristibus armis
Ore toruo cominantes
Rabie cordis anhelos
Betrabit siquis superbis
Vani tegmina cultus
Jam videbit intus artas
Domunos terre cathenas
Hinc enim libido versat
Auidis corda venenis
Hinc flagellat ira mentem
Fluctus turbida tollens
Meror aut captos fatigat
Aut sepes lubrica torquet
Ergo cum caput tot vnum
Cernas ferre tyrannos
Non facit quod optat ipse
Domunis pressus iniquis

pre ira turbida flagellat. i. punit mentem ipsorum. ira in quo tollens. i. excitans
fluctus. i. disturbia aut captos infortunio aliquo merore ipsos fatigat. aut
spes lubrica. i. vana torquet. Cum cernas vnum caput. i. vnum principem ferre
id est sustinere tot tyrannos. i. passiones tyrannizantes ipse pressus iniquis dicitur
id est vitijs dominibus non facit quod optat. *¶ Nota quod intentio phie est docere.*
si quis vitijs possit penetrat corda principum quos videt sedere in altis solijs ornatos

pedo instructione in
sepio vsu. Si quis de
gabat. i. remoueat p
sideratione. Intelle
ctui. regimia vanti cul
e. i. regimia. anteriori
b^o supbis regibus quos
reges vides sedere cel
fos culmie. i. altitu/
dine solij. i. cathedre
quos vides claros pur
pura nitente sepros. i.
circulares armis tri
stibus. i. constantibus
Reges in quo pminā
tes. i. minas iponen
tes inuis toruo ore.
i. crudeli aspectu an
helos. i. cupidos vel
festiuos rabie cordis
id est crudeltate mor
tis. ita videbit dominos
tales ferre ire. i. in antio
artas catenas. i. vni
cula victor. Sed ma
nifestat subdes hic
enim. i. ex vna pre libi
do. i. pcupia psat. i. p
cipitar corda talium et
ranorum auidis vene
nis. Hinc. i. ex alta

Prosa tertia

quā currit. Sed ostendim⁹ p⁹ b⁹ritudinē esse (dīp^m bonū p⁹ter q^d oīa gerunt. q^d ip^m bonum ē veluti p⁹ddā cōe p^mū actib⁹ hūanis p⁹positū. sed hoc bonū nō pōt separā a bonis. Non em̄ bon⁹ iure vocabit⁹ q^d carat bono q⁹re. p⁹bos mores. i. hoies bⁿ mo⁹geratos. nō relinquunt sua p^mia. q⁹ntū/ cūq⁹ s⁹ leuiat mal⁹ p⁹ bonos. tū sapienti nō decider corona. i. p^mū nec are-

ostendim⁹. est igit hūanis actib⁹ ip^s bonū veluti p^mū cōmune p⁹positū. atq⁹ hoc a bonis nō pōt separari. Neq⁹ em̄ bon⁹ vltra iure vocabit⁹ q^d careat bono. quare probos mores sua p^mia nō relinquūt. Quātūlib⁹ igit leuiat mal⁹ sapienti tū corona nō decider. nō arefcer. Neq⁹ em̄ p⁹obis animis p⁹propriū dec⁹ aliena de/ cerpit ip⁹robitas. Ad si extrisec⁹ ac cepto letare⁹ poterat hoc v⁹ ali⁹ q⁹ p⁹ia v⁹ ipe etiā q^d p⁹tuliss⁹ auferre. S⁹ q⁹m id sua cuiq⁹ p⁹robitas cōfert. tū suo p^mio carebit cū p⁹ob⁹ eē d⁹serit

scet. i. minuit q⁹ aliet na improbitas nō de terpit. i. nō cōfert p⁹ p^mū decus p⁹bis ant mis. q^d si bon⁹ accep to p^mio extrisecus letaretur poterat hoc alq⁹s auferre ab eis. vel saltem ille q^d p⁹u lisset. sed q⁹ illud p^mū sua p⁹bitas vnto cuiq⁹ confert. tū q⁹l⁹ bet carebit suo p^mio cū deserit esse p⁹bis

¶ Notandū q^d cō suetudo fuerat apud romanos currere in stadio. i. i aliq⁹ spacio quod vocabāt stadiū. rē cū venit ad metā sustulit p^mū. scz coronaz vel aliq⁹ aliud. sicut d⁹ apl⁹s

¶ Nescitis q^d hi q^d in stadio currūt. oēs q^ddem currūt sed vn⁹ accipit braui⁹ sic currite vt apprehendatis. q^d id propter quod curritur est p^mium curre tium. ¶ Notandum q^d Boet⁹ non pōt carere p^mio. quia illud a q^d ho⁹ mo denominat bonus est p^mis vel opatio v⁹stiosa. q⁹ fm Aristo. ij. eth. i. Omnis virtus est vtiq⁹ habitus ex quo homo fit bon⁹ p⁹ter q^d digni⁹ tas virtutis est p^mium v⁹tuose opantium. sed opans v⁹tuose non p⁹ p⁹uari v⁹tuote. ergo bonus non potest carere suo p^mio. ¶ Notandum quantumcumq⁹ mal⁹ leuiant. came⁹ sapienti non decider corona. q⁹ fm Senecā. Nunq⁹ intantū vitium contrahit nec mal⁹ eia inualecet cō/ tra virtutes quā nomen p⁹slophie sa cruz r venerabile p⁹maneat. Sic s⁹l⁹ est de mal⁹ r stultis respectu bonorum r sapientum.

¶ Postremo cum omne p^mium. Hic ponit secundā rōnem que talis est p^mio non habet rōnem p^mij nisi inq⁹ntum bonū. qui igitur est com⁹ pos boni est compos p^mij. dicit ergo in littera. Postremo cum omne p⁹

Liber quartus

miū idcirco appetat q̄ credit esse bonum. q̄s iudicet cōpotem boni ex
ptam esse p̄mij. q. d. nullus. ¶ Notādū q̄ argumentū p̄bie hie est istū. ac
si arguat. hō nō d̄z rōnez hois. nisi q̄ rōnals. q̄cūq̄ igit̄ est rōnals ē hō
sic sūt p̄mij nō appetit nisi q̄ bonū. q̄ ergo est cōpos boni ē cōpos p̄mij.
sed bon⁹ ē p̄pos boni. q̄ nō deest sibi p̄mij. ¶ At cui⁹. Hic ostēdit qd
sit illud p̄mij qd bo

ni asequunt. s. max
miū r̄ optimū qd ē fi
eri deos. vñ dicit. At
cui⁹ p̄mij. s. boni non
sunt exptes. i. carētes
Rūdet p̄bia. om̄ino
pulcherrimū r̄ miramī
p̄mij qd p̄bat ex q̄/
dam corolario supra
declarato dicens.
Vemento corolarij
illi⁹ qd p̄cipuū ante
dedi. r̄ sic collige. i. ex
illo corolario cōclude
Cū ip̄m bonū sit be
atitudo liq̄t oēs bo
nos eo q̄ boni sunt
fieri b̄tos. sed q̄ bea
ti sunt eos puenit cē
deos. igitur p̄mij
bonorum ē fieri deos
qd p̄mij bonorum
null⁹ dies deterat. i.
p̄sumit. nullius pote
stas minuat. nullius p̄btas susce
tione p̄bia non accipit britudinem p̄ statu quem boni habituri sūt post
hanc vitā. sed p̄ statu britudis. qualis in hac vita haberi p̄t que hō con
sequitur p̄ virtutes. Vñ q̄ cēntialr ē bon⁹. essentialr ē b̄tus r̄ de⁹. r̄ q̄ non
est essentialr bonus sed participatiue. hic etiam est p̄cipatione beatus
r̄ deus.

¶ Que cum ita sint. Hic ostendit p̄bia q̄ malis nunq̄ desunt sua sup
plicia. secundo ostendit quale sit illud supplicij ibi. Vnde aut̄. Prima i du
as s̄m duas rōnes. scda ibi. Jam hō. ¶ Primo dicit. Que cū ita sint. q̄
boni nunq̄ carent p̄mij. sequitur q̄ null⁹ sapiēs possit dubitare de iuste
pabili pena maloz. Nā cum bonū r̄ malū pena r̄ p̄mij aduersa frōte dis
sident. i. opponant ab inuicē. necesse est q̄ in boni p̄mio videmus accē

Proposa tertia

ere eadem necesse est q̄ respondeant cōtraria parte in pena mali. sic igitur probis. i. bonis ipsa probitas sit premium. ita nequitia ipsa est improbis supplicium. ¶ Nota quōcumq̄ subiectis contrarijs insunt cōtrarie passiones. si vni subiectoz ostenditur inesse sua passio. tunc p̄ locū a contrarijs reliquo subiecto assignatur inesse sibi sua passio. Cum igitur bonum et malum sine diuersa sub

mium aduersa fronte dissideāt. q̄ in boni premio videmus accidere: eadem necesse est in mali pena contraria parte respōdeant. Sicut igitur probis, probitas ipsa sit p̄miū. ita i improbis nequitia ipsa suppliciu est.

¶ Jam vero quisquis afficitur pena. malo se affectū esse non dubitat. Si igitur sese ipsi existimare velint. possunt ne sibi supplicij experies videri. quos omnium maloz extrema nequitia afficit modo. verū etiam vehementer inficit. Unde aut ex diuersa parte bonoz. que improbos pena comitetur. Dñe nāq̄ quod sit vni esse. ipsum vnum bonum esse

supple pena non habeat rationem pene. nisi quia mala. igitur si ipsi mali se ipsos existimare velint. possunt ne sibi videri experies supplicij. quos malos omnium maloz extrema nequitia. i. maxima i genere mali. nō modo id est rōnū odo afficit. verum p̄o sed. vehementer inficit. quasi diceret non. ¶ Notandum q̄ sicut argumētum tenet sub hac forma. homo non est homo nisi quia est rationalis. ergo qui est rationalis ē homo. sic arguitur in proposito. pena non habet rationem pene nisi q̄ malū est. q̄dam ergo qui est affectus mali est affectus pena. sed mali sūt affecti malo. ergo malum non deest malis. et per consequens supplicium.

¶ Uide autem ex diuersa pte bonoz. Hic p̄bia ostēdit q̄le sit p̄miū maloz. i. transformatio i b̄staltitate. sed ostēdit quō p̄ diuersa vicia hominū

Metrum tertium

fugax q̄ formidat habeatur silis cervis. hō aut̄ segnis et stupidus. ille tor
per. i. tardus et talis vivit asinus. i. asinine. Homo aut̄ levis et incōstās q̄ p̄
mutat studia sua. i. opa. nihil differt ab auro. sed hō q̄ inmergit fecis et i/
mundis libidinibz ille detinet voluptate sordide suis. i. p̄atur suis. et sic
de ceteris vitijs contingit loq̄. vñ cōcludit p̄bia dicens. Ita fit vt q̄ deserta

ercet cani cōparabil. Insidiator os
cultus surripuisse fraudibus gaudet
vulpecul exequet. Ire intemperās
fremut leonis animū gestare credat
pavidus ac fugax nō metuēda formi/
dat. cervis silis habeat. Segnis ac
stupidus torpet asinū vivit. levis ac
incōstās studia p̄mutat nil ab auro
differt. Fedis imūditq̄ libidinibz i/
mergit sordide suis voluptate deti
netur. Ita fit vt qui p̄bitate deserta
hō esse desierit cū in divinā p̄ditioz
trāsire nō possit vertat in beluā.

Metrum tertium quarti libri

Ela naricij ducis

Et vagas pelago rates

Eurus appulit insule

uinū aut̄ i hoie vocat intellectū.

Metrū. s̄j quarti libri.

Ela naricij ducis. Istud ē metrū tertium huius q̄rti qd̄ dicitur glico
nicum ab inventore. coriam bicum a pede p̄dante. In quo p̄bia
ostendit transformacionem hoim in bestias per quandam fabu
lam. secundo ostendit transformacionē mentis per vitia esse peiorem tran
sformatione corporis. ibi. O leuem Fabula quam intendit est de trāsfor
matione socris vlytis et est talis. Ulyxes post bellum troianum. cum res
deūdo ad p̄p̄r̄a diu errasset in mari puenit ad quandā insulā quā ihab
tabat qd̄a dea noie Circe. filia sol. q̄ p̄ ḡmia et porcos cōsuevit hospites
suos mutare i diuersas bestias. q̄ etiā socios vlytis q̄ ad sp̄az puenir̄at p̄

Liber quartus

suas potiones mutauit. sed mercurius deest Ulxi album florem p qm
mutauit transformatione r potione veneficaz. Quis aut socij sui essent
mutari in bestias qm ad figuram corpis. tamen remasit in eis mens in
tegra excluda omni bestiali semicia. Unde dr in lra. Eurus ventus talis.
appulit vela ducis Harcij. i. Ulxis qui denominatur narictus a loco vt
q regione de qua ori

Pulchra qua residens dea
Solis edita semine
Discet hospitibus nouis
Lacta carmine pocula
Quos vt in varios modos
Vertit herbipotens manus
Hunc apri facies tegit
Ille marmaricus leo
Bente crescit r vnguibus
Hic lupis nuper additus
Flere dum parat vlulat
Ille tigris vt indica
Lecta mitis obambulat
Sed licet varijs malis
Numen arcadis alitis
Obsitum miserans ducem
Peste soluerit hospitis
Jam tamen mala remiges
Ore pocula traxerant
Jam sues r cerealia

circuit lecta. domus mitis vt indica tigris id est tigris indie. Sed licet
numen id est deitas arcadis id est mercurij. qui colitur in archadia qui
dicitur ales. eo q fingitur habere alas in pedibus ad designanduz veloci
tatem sui motus. Ille mercurij miserans ducem. i. vlixem. obsitum. i. circumdatus
varijs. malis ipse soluerit. i. liberauerit eum a peste hospitis. s. arce in re
miges. i. socij vlixis iam traxerant. i. liberant. mala pocula ore. r iam sues

Metrū tertium

effecti verterant. i. mutauerant. pabula. i. cerealia. nutrimenta panis. qui panis est cibus hominū. glāde id est in glādes q̄ est cibus suis. et nihil manet integrū. i. de figura humana sp̄s perditis id est mutatis voce et corpore. sola autē mens stabilis manens gemit supra monstra id est supra transformationē corporis quam patitur. ¶ Notandum q̄ transformatio

Blande pabula verterant
Et nihil manet integrum
Voce corpore perditis
Sola mens stabilis. super
Monstra que patitur gemit
O leuem nimium manum
Nec potentia gramina
Membra que valeant licet
Lorda vertere non valent
Intus est hominum vigor
Arce conditus abdita

hois in bestiam. remanente anima rationali non est possibile secundum rem. quia si esset possibile vel esset possibile secundum transmutationem accidentalem. non fore substantiale. quia per talem introductionem nova forma substantialis. et sic due forme substantiales speciuose differentes ut forma lupi et hois sunt informare idem corpus quod falsum est. nec est possibile secundum accidere

etiam ipsa que disponunt materiam ad determinatam formam quia impossibile est materiam secundum naturam et eandem dispositionem proportionari diuersis formis unde omnino est impossibile animam intellectiuam uniri materie dispositae ad formam lupi. ergo transmutatio de qua hic loquitur si est possibilis erit solum secundum accidentia indiuidui prouenientia ab exterioribus causis quemadmodum videtur petisse de rege Nabuchodonosor de quo legitur in Dante. quod ex hominibus electus est et fenum comedit ut bos. et roze celi corpus eius infectum est donec capilli eius crescerent in similitudinem aquilarum. et ungues eius quasi ungues aurum. et quia transmutatio secundum talia accidentia dicitur ab expressa representatione speciei humane propter deformitatem figure. Ideo ut sic potest dici transmutationem esse factam etiam in bestiam anima remanent. Alij dicunt quod homini transmutatio non sit possibilis secundum rem sed secundum quandam apparitionem fantastica. unde non videtur rationabile quod Nabuchodonosor transfulerit se ad tumenta comedens fenum nisi quod quadam inanitia et apparitione fantastica ageratus seipsum reputabat tumentum aut bestiam. propter quod a consortio hominum electus est et cum feris habitabat. ¶ O leuem. Dico scendit transmutationem mentis per vitia esse deteriozem transmutationem corporis eo quod mens nobilior est toto corpore. et de. Ego dico inquit arce. i. pratem essent

Liber quartus

in si leuē. i. beallē nec dico gramia a^o esse potētia q̄ licet valeat h̄ere mē
bra. i. corpis. nō tñ valēt h̄ere corda qz int^o vigor hoim cōdit^o. i. abscon
ditus. arce abdita. i. i mēte abscondita. sed bec dira venena. i. vitia potētius
detrahūt hoiez sibi. q̄ venena siue vitia penit^o meāt. i. p̄rāseūt. z nō nocē
ita corpi seuitūt. i. seuite faciūt hoiem vulnere mēt. ¶ Florādū qz q̄ ania
nobilior z excellētor

est corpe trāsmutatio
facta i anima de p̄tuti
b^o ad vitia stāte cor
porē hūano. ipa ē de
terior q̄ facta trans
mutatōe corpis hūa
ni in spēm bestie aia
remanēte intrāsmu
tata. quia anima in
transmutata dato qz
corpus trāsmuteret
adhuc bō ēz homo.
rōne anie. sed rema
nente corpe hūano z
aia trāsmutata. iam
bō nō ēz bō nisi equi
uocē q̄ transmutatio
a^o e peior est trāsmu
tatione corpis aia re
manēte intrāsmutata

Prosa. iij. q̄rti libri.
Um ego fa
teor in qua.
Ista ē q̄ta

psa huius quarti in q̄ principaliter tria p̄bat. Primo p̄bat malos esse mi
seriores q̄ capti p̄ficiunt q̄ si ea non p̄ficerent. Secōdo p̄bat malos esse
miseriores si sint impuniti q̄ si sint puniti. Tertio ostendit illos esse mi
seriores qui faciunt iniuriam q̄ illi q̄ patiuntur. secunda ibi. Nam hoc
quoddam notum. z philosophia sibi respondet. Secundo philosophia
prosequitur principale intentum. ibi. Et enim. ¶ Primo dicit. Tum ego
Boetius finto carmine inquam id est dicit. ego fateor. i. cōcedo verum eē
quod dictum est. nec iniuria. i. non iniuste vide dicit vitiosos murari i bel
uas. i. in bestias qualitate. i. vitio anioz. tamen est pro q̄ suis seruent specul
em humani corporis. Tunc Boetius facit notum dicens. Sz eis que p̄

**Hec venena potentius
Detrahunt hominem sibi
Vitiaq; penitus meant
Nec nocentia corpori
Abentis vulnere seuiunt**

Prosa quarta libri quarti

Um ego fateor in q̄ nec iuria
dici video viciosos t̄cti hu
mani corpis spēm fuerit. in beluas
tñ aioz qualitate mutari. Sz quoz
atrox scelerataq; mens bonoz p̄ni
cie seuit. idip̄m eis licere noluissem
¶ Nec licet inq̄t vti puenienti mō
strabit loco. Sed tñ si idip̄m qd̄ eis
licere credit auferat. magna ex par
te sceleratoz hoim pena releuatur

Prosa quarta

mens atrox. i. crudelis seuit pñicie bonoz. idipm noluissem eis licere. s. vt
seuiat mali in bonos. Rñdet pñia. nec h inq̄ vt mōstrabit pueniēti loco
tñ si idipm qd̄ credit eis licere. si h auferat a malis. releuat pena scelerato
rū hoim ex magna pre. ¶ Notādū licz credat malis licere q̄ seuiat h̄ bo
nos nō tñ in rei vitate h. qz in sexta pñia b̄ q̄rit oñ dicit pñia q̄ nihil h̄ mal

¶ Eteñ qd̄ incredibile forte cuiq̄ vi
deatur infeliciores esse necesse ē ma
los: cū cupita p̄fecerunt: q̄ si ea que
cupiūt implere nō possint. Nam si
miseruz est voluisse praua. potuisse
miseri⁹ est sine quo volūtatis mise
re lāgueret effect⁹. Itaqz cū sua sui
gulis miseria sit triplici infortunio
necesse est vt vigeant quos videas
scel⁹ velle z posse p̄ficere. **B.** Acce
do inq̄ S̄ vt i hoc isfortunio cito ca
reāt patrandi sceleris possibilitate
deserti vehemēt exopto. **P.** Carebūt
inq̄t ocius: q̄ vel tu forsitan velis:
vel illi sese estimant esse carituros.

alicut incredibile. cuius p̄batio est. Nā si miserū est voluisse praua mise
rius est potuisse sine q̄. i. posse langueret. i. deficeret. effect⁹ misere volūta
tis. Itaqz cū singulis trib. i. volūtati. potētie z effectui sit sua miseria ne
cesse ē vt illi vigeant triplici infortunio. i. malo q̄ videas scelus velle. see
lus posse. scel⁹ p̄ficere. dicit boeri⁹. accedo inq̄. i. p̄sentio. sed ego vehemēt
ter exopto. vt mali deserti possibilitate patrādī sceleris atro careāt h̄ infor
tunio. z de pñia. Carebūt inq̄t oc̄. i. citi⁹ q̄ si tu forsitan velis. i. velle do
leas. vel q̄ illi estimēt sese. i. seipos carituros. ¶ Notādū q̄ pñia dicit q̄ pos
se malū sit pei⁹ q̄ velle malū. hoc videt falsum. qz posse peccare nō ē ma
lū. s. velle peccare. Vñ fm̄ Sen̄. De p̄ctm̄ i actōe ē. z ois actio ē volūta
ria. q̄ oē p̄ctm̄ est volūtariū. p̄ tātō etiā dicit Aug. Tolle volūtate z ifer
n⁹ nō erit. q̄ pei⁹ ē velle malū q̄ posse malum. e. p̄uū h̄ dicit. Ad h̄ dicēduz
q̄ si posse z velle fm̄ se z absolute p̄siderēt. tūc pei⁹ est velle malū q̄ posse

h̄ bonos nisi q̄ntum
p̄mittitur ex ordiatio
ne diuine. p̄ dicitē ad
vilitate bonoz.

¶ Eteñ qd̄. Dic
pñia p̄sequit̄ p̄nci
pale iētuz. p̄bado q̄
improbi sūt misero
res q̄ cupita p̄ficiūt
q̄ h̄ p̄ficere non pos
sint. Secdo oñ dicit q̄
in hac vita nihil est
diuturnū in p̄parat
one ad vitā eternam

Tertio ponit adm̄
rationē boeri⁹ sup̄ q̄
dā. sc̄da tibi. Acqz ei.
certia tibi. Tuz ego.
Primo dicit. Necesse ē
malos esse infelicioz
res. i. miserores. cū
p̄fecerit cupita q̄ si
nō possint iplere qd̄
forte videat̄ cui q̄. i.

Liber quartus

malū Si autē accipit posse vt sequēs malā voluntarē et subseruēs ei dēs vt volūtas mala p̄ficiat i exteriori op̄e sic p̄t̄ ē posse q̄ velle. qz sine tali posse langueret volūtas, effec̄t. Itē nō p̄ficere op̄ et̄ extra. sic autē dicto mō p̄t̄ ē posse malū q̄ velle. sic p̄t̄ ē p̄ficere malū q̄ posse. ita qd̄ vñū qd̄ q̄s (stoz triū velle posse p̄ficere aliqd̄ mali addit sup̄ia f̄cedens

¶ Neq̄ em̄ hic
ph̄ia qz Boe. op̄a
tur malos citius ca
rere potentia pat̄rādī
sceleris. Poat qz i hac
vita nihil ē diurnuz
vel duratūuz in cō
paratiōe ad p̄peruaz
vitā d̄cēs. Neq̄ em̄
ē aliqd̄ serū. i. tarduz
vel durabile in tam
breuibz metis. i. finit
nis p̄t̄. vitē qd̄ im
mortal̄ anim̄ putet
p̄ longū t̄ps̄ expecta
re. i. manere. qz ma
loz maḡ spes quam
h̄nt de longanimita
te vite r̄ excelsa ma
chīna. i. maḡ potētia
facinoz sepe destruit̄
tur. sine. i. morte. sine
in q̄ sperato r̄ rep̄e
tino. Quod. i. finiri
morte statuit ipsa
malis modū. i. finit̄
nū sue mis̄ie. qd̄ p̄
bat p̄ hoc. Nā si ne
q̄tia facit mis̄eros vt
patet ex dict̄s. necesse
est vt diurnior nequaz sit mis̄er̄. q̄s malos iudicārē inf̄lic̄tissimos. Itē
nō extrema mors eoz maliciā finiret. Si em̄ p̄clusim̄ v̄a de infortunio
p̄auit̄at̄. qd̄ infortunū. i. malū tāto ē mal̄ q̄nto ē diurnior. liq̄t̄ mis̄er̄
am eoz ē inf̄nitā quā p̄stat eē eterna. Effet autē mis̄eria maloꝝ eterna si
morte nō finiret. ¶ Notā dū qz de opposit̄s opposito mō iudicādū ē cū op̄
positoz opposit̄ sine cause. S; ē q̄ in bonis illd̄ qd̄ ē diurnior ē mel̄ sic
i malis qd̄ ē diurnior ē p̄t̄. Cū igit̄ malicia facit mis̄os malos. inf̄lic̄ta

Prosa quarta

effeet eoz miseria si ppetuo p durate in vita. s; q; mors terminat eoz malici
am. s; eoz miseria z ifelicitate diminuit. ¶ Tu ego. Hic pbia p oit admi
ratione boetij sup deductioe pbit dices. Pbia mira e illatio tua. z pces
su. i. ad pcedendu difficult q; pbat miseria maloz diminuit p morte. sed co
gnosco ea nimiu puenire his q; pcessa sunt pu' de pbia. Recte inq; est
mōstret; vel collatione in ppositio
num nō esse efficacem necessarie cō
clusionis ostendat alioq; cōcessis
pcedētib; nihil p; sus est qd de illa
tione causetur. nā hoc quoq; qd dicā
nō min' mix videat; s; ex his q; sum
pta sunt eq; est necessariū. B. Quid
nā inq; s; Feliciores inq; esse im
probos supplicia luentes q; si eos
nlla iusticie pena coerceat. Nec id
nūc molior qd cuius veniat i men
tem corrigi vltioe prauos mores z
ad rectum supplicij terrore deduci
Leteris quoq; exēplū esse fugiendi
culpāda. s; alio quodā mō infelicio
res esse improbos arbitror ipunitos
tā etsi nlla rō correctōis; nullus re
spect' habeat exempli. B. Et quis
erit inq; pter hos alius modus.
incidēte aliq; illacta. Si autē nihil istoz accidit necessario sequit cōclusio
ex pmissis. ¶ Hāc hoc quoq; dicā. Hic pbia pbat malos eē miseriores
si non puniantur q; si puniant. Sed soluit qdā dubiū. Tertio ponit
qdā epilogū pdictoz. scda ibi. S; q; so. Tertia ibi. Id p; hacten'. Pri
mo pmitit cōclusionē quā pbat intēdit excludēdo q; s; dā modos. pbatōis
q; d; cōclusio pbat possit. ¶ Sedo ponit alium modū. pbatōis ab istis.
ibi. Et illa. ¶ Primo dicit Hoc quoq; dicam non minus videatur mi
rum. sed eque necessarium videatur concludi ex his que sumpra sunt. et
querit Boetius. Quidnam est hoc. Dicit Philosophia. Ego dico inq;

mas. s. q; pdicta illa
tioni difficile credit.
sed q; dicit. i. difficile
purat accedere cōclu
sioni ipam pcedēdo
equūē vt ipe demon
straret aliqd falsus p
cessisse i pmissis. vel
ōndat collatōez ppo
sitionū necessarie cō
clusionis. nō eē effi
cacē. alioq; cōcessis
pcedentibus nihil ē
qd cause. i. pqratur
de illatōe. ¶ In neces
sariū est eaz cōcedere
q; nūcūq; videat du
rū. ¶ Notādū q; si nō
p; sentit cōclusioni. h
est vel ppter p; tē in
materia. v. ppter pec
catū in forma. ppter
p; tē in materia. vt
si aliq; pmissaz sic
falsa ppter p; tē in for
ma. vt si nō sic debita
p; tē p; positionum
respectu cōclusionis

Liber quartus

improbos esse feliciores luētes supplicia. q̄ si nulla pena iusticie eos coer
ceat. i. puniat. sed ego nō molior. i. nō intēdo nūc q̄ alicui veniat i mentez
pauos mores. i. hoies prauē mozigēratos corrigi. yltiōe. i. pena et terroze
supplicij. ip̄s deducit ad rectū. z nō intēdo ceteris hoibz penā malozum
esse exēplū fugiēdi culpāda. i. mala. Sed p̄ter istas duas cās est alia ap̄

dicta. q̄ arbitroz im
probos ē feliciores
punitos. tācti p̄ q̄
uis. nulla rō correcti
onis z null' respect'
exēplū habeatur. z
q̄rit Boet'. Quis
erit p̄ter hos alius
modus. ¶ Nota q̄
due sunt cause p̄ter
q̄s videtur meli' ma
los esse punitos q̄ i
punitos. Una est qz
p̄ penas mali corrigi
guntur z respiscūt a
malo. Scda causa
est. qz alijctioze pene
maloz delināt a ma
lo. z sic pena malozū
est exēplū alijs fugiē
di malū. licet iste due
cause sint vere. tamē
pb̄ia de eis non intē
dit. sed vult assigna
re aliam causam p̄ter
istas.

¶ Et illa. Hic pb̄ia
ponte aliū modū ore
ter p̄dictos pb̄ados
malos impunitos esse misseriores q̄ punitos. Secūdo dēclarat q̄ddā al
sumptū in p̄batōe sibi. Sed puniti. Primore sumit q̄d supra p̄batū ē ter
tia prola dicens. Nonne concessimus bonos esse felices. malos s̄o misser
ros dicit Boe. Ita est in quā. z philosophia. Si misserie alicuius addit
aliquod bonum nonne ipse est felicioz eo cuius miseria est pura z solitaria
sine admisserie alicuius boni. dicit boe. Sic inquam videtur. ¶ Boet'
us querit pb̄ia. si eidē misero q̄ cunctis caret bonis. aliud malum fuerit

Et illa bonos inqt esse felices. ma
los No miseros nōne p̄cessim'. B.
Ita est in q̄s. ¶ Si igit inqt miserie
cuiuspiā bonū aliqd addat. nōne fe
licioz est eo c' pura ac solitaria sine
cuiusq̄ boni admixtiōe miseria est.
B. Sic in q̄s videt. ¶ Quid si eidē
misero q̄ cuncti' careat bonis p̄ter ea
q̄b' miser est malū aliis fuerit ānēctū
nōne multū infelicioz eo cēsend' est
cui' ifortuniū boni p̄cipatōe rele
uat. B. Quidni in q̄s. ¶ Hnt igit i
p̄bi cū punitū q̄dē boni aliqd ānēctū
penā ip̄az. i. q̄ rōne iusticie bona ē.
idēqz cū supplicio caret inest eis ali
qd alteri' mali ip̄a ipunitas quā mi
qtatis merito malū eē p̄fess' es. B.
Negare nō possū. ¶ Adstro igit ife
liciozes ip̄robi sūt iniustqz ipunitate

Prosa quarta

annetū. nōne censendus est infelicioꝝ eo cui infortunū. i. malū releuat. i. tpat picipatōe boni. Et boe. Quidni inqūā. i. qre nō igit dē pbia. improbi. i. mali cū puniunt hāt aliqd boni annexū. i. penā. q rōne iusticie bona est. r cū idē improbi carent supplicio. i. pena. Inest eis aliquid alteri mali. i. spā ipunitas. quā merito. i. iure iniquitatis p̄fessus ē esse malū. Et Boe.

donati q̄ iusta vltōe puniti. Sz puniri improbos iustū, impunitos vero elabi unquū esse manifestum est. B. Quis id neget. P. Sz ne illud qdem ait q̄s negabit, bonū eē omne qd iustum est, cōtraq; qd iniustū est malum liquet esse. B. Respōdi tū ego. Ista qdem p̄sequentia sunt eis que pauloante conclusa sunt. Sed queso inqūā te, Nulla ne animarū supplicia post defunctū morte corpus relinquis. P. Et magna quidē inquit, quorū alia penali acerbitate, alia vero purgatoria clemētia exerceri puto. Sed nunc de his disserere consilium non est Id vero

negare nō possū. Igitur cōcludit pbia q̄ improbi mlro sūt infelicioꝝ donati. i. aditū iniusta ipunitas. re. i. mala punitate. q̄ puniri iusta vltōe. i. pena.

¶ Notandū q̄ ratio quā pbia incedit est ista. Cuiuscūq; hominis malicie addit aliqd boni. i. p̄ felicioꝝ est eo cui malicie nihil boni addit. sed cū malus hō punit sue malicie addit aliqd boni. i. pena q̄ rōne iusticie bona est. cū aut nō punit eius malicie addit aliqd malū. i. ipunitas que mala ē. q̄ mal⁹ punitus felicioꝝ malo ipunito

¶ Sed puniri improbos iustū. Hic pbia declarat q̄ddā assūptū in p̄batione. i. q̄ pena maloz sit bona r q̄ ipunitas sit mala dicēs. Manifestū ē q̄ puniri improbos ē iustū r iniq̄s elabi. i. enadere ipunitos est iniq̄. i. iniustū. Et boe. Quis neget illud. subiūgit pbia. Nunqd illd aliq̄s negabit. Dē qd est iustū ē bonū r cō. i. p̄ p̄ū qd iniustū est liq̄. i. manifestū est ipm eē malū. Ego boe. vix ista tā dicta p̄ntia sūt eis q̄ pauloantē conclusa sunt. ¶ Notandū q̄ pbia innuit duplicē rōnez. Prīma tal ē pena maloz ē iusta. sed iustū ē bonū. q̄ pena maloz ē bona. Sed rō ē Impunitas maloz ē iniusta. sed iniustū est malū. q̄ ipunitas maloz ē mala.

¶ Sed q̄o in q̄. Hic boe. soluit dubiū. q̄re cū boe. o pbia q̄o re in q̄ nūqd nulla aīaz supplicia post mortē q̄ maloz alia ego puro exerceri. id ē puniri penali acerbitate sic mala dānatoꝝ. Alia vō puniri purgatoria ele

Liber quartus

mēta. Ligne purgatorio. sed differere. i. disputare de his pens q̄ debentur
aiabus p̄ morte nūc nō est cōsiliū. q̄ Notandū q̄ pet̄o q̄n̄ q̄ e tale q̄ p̄ ip̄
sum habituatur volūtas ad malū cuiusmodi ē mortale pet̄m peccātes q̄
mortale ⁊ in tali pet̄o discedētes puniuntur eterna pena p̄ morte. Hāc em
br̄m Grego. ad magā iusticiā iudicātis dei p̄riet vt nunq̄ careant sup̄
plicio q̄ nunq̄ care
re volunt pet̄o. Q̄n̄
q̄ aut̄ pet̄m ē tale q̄
n̄stā. n̄ voluntate
habituata ad bonū
sicut ē p̄m̄ veniale.
tale nō punitur eter
naliter post mortem
sed quia ad iusticiā
dei p̄inet vt nullū
pet̄m maneat ipuni
tum. sō oportet vt hō
punit̄ ad t̄p̄s p̄ pet̄o
veniale. ⁊ q̄ p̄ talem
penā aia purgat̄ ad
receptiōne plen̄ p̄e
mij̄. ideo illa pena dī
citur pena purgato
ria. q̄ Id̄ vō hacten
us egi. Hic p̄bia
ponit q̄ndā epilogū
supra dictor̄. secūdo
ōndit hoc op̄tionez
vulḡt̄ ē p̄iam op̄tī
oni p̄bie tibi. Tū ego. Dūmo dicit. Id̄ egim̄. i. p̄tractaūm. hacten̄ id̄
bucusc̄ vt p̄as maloz q̄ tibi videbatur indiḡnissima nullā eam esse co
gnosceres. sicut ostendim̄ in sc̄da. p̄sa. ⁊ illos malos q̄s tu q̄rebare ipuni
tos. tu nunq̄ videres carere supplicijs sue improbitatis. sicut ostensum est
tertia. p̄sa. Et nos etiā egim̄. vt licentiā sentēdi p̄ bonos q̄ m tu cito p̄ca
baris finiri. disceres eā nō esse lōgā ⁊ infeliciozē eē potent̄. s̄ ad malum s̄
esset diuturnior. ⁊ infeliciozē esse si esset eterna. sicut in ista p̄sa. ostē
sum ē. Post hec. p̄batū ē eadē p̄sa ip̄. Vos esse miseriōres. d̄ (missos. i. reit̄
eros. iniusta ipunitate q̄ punitos iusta vltiōe. Cui p̄s ē cum creduntur
esse ipuniti. vigeātur grauib̄ supplicijs. Notandū circa p̄dicta cum dī
tur illū eē miseriōzē q̄ peccat̄ ipune q̄ q̄ punitur. p̄ pet̄o. H̄ ē intelligēdū de
m̄sa p̄nt̄. vte vrobic̄ vt sit p̄formis p̄partio. Acceptiōe em̄ miseria p̄
sentis vite ex vna p̄e. ⁊ ex alia p̄e miseria q̄ ē post mortē eē d̄iformis q̄

hactenus egimus vt q̄ idignissima
tibi videbat̄ maloz p̄tās eā nullaz
esse cognosceres. quousq̄ ipunitos
querere videres nūq̄ improbita
tis sue carere supplicijs. Licentiā
q̄ cito finiri p̄cabaris. nec longam
esse disceres infeliciozē fore si di
uturnior. infeliciozē vero si esset
eterna. Post hec miseros esse im
probos. iniusta ipunitate dimis
sos. q̄ iusta vltiōne punitos. Cui
sententiē p̄s est vt tum demū gra
uiozib̄ supplicijs vigeant̄ cū impu
niti esse credunt̄. B. Tum ego cum
tuas inq̄ rōes p̄sidero nihil dici ve

oni p̄bie tibi. Tū ego. Dūmo dicit. Id̄ egim̄. i. p̄tractaūm. hacten̄ id̄
bucusc̄ vt p̄as maloz q̄ tibi videbatur indiḡnissima nullā eam esse co
gnosceres. sicut ostendim̄ in sc̄da. p̄sa. ⁊ illos malos q̄s tu q̄rebare ipuni
tos. tu nunq̄ videres carere supplicijs sue improbitatis. sicut ostensum est
tertia. p̄sa. Et nos etiā egim̄. vt licentiā sentēdi p̄ bonos q̄ m tu cito p̄ca
baris finiri. disceres eā nō esse lōgā ⁊ infeliciozē eē potent̄. s̄ ad malum s̄
esset diuturnior. ⁊ infeliciozē esse si esset eterna. sicut in ista p̄sa. ostē
sum ē. Post hec. p̄batū ē eadē p̄sa ip̄. Vos esse miseriōres. d̄ (missos. i. reit̄
eros. iniusta ipunitate q̄ punitos iusta vltiōe. Cui p̄s ē cum creduntur
esse ipuniti. vigeātur grauib̄ supplicijs. Notandū circa p̄dicta cum dī
tur illū eē miseriōzē q̄ peccat̄ ipune q̄ q̄ punitur. p̄ pet̄o. H̄ ē intelligēdū de
m̄sa p̄nt̄. vte vrobic̄ vt sit p̄formis p̄partio. Acceptiōe em̄ miseria p̄
sentis vite ex vna p̄e. ⁊ ex alia p̄e miseria q̄ ē post mortē eē d̄iformis q̄

Prosa quarta

paratio et extra positum. qz h nō loquitur de miseria q̄ est post mortem.
¶ Tu ego. Hic boe. oñdit opinionē vulgt eē sūa optmioni phie. secūdo
oñdit phia nō eē p̄sentidū opiniononi vulgari scda ibi. Quid igitur. P̄io
dicit. ¶ phia cū ego p̄sideo tuas rōnes. i. inq̄sītōes. puto nil verius dici.
supple ill. S; si reuertar ad iudicia hoim vulgariū supple alter videtur.

rius puto. At si ad hoim iudicia reuertar, q̄s ille est cui hec nō credenda mō sed saltem audienda videāt.
¶ Ita est inq̄t illa. Nequeunt em̄ oculos tenebris assuetos ad lucez perspicue veritatis attollere. similesq̄ aub⁹ sunt quaz intuitū nox illuminat dies cecat. Sum em̄ nō rerum ordinem s; suos intuent affectus vel licentiā vel impunitatē scelerum putāt esse felicem. Vide aut̄ qd̄ eterna lex sanciat. Abioribus animū si p̄formaueris nihil op⁹ est iudice p̄miū deferente tu teipse excellentiorib⁹ addidisti. Si studium ad peiora deflexeris extra ne queris vltorez tu teipse in deteriora detrusisti veluti si vicibus sordidā humuz celū respicias cunctis extra cessantibus ipsa cernendi ratione nūc sceno nunc sideribus interesse videaris. At vulg⁹ ista nō respicit op⁹ iudice exteriori deferente p̄miū. qz tu teipse ad didisti excellentiorib⁹ et p̄ p̄ns fac⁹ e de⁹. Si aut̄ studii deflexeris ad peiora. i. ad vltia ne p̄ si queris extra vltorem. i. vindicem. qz tu teipse detrusisti in deteriora. et p̄ seq̄ns factus es belua. hoc declarat in tibi veluti si respicias humū et

Quis em̄ ille cui hec sup. dicta tua. si mō. i. nō tū. videatur credēda. s; etiā n̄ audidēda. Neit phia.

¶ Ita ē q̄ vulgares nequeunt oculos rōis et intellect⁹ assuetos. i. asusfactos tenebris passionū attollere. i. erigere ad lucē perspicue veritatis sup. vt vix videat recte rōnis. et se filios aub⁹. i. noctūis et bubonib⁹ q̄z intuitū. i. vltū nox illuminat et dies cecat. dū em̄ vulgares nō intuent vides rez q̄ hnt se ad modū lucē. s; intuentur suos effect⁹. i. desideria q̄ hnt se ad modū tenebrarū ipsi putāt felicē eim̄ punitatē scelex. i. maloz. vt licentiā sup. se vlti dē bonoz. qd̄ tū nō ē. Vide aut̄ qd̄ sanciat. i. statuat eterna lex. i. diuina p̄vidētia. si p̄formaueris aīm tuam meliorib⁹. i. vltioribus. nihil ē tibi

Liber quartus

celū vicibz. i. vicissim. nūc celū nūc terrā cunctis supple iudicijs extra celū
santibz ipsa sola rōe cernēdi videar; nē iterē sceno. i. terre nunc sedendo. i.
celo sup. eodē mō. cūctis extra cellantibz ipsa sola rōne opandi bñ vl' male
affēctis pmiū vl' suppliciiū diuina iusticia h' ordināte. sed vulg' ista non re
spicit ppter pōictā cām. ¶ Nota qz natura visus reqrit mediū illū inatū
iō fm cōem naturaz

visus noctue z bubo
¶ Quid igit. his ne accedam? quos
beluis siles esse mōstrauim? Quid
si q̄s amisso penit? visu ipm etiaz se
habuisse obliuisceret intuituz, nihil
qz sibi ad humanam pfectōez deesse
arbitraretur, nū videntes eadez ce/
cos putarem? Nam ne illud qdem
acq̄scent; qd̄ eque validis rationū
nitit firmamentis; infeliciores eos
esse q̄ faciāt q̄s qui patiātur iniuriā,
¶ Vellem inq̄s has ipsas audire

bus ppter necessitatē vice? de nocte volat. ¶ Notandū qz dicitur. Et idē qd̄ eter
na lex sanciat. dicitur beatus Augustinus. in li. de libero arbitrio. Lex eterna ē qua iu
stū est vt oia sint ordiata. z iō fm ordinē et nūc q̄ iust? destituit p̄m̄ijs
nec malus supplicijs. ¶ Quid igit his ne accedam? Hic ostēdit p̄bia n̄
esse p̄sentendū opinioni vulgari dicēs. ¶ Boetius. qd̄ igit dicitis: nunqd̄ de
bem? accedere p̄ sensum his vulgari; q̄s mōstrauim? siles esse bestijs
q. d. nō. z h' manifestat p̄ exēplū dicēs. qd̄ dicitis. si q̄s h' amisso penit? vi
su obliuisceret etiā seipm̄ habuisse visū z arbitraret nihil deesse sibi ad p̄fe
ctionem hūanam. nunqd̄ hoies videntes. i. iudicantes eadē cū ceco puta
remus eē cecos. q. d. imo sup. sicut si vulgares dicerēt se recte iudicare z se n̄
esse beluas. adhuc nō esset eis p̄sentendū. ¶ Notandū qz vulgares z ipi
ti iudicāt tanq̄s longe distātes a v̄itate qz iudicāt fm p̄cupiscentiā non fm
rei v̄itate ppter qd̄ nō est astandū eorū iudicio. ¶ Vñ Seneca. in de remedijs
fortuitoꝝ dicit. Vale opimant' hoies de te. sed mali mouerēt aut si sapient
tes hoc loquerent. nūc aut mal' displicere ē laudari. male de te loquuntur
mouerēt si h' iudicio facerēt. nūc aut morbo iūctate factūt. male de loquunt
qz bñ nesciūt loq̄. ¶ Nā ne illud qd̄. Hic p̄bia p̄bat illos eē miseros q̄
faciūt iniuriā q̄s q̄ patiunt. sed ex hoc peludit qz iniuriā n̄ est ip̄s pati
entis s; inferētis. tertio iuebit p̄ oratores. scda ibi. Hic igitur. terra ibi.

Prosa quarta

Ad h. nūc. Primo dicitur. nūq̄d vulgares nō acq̄lescēt. i. peccēt. Alibi q̄d nūq̄d
eq̄ validis firmamētis rōnū. s̄. infeliciores eēt eos q̄ faciūt iuriā q̄ q̄ partian
tur. Dicit Boe. Velle audire has ip̄as rōnes. tūc p̄bia ostēdit duos syl
logismos ad p̄bandū intētiū. q̄z prim⁹ est. Vis improb⁹ ē miser. sed oīs di
gn⁹ supplicio ē improb⁹. q̄ oīs dign⁹ supplicio ē miser. q̄z p̄ns q̄nto dign⁹

rationes. **P.** Om̄ez inq̄t improbū
num supplicio dignum negas. **B.**
Minime. **P.** Infelices vero esse q̄
sunt improbi multipliciter liquet.
B. Ita est inq̄. **P.** Qui igitur sup
plicio digni sunt miseros esse non
dubitas. **B.** Conuenit inquam. **P.**
Si igitur cognitor ait. resideres cui
supplicii inferendū putares ei ne
q̄ fecisset. an q̄ ptulisset iniurias. **B.**
Nec ambigo inquam q̄n p̄pesso satis
facere doloze faciens. **P.** Misereor
igit tibi iniurie illator q̄z acceptor
esse videret. **B.** Consequit inquam.
Hac igit alijsq̄ de causis ea radice
nitētib⁹ q̄ turpitudine suapte natura

gationis dicens. **B.** boeti si tu resideres q̄gnitor. i. iudex causaz. cui puta
res inferendū supplicii. vel ei q̄ fecisset iniuriā vel ei q̄ ptulisset iniuriam
dicit Boe. Nō ambigo. i. nō dubito. q̄n ego satis facere p̄pesso iuriāz doloze
id eēt supplicii faciens iuriā. Igitur dicitur p̄bia illator iniurie videt tibi eēt mi
serior q̄z acceptor iniurie. dicit Boeti⁹. p̄sequitur inquam supple p̄dicta
¶ Notā dū q̄ ad eandē cōclusionē s̄. p̄pesso argui. Quicūq̄ opatur malū
ex p̄posito magis peccat et miserior ē q̄ ip̄m sustinēs sine p̄posito et volū
tate. sed inferēs iniuriā peccat ex p̄posito et ex volūtate. sustinēs autē susti
net q̄ volūtatē. s̄. inferēs iniuriā peior est et miserior patiente iniuriā.
¶ Hac igit alijsq̄. Dicit p̄cludit ex dictis q̄ q̄libet iuriā nō ē misera pa
tiente sed inferētis dicens. Hac igit de eā q̄z inferēs iniuriā miserior est
patientē et ex alijs causis ea radice. i. fundamēto nitentib⁹ hoc. i. fundamē

Liber quartus

to q̄ turpitudō facit hoīes miseros suapte natura. i. sua ppria natura Ex hoc apparet iniuriam cui libet illatam non esse miseriam accipientis. i. patientis eam sed inferentis. ¶ Notandū q̄ p̄tra sic potest argui turpitudō ppria natura sua facit hominem miser. sed turpitudō est in inferere iniuriam z nō in patiente. q̄ inferēs iniuriam est turpis z miser. z p̄ his iniuriam nō est miseria patientis. sed eā inferentis.

¶ Arguit nūc ait. Dic phia inuebit z oratores. secūdo concludit ex dicit q̄ odum non hz locū apd sapientes. ibi. Quo fit. Prīmo inuebit z oratores. q̄ inducunt iudices ad miserādū patienti iniuriā. cuz tū potius miserādū sit facienti iniuriam. z oratores. i. causidici q̄z officū est psuadere iudici. Isti faciunt nunc contrariuz quia ipsi conantur excitare miserationē iudiciū. p̄ eis qui p̄pessi sunt graue z acerbū qd cū magis iustior miseratione debeat admittentibus. i. facit tibi malum q̄s iniuriāres oportebat duci ad iudiciū velut egros ad medicūz nō ab irac̄ accusatoribz sed a p̄picijs z miseratibz vt reseraret morbos culpe supplicio. i. pena. Quo supple ordine pacto si homines mouerent misericordia erga faciētes iniuriā. opa. i. diligentia defensor. i. defendere volentium ipsos illa tota frigeret id est cessaret vl' si mallet. p̄desse hoībz iniuriatibz. tūc de

miseros faciat apparet illatā cui libet iniuriā nō accipientis sed inferentis esse miseriam. ¶ Atq̄ nunc ait cōtra faciunt oratores. Pro his em̄ q̄ graue qd acerbūz p̄pessi sunt miserationem iudicium excitare conāt cum magis admittentibz iustior miseratione debeat. Quos nō ab irac̄tis sed a proprijs potius miserantibusq̄ accusatoribus ad iudiciū veluti egros ad medicū duci oportebat vt culpe morbos supplicio reserarent. Quo pacto defensorum opera vl' tota frigeret vel si prodesse hominibus mallet in accusatiōis habitum verteretur. Ipsi quoq̄ improbi si eis aliqua rimula virtutes relictam fas esset aspicere. victorūq̄ sordes penarum cruciatibus se deposituros viderent compēsatione adipiscende probitatis nec hoc cruciat' esse dicerent. defensorumq̄

Prosa quarta

sentio eoz pteret in habitu accusationis. ita q̄ ille q̄ fult defensor fieret ac-
cusator. Ipsi q̄z improbi si esset eis fas aspicere p̄tute relicta aliq̄ rimula. i.
eo gntōe. ipsi viderēt se deposituros sordes vitioꝝ cruciatibus penaz. cō-
pensatione. i. causa adipiscēde. p̄bitas. nec ipsi dicerēt. i. reputarēt cruciat⁹
sed ipsi repudiarēt. i. sp̄nerēt opam. i. diligētā defensor. z se totos p̄mittere-

operā repudiarent: ac se totos accu-
satorib⁹ iudicibusq̄ permitterent.
Quo fit vt apud sapientes nullus
p̄suis odio loc⁹ relinquat. Nam bo-
nos q̄s nisi stultissimus oderit. ma-
los vero odisse ratione caret. Nam
sicuti corporū languor: ita viciosi-
tas est quasi morb⁹ animoz. Cum
egros corpe minime dignos odio
sz poti⁹ miseratione iudicem⁹. mul-
tomagis nō insequēdi sed miseran-
di sunt quoz mētes omni languo-
re atrocior v̄iget improbitas.

z penali remedio morbo culpe eoz auferatur. sicut em̄ egris nō ē insultran-
dū sed poti⁹ condolendum sic z istis q̄ morbo vitioꝝ affecti sunt. z potius
sunt accusandi q̄ d̄fendēdi vt penali acerbitate eoz malicia minuat etiā
si mali p̄pēderēt sordes vitioꝝ z dignitates p̄tutu nō reputarēt cruciatibus
sed se accusatorib⁹ z iudicib⁹ voluntarie offerrent puniēdos.

¶ Quo fit. Hic p̄bia ex dictis p̄cludit q̄ odiū nō h̄z locū apud sapien-
tes. z dicit. Quo fit. i. ex dictis sequitur vt apud sapientes null⁹ loc⁹ relin-
q̄tur odio. nam quis oderit bonos nisi stultissim⁹. malos p̄o odisse caret
rōne. i. ē irrationabile. nā sicut lāguor ē morbo corporoz. ita viciositas ē mor-
bus aioꝝ. Cū ḡ egros corpe minime iudicem⁹ dignos odio sed poti⁹ misera-
ratione. multo magis non insequēdi sunt odio sz poti⁹ miserādi. q̄z mētes
v̄iget improbitas. i. mala existens atrocior. i. crudelior oī lāguore corporali.
¶ Nota q̄ sapientes nō debent odire malos. qz dicit Sen. ad Lucillum
Hunc affectū sapientes habeant aduersus malos. que h̄z medic⁹ aduer-
sus egros suos q̄ eos nō odio sed remedio studet cōrectare. q̄ nec reliq̄as
egroz nec effusa dēsignatur inueni.

rent accusatorib⁹ iu-
dicib⁹. ¶ Nota q̄ mi-
sericordia z misera-
tio est v̄⁹ fm̄ qm̄ aliq̄s
p̄paritur. Miene mise-
rie. Cui ḡ est maior
misericordia ei debet ma-
ior misericordia. sed de-
claratū ē maiore esse mi-
seriā inferēs iniurias
q̄ patētis. Ḡad mi-
serādi eis maxie de-
bent induci iudices. cō-
p̄trariū faciūt orator
res. qz inducunt iudice-
ces ad miserandū pa-
tientib⁹ iniuriā

¶ Notādū q̄ facien-
tes iniurias accusandi
sunt non ex ira sed ex
cōpassiōe et misericōdia

Liber quartus

Utd tatos iuuat. Hic incipit quartus liber huius quarti quod dicitur
tur valentium ab inuicem. secundum dicitur pentametrum sive elegiacum
in quo phia exclamat quod homines qui bellis moribus ex odio semetipsos ad
mortem adducunt dicentes. Quid iuuat. id est quod utilitas est excitare ratos morum. id est odium
et quod iuuat sollicitare id est sollicitare exquirere fatum id est mortem propria manu quod dicitur nul
la est utilitas. Est autem

ro hoc quod si mortem
petitis. et desideratis
sive versus sive aliorum
propinquat ipse sua. nec
remorat id est retardat
volucres id est veloces
equos. Mirandum est
etiam quod homines quasi leo
serpens tigris visus
aper. dentepetunt. id est
inuadunt quod idem homines
perunt idem inuadunt
se ense ut se mutuo in
terficiant. et quirit phia.
Nunquid homines mo
uent iniustas acies et
fera bella. et volunt pe
rire alienis telis. id est mu
tuis sagittis. id est quia
mores eorum distat et
dissidet. id est discordant

• **De tritu quartu quarti libri.**

Utd tatos iuuat excitare morum

Et propria fatu sollicitare manu

Si mortem petitis propinquat ipsa

Sponte sua; volucres nec remorat

equos Quos serpens; leo; tigris;

visus; aper; Bete petunt; idem se tu

ense petunt An distat; quod dissidet

quod mores Iniustas acies et fera bel

la mouent Alternisque volunt perire

telis Non est iusta satis sentit ratio

Uis aptam meritis vicem referre

Dilige iure bonos et miseresce mal

Prosa quinta quarti libri

Certe ista ratio sentit non est satis infra. visus referre. id est reportare propria vices
id est vicissitudine meritis tam boni quam mali. dilige bonos et miseresce ma
lis. Notandum quod dicit morte non retardare suos equos equos mortis intelliguntur
propinales dispositiones periodi per quas homo ad mortem tendit. Quilibet enim
homo habet certam et determinatam prodiu suae vite. eo quod forme omnium rerum sunt in ter
minis. id est in corporibus celestibus et naturalibus. ut patet. de generatione. Notandum quod
phia hoc non excludit licentiam gerendi iustum bellum sed iniustum. quia de iniustas
acies. bellum enim iustum procedit. et id geritur ut aliquis vitiosus iustitiam ad iusti
ciam reducat.

Sequitur prosa quinta.

Incego video. Ista est quinta prosa huius quarti. quod boetius patet quod querebat bo
etis mala et malis bona contingere propter quod etiam reputabat istarum
fortunarum vires non ex ordine diuine prouidentie. sed ex casu puenire. Ideo
phia super hoc solatur boetium assignando causas quare bonis mala et malis bona
contingant. Ex probo boetius exprimit suum dolorem in hoc quod vices fortunarum videntur
confuse et inordinare disponit scilicet assignat phia causam huius apparentie. ratio

Prosa quinta

ipm solatur assignado cas pdictorū. sed a ibi. Nec mirū. tertia sibi. Ita est inq̄. ¶ Dico Boe. p̄mittit qd̄. sedo exprimit eam sui doloris. ibi. Lū p̄sertim. Dico dr. Ego video hic i. ex dictis q̄ felicitas sit p̄stituta i meritis p̄boz. s. de fieri. z q̄ sit miseria p̄stituta i meritis ip̄boz. s. trāssomari i beluas. sed ego p̄p̄do. i. iudico. non nihil. i. aliqd̄ boni vel mali esse in hac

Inc ego video inq̄s q̄ sit v̄l felicitas vel miseria in ip̄is p̄boz r̄ū atq̄ ip̄boz meritis constituta. Si in hac ip̄a fortuna populari nō nihil boni maliue inesse perpendo. Necq̄ em̄ sapientū q̄sq̄uā exul iops ignominiosusq̄ esse malit potiusq̄ pollēs opib̄ honore reuerend̄ potentia validus in sua p̄manens v̄be florere. Sic em̄ clarius testatiūsq̄ sapie tractat officiū sapientis cū incōtingētes populos regentium quodāmō btitudo transfundit. Lū p̄sertim carcer lex ceteraq̄ legalium tormenta penarū p̄niciosus potius ciuib̄s propter quos etiam constituta sunt debeātur. Cur hec igitur versa vice mutantur scelerūq̄ sup̄plicia bonos premant p̄mia virtutū mali rapiāt vehemēter admīroz

dū opp̄ssis z ad dep̄rimēdū malos. ad p̄regēdū bonos. ad exp̄gnēdū inimicos. z ita sapienti q̄ tractat negociū reip̄ublice necessaria ē potētia z diuītiarū abundantia. Sed sapienti qui vacat contemplationi diuītie sunt onerosae. quā nimiam inde gerit sollicitudinem.

¶ Lū p̄sertim carcer lex. Dico Boe. exprimit eam sui doloris z admīrationis dices. Lū lex z carcer z cetera tormēta legalium penarū pot̄ debe

forma p̄lari. i. i. p̄p̄tate fortuna qd̄ p̄bat. Necq̄ em̄ q̄sq̄ sapientū. malit. i. magis vult esse exul. in op̄l. ignominiosus. i. infamis pot̄ q̄ pol̄ lens opib̄ q̄ reuerēdus honore validus potēti. z in sua v̄be p̄manēs florere. sicut em̄ p̄ h̄mōi bōa fortune officiū sapie. id est sapientis tractatur clara. z testati. i. cū maiori testimōio. qz talibus pl̄ credit. cū bitudo regētū trāsfunditur. i. dilatat i p̄p̄los p̄ringentes. i. vicinos. Horādū q̄ i bonis fortunis ē alt̄ qd̄ boni. qz p̄ ip̄a sapies exp̄diti tractat officiū gubernandi subditos. Qui em̄ diuītijs. potētia z fama p̄cellūt alios aptiores sūt ad regēdā rēpublicam qz aptiores sunt ad subueniē

Liber quartus

antur pniciosis. i. malis ciuibz ppter q̄s p̄stituta sunt. Ego vehementer
admiror cū hec tormēta vicēuersa. i. p̄tio nō murent. ita vt supplicia sce
lerū. i. maloz p̄māt bonos. z mali rap̄tāt p̄mita p̄cutū. i. p̄tuoz. z ego de
sidero o phia scire ex te q̄ videat eē rō. i. cā tā iniuste p̄fusiois. mi⁹ em̄ mi
rarer si crederē oia misceri fortuitis casibz. Nūc aut̄ de⁹ rector oim exagge
rat i. auḡm̄tat stupo
rē mēū. q̄ de⁹ cū sepe
bonis locūda. malis
aspa tribuat. z p̄ idē
p̄ p̄riū bonis dura tri
buar. mal' oprata cō
cedat nisi dephēdat
idē cognoscat causa
h⁹. qd ē h⁹ qd videat
differre a fortuit' cas
sibz. q̄ d. nihil. ¶ No
tandū q̄ tormēta les
galia sicut carcer mē
broz. muelatio. flaz
gellatio z h̄mōi sunt
inuenta ppter malos
z ista sepi⁹ vident' in
stigi bonis mal' eua
dentibz. sup h̄ admis
rat' boe. cū tñ de⁹ des
beat punire malos z
remūerare bonos. et
nisi h⁹ rō p̄ḡscat q̄re h̄ p̄tingat nihil ē qd̄ talia videant' p̄tingere a casu et
a fortūa z nō subiacere regimint' puidētie diuie qd̄ absurdū ē.

Quoq̄ tā iniuste p̄fusiois rō videat
tur ex te scire desidero. Adin⁹ etem̄
mirarer si misceri oia fortuitis cas/
bus crederē. Nūc stuporez meū de⁹
rector exaggerat; q̄ cū sepe bonis io
cūda malis aspa p̄tragz bonis du/
ra tribuat. malis optata p̄cedat: ni
si causa dephēdat. Quid est quod
a fortuitis casibz⁹ deslere videat. ¶
Nec mirū inq̄t si qd̄ ordis ignorata
rōne temerariū p̄fusūqz credat. Sz
tu quis cām tante dispōnis igno/
res tñ qm̄ bon⁹ mundū rector tēpe/
rat recte fieri cūcta ne dubites.

¶ Hec mirū. Dicit phia assigē cās apparētie tal' p̄fusiois. qz sic videt eē p̄
pter igr̄antiā cāe. z d̄t. Hec mirū. si qd̄ credat' p̄fusū z temerariū. i. casuale
in istz inferioribz ignorata rōne ordis s. diuie puidētie. sed quis tu igno/
res cām tante dispositōis diuie tanq̄s bon⁹ rector. s. de⁹ p̄p̄t' mūdū sua bo
nitate. iō nō dubites cūcta recte fieri. ¶ Notandū q̄ mirū ē cui⁹ cā nescitur.
p̄ tāto em̄ mal' mirant' de eclipsi sol'. qz cās igr̄at. Et qz Boe. ignorabat
cām hui⁹ p̄fusiois q̄re bonis mala z malis bona p̄tingāt. iō h̄ admira
bat z cā admiratōis eius fuit igr̄atiā dispositōis diuie puidētie.

¶ Hec rō quincū quarti libri.

¶ Quis arcturi sydera nescit ¶ Istud est q̄ntū metruz hui⁹ quartū
quod dicitur alemanicū ab iuctore. dactylicū a pede p̄d̄nante. te/
trametruz. i. q̄rtuoz pedū p̄p̄arhalecti cū. i. abūdās i una sillaba. in
q̄ metro phia d̄clarat quō ea qz cause nō apparēt vident' mira. Secō ostē

Metrum quintum

die quo cognita cā cessat admiratio. ibi. Nemo mirat flamma. Prio ostē
dit q̄ ppter latentia cāz boies mirant. z inducit de hoc duo exempla. Pri
mū est de eo q̄ accidit i stellis iuxta poliū septentrionalē. q̄ ille stelle ceteris
stellis remotioribz tardū mouent. z tū veloci oriunt. q̄ autē ignorat cām
b^o illi videt h̄ mix. vii. dr. Si q̄s nescit sydera arcturi. i. maioris vise la

Metrum quintū querti libri.

Iqs acturi sydera nescit

Propinquā sūmo cardie labi

Eur legat tardus plaustra boetes

Mergatqz seras equore flāmas

Cum nimis sceleres explicet ort^o

Regem stupebit etheris alti

Palleant plene cornua lune

Insecta metis noctis opace

Queqz fulgenti tererat ore

Confusa pbebe detegat astra

Cōmouet gentes publicus error

Lassantqz crebris pulsibus era

bi. i. volui. p̄inq̄ sū
mo cardie. i. cardini.
ponēdo abltm̄ p̄ da
tuo cā metri. i. polo
septentrionalis ille stu
pebit. i. admirabitur
legē alti etheris. id ē
firmamētū. Eur boe
tes. i. stella tarda. le
gat. i. p̄rāseat plau
stra. i. stellas plaustrū
se; maioris vise. z mer
gat seras flāmas eq̄
re loquēs more poeti
co q̄ sequētes iudici
um vulgi dicitur stel
las tngi in mari qm̄
occidūt. et d̄; boetes
mergere seras flām
mas. i. lumia sua tar
da. qz nuncqz ea mer

git z est modus loquendi id quod nuncqz fit tarde fit. cū tamen boetes ex
p̄sicer ortus nimis celeres eo q̄ in principio noctis nobis statim apparer.
Secundum exemplum est de eclipsi lune quam nescientes causam adeo
aliqui admirantur q̄ putant eius eclipsim contingere per incantationes
z volentes auxiliari lune z impedire ne audiat incantationem concutiant
omnia vasa erea et sonora tempore eclipsis. Unde dicit in littera. Cor
nua plene lune palleant. quia incipiente eclipsi luna incipit apparere cor
niculara cornua insecta metis id est terminis opace noctis id est ymbre
terre. Et pbebe id est luna confusa p̄uattione luminis detegat id est ap
parere faciat astra minora que tererat id est latere fecerat fulgenti ore id est
abundantia sui fulgoris. Tunc publicus error quo putatur luna incanta
ri. i. cōmouet gentes et lassant. i. fatigant era id est vasa erea vel cāpanas
crebris pulsibus.

¶ Hora q̄ arctur^o d̄; ab arctos q̄ ē visa q̄ ē q̄ddā signū iuxta poliū septē
trionalē q̄b nos vulgariter plaustrū noiam^o. z sic accipit brūs Gregorius
sup Job dicit. Arctur^o septē stellis marie licet. semp mouetur et vultqz

Liber quartus

mergit. ¶ Notandū q̄ stelle circa poli arcticū mote sicut arctur⁹ alte stel-
le mouent tardi⁹ alijs stellis remotiorib⁹ a polo arctico. q̄ minorē circulū
suo motu deserbūt ⁊ stelle remotiores maiorē. Un̄ cū stelle remotiores ī
eql̄i pre pranseant maiorē circulū in q̄ stelle p̄p̄inquoiores minorē. q̄ am-
bo circūuolunt̄ semel in die naturali. patz p̄ diffinitionē velocitat⁹ ⁊ tar-

ditatis q̄ stelle p̄p̄in-
quiores polo tardī⁹
mouent̄ et remotio-
res veloci⁹. Illō em̄
mouet̄ tarde q̄s ī eql̄
litpe p̄trāsūt minus
spaciū. ⁊ illud moue-
tur veloci⁹ q̄s ī eql̄
lī tpe p̄trāsūt ma-
ius spaciū. ¶ No-
randū q̄ luna recipit
lumē suūz a sole. si q̄
corpus opacū inter
ponitur impediet̄ ne
lumen solis pueniat
ad lunā v̄l in toto v̄l
in pte necessē ē lumē
lune deficere vel ī to-

Nemo miratur flamina chozi
Littus frementi tundere fluctu
Nec niuis duram frigore molem
Feruenti p̄hebi soluiet̄ estu
Hic em̄ causas cernere p̄mptū est
Illic latentes pectora turbant
Lunctaqz̄ rara prouehit̄ etas
Stupetqz̄ subitis mobile vulg⁹
Ledit̄ inscicie nubilus error
Lessent̄ profecto mira videri.
¶ Prosa sexta libri quarti.

ro vel in parte. ⁊ hoc est lunā eclipari. ¶ Nemo mirat̄ flamina cho-
ri. Hic ondit̄ p̄bia q̄ cognita cā cessat̄ admiratio dicōs. Nemo mirat̄ fla-
mina chozi talis v̄cī tundere ī. p̄uere litē fremētī fluctu. s. maris. ⁊ hoc
dē p̄ tāto qz̄ v̄cō flāte aq̄ marz̄ cedit. ⁊ illi⁹ resistēs reperit̄. nec etas
alīqs̄ mirat̄ molē. i. magnētū h̄nē niuis frigore. durā. i. p̄gelatā soluet̄. i.
soluit̄. Et h̄cē pagoge. i. additio sillabe ad finē dicōis p̄pter necessitatem
metri. q̄ ponit̄ soluet̄ p̄ solui. feruētē estu p̄hebi ī solis. hic em̄. i. in istis
exēplis p̄mptū est cernere cās q̄re v̄cī p̄pellit̄ mare q̄re sol līq̄facit̄ niuem
sed illic. i. priorib⁹ exēplis latētēs cause turbāt̄ pectora sup̄. p̄ admiratōes
⁊ mobile vulg⁹ stupet̄. i. mirat̄. subdit̄. i. d̄ subitanis euētib⁹. ⁊ stupet̄ cū
cta q̄ p̄uehit̄. i. p̄ducit̄ rara etas. i. q̄ raro euēnt̄. sed si v̄s cassare admī-
rationē nubilus error̄ inscicie id ē ignorantiē causaz̄. cedat̄. i. recedat̄ ⁊ acce-
dat̄ noticiā causarum. p̄fecto. id est p̄bō certo tunc cessant̄ videri mira que
prius stante ignorantia videbantur mira. ¶ Notandū q̄ sacerdotes in egypt̄
p̄to p̄pter admirari inceperunt̄ philosphari videntes em̄ eclip̄s solis ⁊
lune ⁊ ignorantēs cās mirabantur. causas eaz̄ inq̄rētēs. q̄b⁹ in nētēs h̄abu-
erūt̄ sciētā eaz̄ eclip̄sū. eo q̄ scire est cām rei cognoscere. cognita q̄ cō
gnoscitur res ⁊ p̄ cōsequens cessat̄ admiratio

Prosa sexta

Ta est in q̄. **H**ic incipit sexta p̄sa hui⁹ quartī. in q̄. p̄sa p̄bia p̄solā do boetiū assignat cās p̄dictorū q̄ videntur mira in diuina gubernatione p̄pter ignorantia cause ⁊ p̄rio boe. petit sibi explicari istas cās. ⁊ p̄bia cāgit difficultate explicatōis eaz. sc̄do p̄mittit se velle assignare cās. ⁊ tertio eas assignat. sc̄da ibi. **S**z qm̄. tertia ibi. **O**im generatio

Ta est in q̄. **S**z cū tui memineris sit latentū rez cās euolueret velata s̄q̄ caligie explicare rōnes q̄so vti hinc decernas. ⁊ qm̄ hoc miraculū maxie pturbat edifferas. **T**ū illa paulisp̄ arridēs ad reme inq̄t oim̄ q̄situ maximam vocas cui vix exhausti q̄c̄q̄ satis sit **T**alis nāq̄ materia est vt vna dubitatiōe succisa innumerabiles alie velut hydre capita succrescant; nec vll⁹ fuerit modus; nisi quis eas viuacissimo mētis igne coerceat. **I**n hac eim̄ de prouidentia simplicitate de fati serie. de repentinis casibus; de cognitione ac predestinatione diuina; de arbitrij libertate q̄ri solet. **Q**ue quanti oneris sit ipse perpendis.

Tas me. cui vix q̄c̄q̄ exhausti satis sit et ad quā exhauriendā ⁊ soluendā vix aliqd̄ sufficit. talis nāq̄ est materia quā peris declarari vt vna dubitatione succisa. i. soluta innumerabiles alie succrescant. velut capita h̄ydr̄ q̄rum vno ablato tria succrescebant. nec fuerit modus. i. termin⁹ dubitari onum. nisi q̄s eas coerceat viuacissimo igne. i. ardente inuestigatiōe mentis. **I**n hoc eim̄ materia q̄ri solet de prouidentie simplicitate. de serie fati. de repentinis casibus. de predestinatione diuina. de libertate arbitrij. que oia quāri oneris. i. difficultatis sunt ad determinandū tui se p̄pendis.

Horandū q̄ sapiētis ē scire oia. vt p̄tingit ex p̄hemio metaphisice. ⁊ cū

Prio boe. cōcedit qd̄ dictū est de admiratione hoim̄ p̄ ignorantia eaz dices. **I**ta est in q̄. tūc̄ petit explicari causas admittatōis eoz q̄ p̄tingūt in diuina prouidentia ⁊ dispositione. dicens. **S** p̄bia cū euolueret id elucidare cās latentū rerū sit tui muneris. i. tue gr̄e ⁊ explicare rōnes velatas caligine. i. rōnes obscuras et difficiles q̄so vt h. i. d̄ ista difficultate discernas. i. iudices ⁊ edifferas. i. dii putes. qm̄ hoc miraculū maxie me pturbat. i. quare malis bona ⁊ bonis mala eueniāt. et p̄bia paulisp̄ arridens boetiū inq̄t **A**d rem maximā oim̄ q̄situ. i. ad maximā q̄stionē vocas. i. incl

Ziber quartus

scire sit p cam pmo posterioz. Sapiens e uoluerit cas rep lateris. so dicit
hoc ad phiam. Tul mueris e euoluerit cas. Notadu q de phiam pau
lisp sibi arrisise. p hoc phia innuit moze r bitu sapientu. q audita simpli
citate impioz arridet as zgratulado q ipsi cu auditate sapias qru

Notadu fm fabulas hydra fuit serpes i lerna palude hns plura capu
ta qz yno succiso tria
exercebant que e
hercules cu sagittis
interficere no posset.
greco igne ipm con
sumpsit.

Sz qm bec. Hic
phia pmitit velle af
signare cas di Qm
hec nosse te e qdam
portio. i. ps tue medi
cie. qz sim septi. i.
eodest agusto. i. bre
ui limite tps. tamen
aliqd dliberare cona
bitur. sed si te delectat
oblectamenta. i.
suauitates musici car
minis. i. metri opoz
qz diff. ras paulisp. i.
modicu hac voluptate. donec cetero. i. formabo rones sibi nexas. i. Jun
ctas ordie. dicit Beeri vt liber in q. vti tibi placet. tu cipsa phia orsa. i.
incipiens loqui velat ab aliquo principio. ita differuit. i. disputauit.

Notadu p hoc q dicit. Nos septi angusto limite tps inuit p hia pnt
materia adeo e difficile q totu tps pntis vire qd breue e vire sufficit ad p
dicta plenarie declarada. Notadu q dicit phiam orsam fuisse ab alio pi
cipio. na illa q phia pu pbauit deducunt ex h principio q de e pfectum
bonu r vltim finis oim. q aut nuc vult demonstrare deducunt ex h prin
cipio q de e principiu effectuu oim vt prebit. Sim generatio. Hic
phia psequit incetu volēs alligre cas qre bonis mala r malis bona pzin
gant. r prio dclarat qda ad sua determinatiōez necessaria. scdo ponit sua
determinatiōez. scda sibi. Que po inqes. Prio phia determinat de puidētia
diuina r de fato. scdo ondit q sint ea q fato disponunt scda sibi. Et serico.
Primo ondit qd noie diuina puidētia r qd fatu. scdo rā gite differētia int
ea assignado diffinitōez verus qz. Tertio ponit diuersas optinōes circa
fatu. Quarto ifert qndā pclusionē circa fatu r puidētia. scda sibi. Que il
cet diueria. scda sibi. Sicut igit. qra sibi. Quo fit. Prio dt Generatio oim

Prosa secunda

rez cūctosq; pgressus naturaz mirabiliū. 2 qd aliō mō mouet illd for-
tis eas generatōis 2 mutatiōis 2 ordinē generatōis 2 mutatiōis. 2 formas
q; generat vel mouet substantiales vel accētales. oia ista sortit ex diuine
mēt; stabilitate. Nec em̄ mēs diuina pposita. i. stabilita. i. arce. i. i altitudi-
ne sue simplicitat; statuit reb; gerēdis. i. fiedis mule plicē modū q̄ mod^o

tis stabilitate sortit. Hoc in sue sim-
plicitatis arce pposita. multiplicem
reb; gerendis modū statuit. q̄ mod^o
cū in ipa diuine intelligētie puritate
p̄spicit̄. p̄uidētia noiā. Lū No ad
q̄ mouet atq; disponit referē fatum
a veterib; appellatum est. Que di-
uersa eē facile liquebit siq; vtriusq;
vni mēte p̄spererit. Nā p̄uidētia est
ipa illa diuina rō in sūmo oim puri-
cipe p̄stituta q̄ cūcta disponit. Fatū

2 nō fm subaz. vt corpa celestia. q̄rū ad illa dē. Lūctosq; mutabiliū na-
turaz. p̄gressus. Alia sūt mutabilia solū fm opatōes. i. fm itelligere n̄ fm
subaz nec fm vbi p̄prie sūt itelligētie. q̄rū ad illas dē. Et qd aliq; moue-
tur mō. Alit̄ exponit q̄ i reb; mutabilib; triplex ē dispositio. vna ē q̄ trā-
scūt de nō esse ad eē p̄ generatōes. q̄rū ad hoc dicit. Oim generatio rez
Aut res p̄manēt in existētia p̄ aliq; r̄ps postq; generate sunt q̄rū ad il-
las dicit. Lūctosq; mutabiliū naturaz. p̄gressus. Aut res p̄cedūt de eē
ad nō esse p̄ corruptionē. q̄rū ad illas dicit. Et qd aliq; mouetur mō
Horandū q̄ qdā dicit fatū esse q̄ndā dispōēs derelictā in reb; it̄ri orib;
ex actōe corpoz celestū fm qm̄ inferiora necessitantur 2 cōstringuntur ad
imobiles effect;. 2 sic brūs Grego. in omel. epiphantie ip̄obartatū dicit
Absit a fidelit̄ cordib; vt fatū esse aliqd dicam;. i. necessitans inferiora
q̄ sic oia veniēt ex necessitate. Alio mō accipitur fatū. p̄ dispositione rez
fm qm̄ res depēdēt ex diuina voluntate 2 prate. 2 sic fatū cōceditur aliqd
eē. Est q̄ p̄uidētia diuina ordiatō siue dispō exis in mēte diuina q̄ cūcta i-
feriora sūt. p̄uisa fm statū sue nature. Fatū aut̄ est dispō diuina exis i reb;
mobilibus q̄ singula suis annectūtur ordib; vt mag; p̄bēte. Que dē
uersa eē. Dic pōt̄ vtraz iter p̄uidētia 2 fatū assēndo diffinitōes vtriusq;
Sed oñ dīt q̄ vni corz depēdēt ex altero. ibi. Que lz diuersa. P̄rio dīt

cū p̄spicit̄. i. p̄siderat̄
in ipsa puritate diuine
intelligētie. i. fm esse
Nā in itellectū p̄
vino noiā p̄uidētia
cū p̄o iste mod^o refer-
tur ad ea mouet 2 dē-
sponit a veterib; id ē
ab antiq; facum ap-
pellatū est. Horan-
dū q̄ oia a p̄rio sunt
mutabilia. aliq; mō
uent fm substantiam
vt generabilia 2 cor-
ruptibilia q̄rū ad il-
la. dicit Oim genera-
tio rez. Alia aut̄ sūt
mutabilia fm locuz

Liber quartus

Que duo. s. fatū & puidētā diuinā liq̄bit. i. patebit esse diuersa. si q̄s mē
re p̄serit. i. p̄siderauerit. vtriusq̄ vim. i. naturā & essentiā & diffinēns
puidētā d̄t. Prouidentia ē ipsa diuina rō q̄ est in sūmo p̄ncipe oim̄ rerū cō
stituta. q̄ s. rō cuncta disponit. Tūc diffinies fatū d̄t. Fatū ē dispositio in
herēs reb̄ mobilib̄. i. r̄galib̄ p̄ quā dispositiōē puidētia necit q̄s sup
ta ordib̄. rē declarat
istas diffinētiōnes ex
ppietatib̄ vtriusq̄
intēns q̄ puidēt
tia p̄lectit oia siml.
sed mā q̄ stū ē q̄ oia
nūq̄ sunt sil̄ nisi in
mēte diuina. q̄ opoz
ret q̄ puidētia sit rō
exūs in mēte diuina
Ad fatū s̄o spectat
vrea q̄ fato subdunt
distribuant p̄ loca &
r̄pa. ita q̄ ordo fatal
q̄ndā successiōez rē
poralē importat. tal
aut̄ successiō nō ē ni
si in ipsis reb̄ mobilib̄
lib̄. q̄re oportet q̄ fa
tū sit in reb̄ mobilib̄
bus. vñ d̄t i. l̄ra. Pro
uidētia nanq̄ cum
cta cōp̄letur parē
ter. q̄uis diuersa & i
finita Fatū s̄o digerit. i. diuidit singula distributa in motū locis formis
r̄pib̄. ita. s. v̄t hec r̄pals explicatio q̄ ad fatum p̄tinet adunata in p̄specu
diuine mēt̄ sit puidētia. Eadē s̄o adunatio digesta id ē diuisa & explica
ta r̄pib̄ q̄ successiōē important vocet fatū. ¶ Notandū q̄ q̄r p̄t̄ dicit q̄
diffinitio rez faciendaz v̄t ē in intellectu diuino s̄r puidētia. v̄t. autem re
fert̄ ad res mobiles s̄r fatum. Posset alicui videri q̄ fatū s̄a & puidētia si
gnificaret eandē rē sub diuersis rōnib̄. s̄o p̄bia hoc excludēs oñdit̄ ea r̄a
liter distingui ponens vtriusq̄ diffinētiōnem. ¶ Notandum q̄ cogit
tio dei h̄z se ad res sicut cognitio artificis ad artificiatā Sicut ḡ omnia
artificiatā subduntur ordini & rationi artis. sic necesse est omnes res subd̄
rationi & ordini diuine puidētie p̄pter q̄d ostenditur q̄ puidētia ē diuina
rō q̄ cuncta disponit. ¶ Notandū q̄ dispositio q̄ ponit̄ in diffinētiōne fatū
accipit̄ p̄ ordinē. & s̄r ille ordo inherēs reb̄ mobilib̄ ad differētiā ordi

Prosa sexta

nis q̄ est in ipsa rōne diuina. quē tā vocam⁹ puidentiā. s̄m quē ordinē puidentiā diuina annectit queq̄ suis ordinib⁹. s̄. vt illa euentat illo rpe. alia alio rpe. hec prius illa poster⁹. ¶ Que licet diuersa sint. Dicō dicit q̄ licet fatū ⁊ puidētia differat. tñ vnā depēdet ex altero dicens. Que licet sine diuersa. tñ alterū depēdet ex altero. s̄. fatū depēdet ex puidētia. nā or

rei formā mēte p̄cipiēs. mouet ope/
ris effectū. ⁊ qd̄ simpliciter p̄senta/
riēq̄ p̄spererat p̄tpales ordies du/
cit. ita deus puidētia qd̄ singula/
riter stabiliterq̄ facienda disponit.
Fato x̄o hec ip̄a q̄ disponit mltipli/
citer ac t̄paliter admīstrat. Siue
igū famulātib⁹ q̄busdā puidētie di/
uinis spiritib⁹ fatū exerceat seu aīa
seu tota inseruiente natura seu celesti/
bus s̄idez motib⁹. seu āgelica virtute
seu demonū varia solertia ⁊ seu aliq̄/
bus horuz. seu om̄is fatalis series
textur. illud certe manifestum est.
immobilem simplicemq̄ gerenda/
rum formā rerum esse p̄rouidentia.
Fatū vero eoz q̄ diuina simplicitas

rebus causatis. Item puidētia diuina habet motū vn̄itū. quia ē i vno simplici. s̄. in mente diuina. fatū autē h̄z motū pluralitatis. q̄ in pl̄ib⁹ causatis habet. ¶ Item fatum dependet a puidētia diuina sicut effect⁹ a sua causa. sed nō ecōuerso. sicut cū forma rei artificialis depēdet a forma p̄existente in mēte artificis ⁊ nō ecōuerso. sic fatū dependet a puidētia diuina. non autē ecōuerso. ¶ Siue igitur famulātib⁹. Hic ponit diuersas opiniones circa fatum. ⁊ dicit. Siue fatum etercoatur q̄busdā diuinis spiritib⁹ famulātib⁹ diuine puidētie. siue exerceatur anima siue tota natura inseruente. siue exerceat motū corp⁹ s̄idez. i. celestis. siue angelica virtute siue demonū solertia. siue aliq̄b⁹ horuz. vt oib⁹ h̄ ē incertū. tñ istū est

do fatalis p̄cedit ex simplicitate puidētie. sicut declarat in simili dices. Sic cū artifex puto edificator formā faciente rei sicut dom⁹ mēte p̄cipiēs. i. p̄spiciens mouet. i. p̄ducit effectū op̄is. ⁊ qd̄ simpliciter ⁊ p̄sentarie p̄spererat mente. s̄. formā dom⁹ cū suis partib⁹ simul ductis p̄tpales ordines sup̄ple ad effectū primo fundamentū. postea parietes. vltio tectū. Ita de puidētia sua singl̄riter. i. simpl̄iter ⁊ stabiliter disponit oīa facienda. sed fato id ē p̄ fatuz ca disponit t̄paliter admīstrat. ¶ Notandū q̄ puidētia diuina h̄z esse in prima cā. fatū x̄o in

Liber quartus

certū, pudentiā diuinā eē immobilem & simpliciē formā rez gerēdaz. i. fien
daz. sed fatū eē mobile necū i. dispōez. & ordinē tpalē eoz q̄ diuina simpli
citas disposuit gerēda. i. pducēda. ¶ Notandū q̄ fatū est tpalis dispō re
rū in q̄tū ea q̄ pūta sūt a deo pducunt ad eff. etū mediātibz cau^o secū dīs
admiratōibz. de q̄bz causis diuerse fuerūt opiniōes. q̄s boe. tāgit in lra.
sed nullam eaz affir
mar. Nā q̄dam anti
quoz dicebāt fatuz
exerceri mediātibz
diuinis spīritibz. deo
famulātibz. Alij dis
cebant ipsuz exerceri
ab aīa mūdāna sicut
platonci. q̄d aliq̄ ex
ponūt de aīa būāna
q̄ p ipam tā q̄ p eāz
secū dā exercēt. ac^o
liberi arbitrij q̄ sub p
uidētia cadunt. Alij
dixerūt fatū exerceri
tota natura iheruēre
intelligētes p totam
naturā pplexionē oi
um elementoz. Alij
dicūt fatum exerceri
motibz corpoz celestū sicut astrologi. Alij q̄ p variā solertiā demonū et
dicunt demones in pposito spūs habitātes circa humectā pte aeris. sū
doctrinā q̄rūdā platonicoz q̄ dicunt cacodemōes. i. malū sciētes. Alij
dicūt fatū exerceri angelica p̄tute. ¶ Sibi notandū q̄ i prima opiniōe fa
tū dī exerceri mediātibz spīritibz deo famulātibz. q̄d ē intelligēdū de spī
ritibus oīa disponētibz. sed imobilitē pmanētibz. ¶ Qd aūc dī in quinta
opiniōe fatū exerceri p̄tute āgelica. intelligēdū est de angelis siue spīritibz
applicātibz se diuersis locis missis i misterij. Angel^o cū nūc^o inter
tatur. & est nomē officij nō nature sū b. Grego. ¶ Quo sit vt oīa. Dic
infert q̄ ndā cōclusionē circa fatū & pudentiā. scō delectat eaz in exēplo
sibi. Nā vt orbū. Prīmo dī. Ex q̄ dictū ē fatū depēdere a puidētia diuina
Quo sit. i. ex q̄ sequit. vt oīa q̄ sub sūt fatū etiam puidētie sūt subiecta.
Cui etiā pudentie ipm fatū subiacet. sed nō eō dī uerso. q̄ q̄dam q̄ locata
sunt sub puidētia suspent serē fatū. s. ea q̄ mediare p deū admīstrant sic cre
atio rez. & glificatio creaturaz rōnālū. Ea p̄o q̄ sūt p̄in q̄ p̄me diuinitati
stabilē fixa. i. imobilia. Deo excedūt ordinē fatalē mobilitatis. i. mutabilita
tis. ¶ Notandū q̄ fatū depēdet a puidētia sic effect^o a sūa cā. necesse ē illa

Proposita sexta

q̄ dependēt a fato etiā a puidētā depēdere. nō autē ecōuerso. qz effect⁹ nō
adeq̄tur sue cāe. puidētā autē ad diuinū intellectū spectat. fatū. vō ad ea q̄
in croaur⁹ gerunt. ¶ Nā vt orbiā. Hic declarat illā p̄clusionē p̄ exēpluz
ōndens quō qdā subiacēt fato mag⁹. qdā min⁹. z qdā totalit̄ excedunt fa
tū. scdo ex dicit̄ p̄cludit̄ h̄itudinē fati ad puidētā p̄ qdā silia ibi. Igit̄ vti
do qdā circa quē vsent̄ trisit. ¶ Eri
mus vō maiore ābita rotat⁹ quāto
a p̄cti media idiuiduitate discedit
tanto āpliorib⁹ spacijs explicat̄. Si
qd̄ vō illi se medio p̄nectat z societ̄
i simplicitatē cogit̄. diffūdiq̄ ac dif
fluere cessat. Sili rōne qd̄ lōgius a
prima mente discedit. maiorib⁹ fati
nerib⁹ implicat̄. Ac tāto aliqd̄ fato
liber⁹ est quāto illū rex cardinē vici
nius petit qd̄ si supne mētis hēserit
firmitatē. motu carēs fato quoq̄ su
pergredit̄ necessitatē. Igit̄ vti est ad
intellectū rōcinatio. ad id qd̄ est. id
qd̄ gignit̄. Ad eternitatē n̄ tempus
dā circa quē voluunt̄ cantē z radij. ¶ Extim⁹ vō. i. vltim⁹ orbis extior. rota
tus. i. mot⁹ maiore ābitu tāto explicat̄ āpliorib⁹ spacijs q̄nto discedit̄ ita
media indiuiduitate p̄cti. i. cētri. si qd̄ vō illi medio se p̄nectat illū cogit̄
idē p̄pellit̄ i. i. mōl̄it̄atē immobilitatē axis z cessat̄ diffūdi z diffuere per
maḡnū spaciū. ¶ Si illū qd̄ lōgi⁹ a prima mēte discedit̄. sicut creatur
re corruptibiles maiorib⁹ nerib⁹ fati implicat̄. z tāto mag⁹ aliqd̄ liber⁹ a fa
to q̄to vicin⁹ petit̄ i. accedit̄ illū cardinē rex. s. deum. qz si firmitate supne
mētis hēserit supgredit̄ nēcessitatē fati. ¶ Nota q̄to mag⁹ entia sūt p̄inq̄ prio
causato m̄l̄ mutabilia. z q̄to f̄motora tāto mag⁹ mutabilia. qd̄ dēclar
rat̄ p̄bia exēplo diuersoz circuloz ab eod̄ cētro ductoz i qd̄ circuli f̄motioz
a cētro mior ē z velocit̄ mouet̄. qz mai⁹ spaciū p̄trāste i eqli tpe. q̄ ā ē vicin
nior cētro tardit̄ mouet̄ m̄l̄ spaciū p̄trāseūdo. circuli vō mediū medio mō
se hēt̄. z ē optia p̄partio cētri circuli ad creatorē. Sic em̄ cētū ē idiuisibile
z ab s̄o possēt̄ p̄les circuli p̄cedere ita creator vn⁹ z idiuisibilis ex̄ns ifinit⁹
ta creat̄ z gubnat̄. Igit̄. h̄ p̄cludit̄ h̄itudinē fati ad puidētā diuinā p̄ qdā

Liber quartus

similita. et dicit. Series facti ita est. ita se habet ad stabile simplicitate diuine
prouidentie sicut rōnatio se habet ad intellectū. ¶ Ubi sciendū qd illud qd intel
lectus simplici uitate intelligit rōnatio p modū discursus et successiue ap
prehēdit. Etia factū se habet ad prouidentia sicut illud qd gignit habet ad illud qd
est. ¶ Ubi sciendū qd illud qd gignit est in qda fluxibilitate et motu. qd p
actū est genitū est i q
ad pmanētia. etia ha
bet se factū ad prouide
ntiam sicut emp^o ad
eternitatem. Ubi sci
endū qd in tpe est suc
cessio ptiū rps pntē
preteriti et futuri eter
nitas aut est sine suc
cessione tota simul ex
istēs. Itē factū habet
se ad prouidentia sicut
circulus ad medium
punctū. Ubi sciendū
q d circulus distendit
et p pres distendit mo
biles exis. pūctū aut
est immobile et indiuisi
bile. qz ex primo eu
cludis punctū est eu
sus ps non est

¶ Ea series celus etc.
Dicitur phia ostendit que
sunt illa q facti dispo
nunt. sed concludit
q illa q intellectus cō
fusa uident in diuina gubernatōe sunt rōnabiliter ordinata. hi. Quo sit
Primo dicitur ea series facti de q dicitur est. mouet celū et sidera. tpat elemēta in
seinuicē ne totalitē se corūpant. et trāssō pmat ipa alterna pmutatione ita q
ex aq fiat aer. et e cōuerso. et eadē series facti renouat oia nascētia et occidētia
id ē mouētia p siles pgressus fetuū q ad aialia. et seminū q ad vegetabi
lia. et factū etia pstringit in dissolubili pnerione cāp act^o. i. opardēs et fortu
nas hoim. q oēs res cū pficiscant. i. pcedāt ab exordijs diuine prouidentie ne
cessē ē eas ēē imutabiles. ita em res optie regunt si simplicitas manens i
diuina mēte pmat. i. explicet. in declinabile. i. imutabile ordinē cāp. Dicit
aut ordo diuine prouidentie coerceat. ppta incoimutabilitate res mutabiles et
alioqn temere. i. casualiter fluituras. ¶ Notandū q factū p sidera et vplē.

Prosa sexta

vno modo vt est in causis scilicet quod ordo et dispositio dei factum. et sic factum est mobile. et res facta subiacentes sunt mobiles. Alio modo considerat factum secundum quod dependet a prudentia diuina quod vno modo est. et sic factum sortitur immutabilitatem. et sic etiam res factales vt sunt secundum substantiam sunt immobiles. **¶** Notandum quod si aliquid possit delectari uare ab ordine prudentie. tunc prudentia diuina deficeret a suo effectu. et hoc reddi

¶ Quo fit ut tacesi vobis hunc ordinem mimum considerare valeatis. **¶** Confusa omnia perturbataque videantur. nihilominus tamen suus modus ad bonum dirigens cuncta disponit. Nihil est enim quod mali causa nec ab ipsis quidem improbis fiat. quos ut vberissime demonstratum est. bonum querentes prauus error auertit nedum ordo de summi boni cardine proficiscens a suo quem deflectat exordio. **¶** Que vero iniquitas potest vltra iniquior esse confusio quam vt bonis tum aduersa: tum prospera. malis etiam tum optata tum odiosa contingant. **¶** Num igitur ea mentis integritate homines degunt. vt quos probos

idem ordo ipse diuine prudentie disponit cuncta dirigens ea ad bonum nihil enim est quod mali fiat. nec etiam ab ipsis improbis quod bonum querentes prauus error auertit. vt prius demonstratum est. nedum. i. multo minus. ordo fatalis proficiscens de cardine summi boni. i. ab ipso deo. deflectat a suo exordio. i. a deo quod est finis et principium omnium. **¶** Notandum quod de malis nihil facere causa mali. cuius oppositum primum est mali seipsum interimitur. **¶** Dicendum quod nullus operatur respiciens ad malum quod oia bonum appetit. Si autem quis malum operatur. hoc contingit sub fantasia mali. **¶** Nam aliquis in magis anxietate existens estimat esse bonum fugere anxietatem. et talis priuans se bono ducitur fantasia boni. quod tunc putat bonum esse effugere anxietatem priuatione vite. **¶** Que pro iniquitas. **¶** Hic philosophia soluit quod est idem que bona malis et mala bonis contingat. et primo ostendit hoc in generali se

Liber quartus

cum Io magis in speciali ibi. Sed si aliquis. Primo affigit eam p[ro]dicti aed
dentis ex defectuoso iudicio hoim sedo ex p[ro]prio iudicio dei et hoim. ibi
N[on] ut pauca. Primo facit q[uo]d dicitu[m] est. sedo declarat p[er] se s[er]u[er]e. ibi. N[on] e[st]
difficile. P[ro]p[ter]o. O boerit tu in q[ui]es q[uo]d p[ro]c esse vlla t[er]m[in]o[rum] p[ro]fusio q[uo]d v[er]bo[rum]
aliqui p[ro]p[ter]a. aliqui a d[iv]ersa p[ro]tingat i euentat. cu[m] s[er]u[er]e bonis deberet p[ro]p[ter]a eue

nire. et malis p[ro]p[ter]u
aliqui p[ro]tingant opta
ta aliqui odiosa cum
p[ro] malis deberet od
osa euenire d[iv]e p[ro]bia.
Nunc q[uo]d omnes de
gunt. i. viuunt ca inre
gritate. i. integro iu
dicio mentis. vt neces
se sit eos e[ss]e p[ro]bos q[uo]s
ipsi censuerint. i. iudic
cant esse tales. Atq[ue]
p[ro] certe in hoc depu
gnat. i. p[ro]trahant iu
dicio hoim. vt quos
alij p[re]mio. alij arb[itr]i
trant dignos suppli
cio. sed concedam[us] vt
aliquis possit discerne
re bonos et malos.
Nunc q[uo]d ipe poterit i
tuere illam intimam
reperi[er]e. i. interiorem
co[n]ditione[m] et q[ui]tatem
animo[rum] velut solet dici
in corp[or]ib[us]. q. d. Ego

loquor de animis s[er]u[er]e q[uo]d hoies co[n]sueverunt loq[ui] de corp[or]ib[us]. ¶ Notan d[ic]t[ur] q[uo]d
p[ro]pter defectuosum iudiciu[m] hoim p[ro]tingit q[uo]d iudicant eos esse bonos q[uo]d mali
sunt et e[ss]e u[er]so. Si g[er]o iudicant malos esse bonos. et si illis guentant mala
putant bonis euenire bona. et si bonis quos iudicant malos eueniant b[er]a
putant malis euenire bona. Et ideo sepe putant bonos deprimi cum ma
li deprimuntur iudicantes malos e[ss]e bonos. et putant malos extolli cu[m] boni
extolluntur q[uo]d iudicant bonos esse malos. ¶ N[on] e[st] difficile est miraculu[m]
N[on] e[st] p[ro]bia declarat hoc p[er] se s[er]u[er]e. ¶ Istud miraculu[m] n[on] e[st] difficile. imo valde si
m[er]ito ad p[ro]positum nescienti alicui cur sanis corp[or]ib[us] his conueniant dulcia
his amara. etiam nescienti alicui cur quida[m] egr[us] adiuuant leu[er]ib[us]. q[uo]d a p[ro]c
bis. i. hoc videt[ur] n[on] nescienti. tamen medic[us] de hoc non mirat[ur] q[uo]d cogno

improbos ve[ro] c[on]suerit. eos quoq[ue] vt
existimant e[ss]e necesse sit. Atq[ue] i hoc ho
minum iudicia depugn[ant] vt quos
alij p[re]mio; alij supplicio dignos ar
bitrant[ur]. S[ed] p[re]cedam[us] vt aliq[ui]s possit
bonos malosq[ue] discernere. N[on] igit[ur]
poterit itueri illa[m] intimam reperi[er]e (ve
lut i corp[or]ib[us] dici solet) animo[rum]. N[on] e[st] e[ss]e
difficile e[st] miraculu[m] nescienti cur sanis
corp[or]ib[us] his q[uo]d e[st] dulcia. ill[is] v[er]o ama
ra p[ro]ueniat. Cur egr[us] eti[am] leu[er]ib[us]. q[uo]d a
v[er]o acrib[us] adiuuant. At hoc medic[us]
q[uo]d sanitatis ip[s]i[us] atq[ue] egritudinis mo
du[m] p[ro]p[ter]mentu[m]q[ue] d[iv]iscit m[er]ito mirat[ur]
Quid v[er]o aliud animo[rum] sal[utem] videt esse
q[uam] p[ro]bitas. Quid egritudo q[uam] vi
cia. q[uo]s aut ali[us] vel seruato[rum] bono[rum]

Prosa sexta

scit modū et p̄mētū sanitatis et egritudinis. sicut sibi hō ignoret qd p̄ue-
niat malis et bonis. tñ de⁹ q̄ scrutator cordū ista agnoscat videns q̄ bo-
nis aliqñ p̄ueniūt aduersa. malis qñ q̄ p̄sua. ideo sic eis distribuit et hoc
est quod subdit applicādo s̄titudinē ad animū dices Quid em̄ aliud vide-
tur. i. apparet esse sal⁹ aīoz q̄ p̄bitas. qd aliud est egritudo aīoz q̄ vitia.

vel malorum depulsoꝝ q̄ rector ac
uēdicatoꝝ mentiū de⁹ q̄ cū ex alta p̄-
uidētie specula respicit. qd vnicuiq̄
p̄ueniat agnoscat. et qd p̄uenire no-
uit accommodat. Hinc iā fit illud sa-
talis ordis insigne miraculū cui⁹ a-
sciēte gerit qd stupeāt ignorantes.
Nam vt pauca q̄ rō valet humana
de diuina p̄funditate p̄stringas. Be-
hoc quē tu iustissimū et eq̄ suantissi-
mū putas om̄ia sciēti p̄uidētie di-
uersū videt. Et victricē qdē causam

et q̄s ali⁹ p̄seruator ē
bonoz et depulsoꝝ
maloz q̄ de⁹ rector
et uēdicatoꝝ mentiū.
Qui cum respicit ex
alta specula p̄uiden-
tie ip̄e agnoscat quid
unicuiq̄ cōueniat et
qd nouit conuenire.
hoc accommodat. hic
idē ex hoc qd dicitur
ē. Fit insigne miracu-
lū ordis fatalis. i. sic
illud qd admiratur
homines in ordie fa-
tali cū sciēte. i. a dō
illud geritur. i. fit qd
ignorantes stupeant
idē admirantur.

¶ Horandū q̄ est bo-
na cōparatio sanita-
tis et egritudinis corporalis ad medicū et p̄bitatis et vitij alioꝝ ad deū. Si-
cut em̄ medic⁹ cognoscēs cās sanitatis et egritudinis. scit qd cōueniat sa-
no etegro alijs ignoratib⁹ et miratib⁹. sic de⁹ cognoscēs q̄litate anioꝝ scit
qd bonis cōueniat et qd malis et vnicuiq̄ sibi p̄ueniēs tribuit qñq̄ ma-
lis p̄sua. bonis aduersa de q̄ stupeēt ignorātes. ¶ Horandū q̄ specula dī
locus altus aptus ad circūspiciendum. et quia de⁹ p̄p̄uidētiā oīa circū-
spicit. iō s̄titudinarie ip̄a p̄uidētia dī specula. ¶ Horandū q̄ qz hoīes igno-
rant qd sunt boni et mali ignorāt etiā qd vnicuiq̄ p̄ueniat. iō aliq̄ credūt
cōuenire bonis. q̄ tñ s̄m iudiciū dei eis nō cōueniūt. et iō hoīes mirātur q̄
re de⁹ eis nō attribuat q̄ videntur eis attribuenda. ¶ Dō dē p̄bia ex dices
p̄tingit hoc miraculū q̄ ignorātes stupeēt q̄ s̄ūt a deo sciēte.

¶ Nam vt pauca. Dicit p̄bia ostēdit q̄ bonis mala et malis bona p̄tin-
gūt ex p̄io iudicio dei et hoīm dices. Et ego pauca p̄stringā q̄ hūana rō
valer. i. accipere de diuina p̄funditate. illud supple declarabo. ¶ Boetij
de hoc supple homine quem tu putas est: iustissimū et seruāssimū et
idē eq̄rat⁹ diuersū videt. i. aliter videt p̄uidētie sciēti oīa. i. deo. quod con-

Liber quartus

firmat autoritate lucani. q̄ describēs bellū inter pōpetū z iulīū cesarē cum
q̄reret ab eo cui⁹ eā esset iustior. dixit. Victriq̄ eā dījs placuit sed victa ca
thont. **Uā** de victrice eam. s. iulij cesaris placuisse dījs. victā p̄o eam. sed
pōpetū placuisse carthont. admonuit lucan⁹ noster familiaris. ex q̄ p̄dudit
ea q̄ p̄ spem hoim ventūr eē p̄fusionē i opinioē hoim. nō tū i re di. Quic
qd̄ igit videas gerit.

idē fieri vult euenire p̄
sem dīs eāz igno
ratis id in rebus ē re
ctus ordo. sed opinio
ni tue epuerfa confu
sio. **¶** Nota q̄ cartho
victicē p̄pter suā sa
pientia z v̄tutē ma
xime autoritatis fuz
erat in populo. Cui⁹
autē iulius pugnaret
p̄ pōpetū. cartho iu
dicauit pōpetū eē iu
stū attribuit sibi eāz
victicē. Alij autē iu
dicabāt iulium eē iu
stū attribuentes sibi
eam victicē. Et q̄
pater q̄ de eodē con
trario mō iudicabāt

dij z hoies sapientes qui carthone sequebantur.

¶ Sed sit aliq̄s. Dic p̄bia affigē eās sp̄ales q̄re bonis z malis indifferē
ter eueniūt nūc. p̄p̄a nē aduersa. Scōo excusat se d̄ ap̄tiori p̄tractōe hui⁹
modi eāz. scōa ibi. Neq̄ ei fas. P̄rio declarat itē tū suū de bōis. scōo d̄ ma
lis. ibi. Nā id q̄z. P̄rio affigē eam q̄re aliq̄b bonis nō eueniūt mala. scōo
q̄re aliq̄n eis p̄tingūt mala. ibi. Alijs mixta. P̄rio oñdit q̄re bonis si con
tingant mala. secūdo quare contingāt eis q̄nq̄ bona. ibi. Fit autē. P̄rimo
affigē duas eās q̄re bonis nō euentāt mala. secūda ibi. Est alius. P̄rima
eā est ifirmitas animi alie⁹ boni. cui si aduentret aduersitas ip̄e deteriorē
Uā de ifra. S; sit i. ponam q̄ aliq̄s sit ita bñ moratus. i. morigerat⁹ q̄
diuīnū z hūanū iudiciū p̄sentiat de eo. forsan ip̄e ē infirm⁹ v̄tūb ani n̄ po
tēs resistere aduersitatib. cui⁹ si eueniat q̄d. i. aliq̄d auer si. forsa desinet cole
re inoētia. i. exercere p̄tutē p̄ q̄m n̄ potuit retinere fortunaz. q̄z iputabit sue
nocētie q̄ p̄p̄tas sua recessit. quēadmodū legit d̄ iob. cui v̄xor sua ip̄pa
bat dī. Ad huc p̄manēsi simplicitate tua bñdic̄ bor̄ morere p̄t itaq̄ illi sa
piēs disp̄sarō. i. p̄uidētia dei q̄ aduersitas possit facere de forte ne pariatū

familiaris n̄ lucanus ad monuit.
Hec igit quicqd̄ circa spem videas
gerit. reb⁹ q̄dē rect⁹ ordo est. opinio
v̄o tue puerfa p̄fusio. Sed sit aliq̄s
ita bene morat⁹ vt de eo diuīnū iu
diciū pariter humanūq̄ p̄sentiat. s;
est animi virib⁹ infirm⁹ Cui si quid
eueniat aduersi. desinet colere forsi
tan innocentia per quā non potuit
retinere fortunam. Parcit itaq̄ sa
piens dispensatio ei quem deterio
rem facere possit aduersitas. ne cui
non conuenit laborare patiatur.

Prosa sexta

laborare aduersitate cui non potest. ¶ Horandū q̄ q̄dā boni sunt ita imbecilles a nini q̄ ex modica rētatōe aduersitatis mirarent. q̄d vidēt de peccatis ipsis ne eos aduersitate dericiat. ¶ In apl's Fidel' de' q̄ nō pati' vos tenet' rari' ultra id q̄d potestis. ¶ Est ali' cum cētis. Hic aff'gr' altā cām quare q̄busdā bonis nō adueniāt mala dīcēs. Est ali' hō absolut' i' pfect' cum

Est ali' cūctis virtutib' absolut' sanctus ac deo proxim': hūc p̄tigi q̄ buslibet aduersis nefas prouidētia iudicat a dō vt ne corp'is q̄dez morbis agitari sinat. Nā vt q̄dā me quoq̄ excellētior ait. Viri sc̄ti corp' edificauerūt virtutes. Sit at̄ sepe vti bonis sūma rerū regēda deferat' vt exuberās retūdat in improbitas. Alijs mixta q̄dā pro aīoz qualitate distribuit. Quosdā remordet ne lōga felicitate luxurient. Alios duris agitari vt virtutes animi patiētie vsu atq̄ exercitatiōe p̄firmēt. Alij pl' equo metuunt quod ferre possunt. Alij pl' equo despiciūt q̄d ferre nō

cellenter bonos nō t̄m p̄mīat in futuro sed i' presenti ab aduersitate custodit. ¶ Horandū q̄re p̄bia dīcat q̄dā excellētior me dixit. cū null' sit excellētior p̄bia. ¶ Dicēdū q̄ lra sic d̄z exponit. Nā q̄dā p̄hs excellētior alijs p̄hs losophis me. i. p me p̄biam dīxit. ¶ Sit autē sepe. Hic ostēdit q̄re bonis sepe p̄tingāt bona dīcēs. Sit autē. i. p̄tingit sepe vt sūma rez regēda. i. p̄ncipat' regēdū res deferatur. i. p̄cedatur bonis. i. p̄bis. nō t̄m p̄pter vtilitatē bonoz hoīm s̄z vt improbitas exuberās. i. abūdās maloz. retūdat. i. p̄pescat' vt reprimat'. Tūc assignat cām q̄re bonis q̄nq̄ p̄tingāt mala dīcēs. Alijs. i. bonis de' distribuit q̄dā mixta. i. nūc bona nunc mala p̄ q̄litate aīoz. q̄sclā em̄ bonos deus remordet aduersitatib' ne luxuriet. i. supbiat lōga felicitate. i. p̄spitate. Alios bonos pati' agitari. i. vexari duris. i. aduersitatib' vs. vt p̄tius aīi ipoz p̄firmēt vsu z exercitatiōe pacie. vt p̄z in

ctis virtutib' et sanct' p̄xi' deo hūc boīez p̄tingit. i. tāgi aliq̄b' aduersis p̄uidētia diuina iudicat nephas adeo. i. intantū vt nō sinat ip̄z agitari morbis corporeis. q̄d cōfirmat autoritate eiusdā p̄bi dīcēs. Nā vt ait q̄dā p̄hs excellētior me. cui' autoritatem ponit in greco q̄ tantū sonat i' latino corp' viri sacri edificauerūt virtutes. se p̄seruādo ip̄m ab aduersis. ¶ Hora q̄ se p̄cūda cā q̄re aliq̄b' nō adueniūt aduersa est excellēs scitras ip̄soz sicut em̄ de' excellētior malos nō t̄m p̄nit in futuro. s̄z etiaz in p̄senti. sic aliq̄s ex

Liber quartus

Job. Alij pl⁹ eq⁹ metuunt qd⁹ bn⁹ ferre pnt. sicut Thomas formidavit in gressum indie diceas. Dne mitte me q⁹ vis pter q⁹ ad Indos. Alij pl⁹ eq⁹ despiciunt qd⁹ ferre no⁹ pnt. qz q⁹ psumedo despiciunt ceteros. q⁹ tn⁹ ferre no⁹ pnt. Ut scitus petr⁹ q⁹ dixit. Et si oportuerit memori tecum no⁹ te negabo q⁹ ad ceteratione⁹ z⁹ accusatione⁹ acille xpm⁹ negavit. hos vitosq⁹ de⁹ dicit. i.

Erat ex⁹ t⁹ b⁹ i. aduersitatib⁹. in exp⁹ m⁹ r⁹ u⁹ sul. i. in recognitiōez sul. vt scia⁹ quid pos sint et qd⁹ no⁹ possint z⁹ nonnulli. i. aliq⁹ eme runt p⁹ cio mortis v⁹ nerādū nomē seculi sicut martires. Qui dā in exp⁹ g⁹ o⁹ l⁹ es sup plicijs p⁹ tulerūt cere ris exēplū. p⁹ tute esse inuictam a malis q⁹ oia q⁹ recte z⁹ disposte fiāt ex eoz⁹ bono q⁹ bus accidere vident nulla ē dubitatio

Horādū q⁹ q⁹ dā m pl⁹ timēt q⁹ tiere de berent aliq⁹ m aduersi tatē de q⁹ b⁹ d⁹ i psal. Trepidauerūt timo re vbi no⁹ erat timor. Talib⁹ de⁹ immittit aduersitates q⁹ b⁹ res⁹ stant vt p⁹ sciant se grā dei posse resistere ei q⁹ timebāt. Alij autē p⁹ lumen tes de p⁹ r⁹ i⁹ z⁹ v⁹ r⁹ i⁹ b⁹ despiciunt ceterationes q⁹ si potētes resistere eis. illis de us ceterationes imittit z⁹ p⁹ mittit eos succūbere vt agnoscat q⁹ fragi l⁹ sit bu mana natura sine diuina grā.

Ni illud q⁹ q⁹. Dic al⁹ q⁹ cas quare malis q⁹ q⁹ bona q⁹ q⁹ mala cōtingat. Et p⁹ r⁹ o⁹ o⁹ n⁹ d⁹ ic q⁹ re mal⁹ p⁹ r⁹ i⁹ g⁹ a⁹ n⁹ t⁹ mala. scdo quare bōa ibi. **L**eta p⁹ o. **P**rio d⁹ e⁹ t⁹ d⁹ e⁹ caus⁹ d⁹ u⁹ c⁹ i. p⁹ o⁹ b⁹ a⁹ q⁹ i⁹ p⁹ r⁹ o⁹ b⁹ i⁹ s⁹ nūc p⁹ r⁹ o⁹ u⁹ i⁹ t⁹ r⁹ i⁹ s⁹ t⁹ a. nūc optata. s⁹ de tristib⁹ q⁹ mal⁹ eueni unt nōo mitat. qz oēs estimāt eos s⁹ malos eē meritos. i. dignos malo. q⁹ rū maloz⁹ supplicia cetos deterrēt. i. terrore retrahūt a sceleribus. z⁹ iplos malos emēdāt q⁹ inuehunt supplicia.

Horādū q⁹ p⁹ h⁹ i⁹ a⁹ inuic⁹ tres cas quare malis euentūt mala. Prima est qz oēs hoies estimant eos dignos malo. S⁹ d⁹ o. qz p⁹ supplicia maloz⁹ ali⁹ a malo retrahunt. Tercia cā quia

Prosa sexta

mali supplicij emendatur. **¶** Leta vero magnū bonis argumentum loquuntur. Hic assignat causas quare malis bona eueniant. Secundo soluit tacitam questionem siue dictionem. ibi. Nam ut probis Primo dicit Leta vero. i. prospera que malis eueniunt loquuntur id ē iudicare hōis magnum argumentū quid iudicare debeant de hōi felicitate. quam sepe

de hōi felicitate debeāt iudicare. q̄ famulari sepe improbis cernant. In qua re illud etiā dispensari credo q̄ forsitan alic' tam preceps atq; importuna natura est: vt eū in scelera potius exacerbare possit re familiari inopia. hui' morbo prouidentia collate pecunie remedio medetur. Hic fedatā probis conscientiam spectans et secū fortunā suā p̄pans forsitan p̄tinescit: ne cuius ei iocūduſ vsus est sit tristis amissio. Dubitat igitur mores: ac dum fortunā metuit amittere nequitiam derelinquit. Alios in cladē meritam precipitauit indigne acta felicitas. Quibusdāz permissū puniendū ius: vt exercitiū bonis et malis est; causa supplicij.

collate pecunie. Tunc assignat secundam causam talem q̄ ideo mal' eueniunt prospera vt prosperitate emigrent vitam quasi timentes ne p̄pter malitiam amittant prosperitatem. Unde dicit hic id est aliquis malus spectans. i. considerans conscientiam suā fedatā probis. i. maculatā vitij. et ipse p̄parans secū fortunā. i. prosperitacē suam forsitan p̄tinescit vt cui' rei scz prosperitatis iocundus est. ei vsus illius fiat tristis amissio. et dum

cernant famulari improbis. Habent enim probi et hoc certissimū argumentū q̄ sola non est vera felicitas que malis aduenit. sed fallā deceptio. Tunc assignat primā causam quare deus malis cōcedit bona et prospera q̄ hōi mali p̄ prospera p̄seruatur a peioribus sceleribus ne fiant fures vel raptores et sic. In qua re q̄ malis eueniant prospera illud credo dispensari. i. dispensatio ne ordinari q̄ forsitan natura alicuius mali est tā preceps ad malum et importuna vt inopia re familiaris id ē paupertas possit eū exacerbare. i. prouocare in scelera. scilicet ad furtum vel ad rapinam hui' morbo diuina prouidentia medetur rem edicto

Liber quartus

metuit amittere fortunā derelinquit nequitiā. Tūc ponit tertiā cāz dī. Alijs malis aduenit prosperitas vt incidat maiorē miserā aduersitatis. qz sic dictū fuit. ij. li. psa. liij. In oī aduersitate fortune ipsi felicissimū gen^o infortunij est fuisse felicē. Vñ dī in lra. q. felicitas indignē aucta. Alia lra. hz acta. i. idu. cta. alios malos p̄cipit autē in meritā cladē. i. i. miserā. Et addit q. qbus dā mal' p̄missum est

id ē p̄cessū. ius puniēdi. i. p̄rās. vt sit bonis exercitiū i. p̄tutib^o z paciētia z malis sit cā supplicij.

¶ Nota q. felicitas q̄sdā p̄cipitat in cladē aduersitatis. Vñ Samaritensis Pro. mouet iniustos fortunā volubiles. vt q̄s scādere precipites fecē ad ima roter. Nā ḡuioze ruit turris tū mēfacta ruina. Et ḡ uis pulsac alta cāp̄ssū humū. ¶ Et notādū q. boni p̄ aduersitates in p̄tutib^o z paciētia exercētur. vñ idē paup. Hein. Alpa ferre decet maturat aspa mentē. Et bñ matura pleniūs vna sapit. Per nimios estus gelidas trāsit ad vndas. Sicqz p̄ oppositū. dulcia q̄nta homo.

¶ Nā vt p̄bis. Hic soluit q̄ndā obiectiōnē. sc̄bo infert q̄ndā cōclusionem ibi. Ex q̄ sepe. Primo dī. Aliqs dicit q. dixisti q. malis ē p̄cessū sus p̄uēdi vt sint cā supplicij alijs malis. hoc non videtur verū. qz malus n̄ p̄nit malum cū sint siles. hoc soluit p̄bia dicens. Sicut probis et improbis nullū est fedus. i. p̄cordia. qz sp̄ inuicē p̄stant. ita ipsi improbi nequunt iter se p̄uenire. q̄d nī. i. quare nō esset ita cum hqs. i. q̄libet mali dissentiat a se metipsis vicijs disceptib^o. i. distrahētib^o cōsciam ip̄oz. z sepe mali faciunt. q̄ cū gesserint. i. fecerint. decernāt. i. iudicēt. nō fuissē gerēda. i. faciēda. Notandū q. intantū aliqs est bonus in q̄ntū seruat ordinē in vltimū. sine q̄ finis ē summū bonū. z qz illū finē z ordinē oēs boni seruant. id oēs boni in eo q. boni sunt inuicē p̄cordiāt. mali autē qz hunc ordinē non obseruant et a semetipsis discordiāt. mutuo sibi cōcordare non p̄nt.

¶ Ex q̄ sepe summa illa. Hic infert q̄ndā cōclusionē dicens. Ex q̄ mali puniunt malos ex hoc diuina prouidentia protulit insigne miraculū. i. vt mali facerent malos bonos. quod declarat. Nā dū qdā mali vident p̄peti.

Prosa sexta

Inq̄ a pessimis. sp̄i fla grates. i. ardētes. odio noxiorū. i. dānoz suoz. sp̄i
rediere ad fruge frutis. i. ad vilitate. dū tales studēt se esse distiles illis
malis q̄s oderāt. 7 addit q̄ sola diuina vis tal̄ ē cui mala sint bona. i. cedūe
i bonū. sic cū mal̄ facit malū bonū. vñ subdit. Eū de' vtēdo p̄petēter ma
gis elicit effectū alic' boni. ordoleim̄ fatalis cuncta p̄lectif vt qd̄ decesser

gem rediere dū se eis distiles studēt
esse quos oderāt. Sola est em̄ diuina
vis cui mala quoq̄ bona sint cū eis
cōpetenter vtendo alic' boni elicit
effectū. Ordo em̄ qd̄ cūcta p̄lec/
tif vt qd̄ ab assignata ordīs rōne dis
cesserit. hoc lz in aliū tñ ordinē rela
bat ne qd̄ in regno puidētie liceat
temeritati (Fortissim' i mūdo deus
cūcta regit cū oīa sclā puidet ac pro
spicit) Neq̄ em̄ fas est hōi cūctas di
uine ope machinas vñ ingenio cōp/
hēdere vñ explicare fm̄ōe Hoc tñ p
spexisse sufficiat q̄ naturaz oīm p̄di
tor de' idē ad bonū dirigens cūcta
disponat. Būq̄ ea q̄ ptulit i sui fili

Ordo naturalis est vt deū 7 primū diligam'. Ordo p̄uisus ē t̄pal rerū
dispositio q̄ varū vocat. 7 lz ordinē naturalē sepe dimittam' aliq̄d pl' dō
diligēdo 7 primū odiēdo. tñ ordinē p̄uisum a deo nunq̄ effugim'. quia
nunq̄ aliter p̄uenit q̄ de' p̄uidet. 7 si aliqd̄ recedit ab ordie naturali rela
bit in aliū. vt si aliqd̄ ē malū. q̄ ad mīaz ipm̄ ē bonū in p̄partōe ad iusticiā
ita q̄ in regno diuine puidētie nihil relinq̄tur temeritati. i. ordinatōi

Neq̄ em̄ est fas homi. hic phia excusat se de ampliori indagatōe cāp
dicēs. Neq̄ em̄ ē fas homini vñ ingenio p̄prehēdere vñ fm̄one explicare
cūctas machinas. i. cās vel dispōnes ope diuine. i. diuini opit. h̄ tñ sufficit
at p̄pexisse qd̄ de' p̄dctor. i. p̄ductor oīm naturaz disponat cūcta dirigēs
ad bonū. Eū dū ea q̄ ptulit. i. p̄dicit festinat retinere i silitudie sui. i. i bo/
no. ipe elimitat. i. excludit p̄ ferē. i. p̄ ordinē fatalē necessitatē. oē malū d̄ tere

rie ab insignata rōne
ordis. i. mali relabat
in aliū ordinē. i. boni
ne in regno puidē
rie dei liceat qd̄. i. ali
qd̄ temeritati. i. iord
natōi. 7 ponit autori
tatē in greco q̄ tñ so
nat. fortissim' i mun
do de' oia regit.

¶ Notandū q̄ bonū
p̄ueniens ex malicia
iprobōz nō ē ip̄ratā/
dū ip̄sis iprobis. sed
tñ diuine frutis q̄ no
uit ex malis efficiere
bona. 7 lz de' maluz
dirigat ad bonū sua
intēdōe 7 p̄tate. non
tñ hō iso ē extra cul
pā q̄ illud malū agit
mala intēdōe

¶ Notandū q̄ alius
est ordo natural' ali'
ordo a deo p̄uissus

Liber quartus

in his sue publice rei. i. mundi. q̄ sit ut mala q̄ credunt abū dare in terris. si spectas puidētā disponētē nihil ppēdas v̄q̄ eē mali. Tūc iuocat Boc. ad solatōz metricā dīcēs. Video te eē onerātū pōdere q̄nīs q̄ difficilis ē. ⁊ fatigātū plixitate orōis expectare aliquā dulcedinē carmīs. Zgīf accipe haustū dulcedis metricæ. q̄ refect. i. recreat. firmior p̄tēdas. i. pergas i vltiora. ¶ Notā dū q̄ dē malū nūc p̄tēdas ad diuinā puidētā. quia malū nō ē aliq̄ natura neq̄ aliq̄ res. oīs eī natura et res appetit suā p̄fectionē. cū autē ap̄ibile hēat rōnē boni si malū esset natura ⁊ res appetēs p̄fectionē malū esset bonū. ¶ Notandū q̄ nullū ē malū simplr ⁊ totalr i mōdo q̄n in p̄pariōe ad diuinā puidētā hēat rōez boni. vñ expedit multos d̄fect. p̄tingere i vniuerso ne multa bona rollunt. Si em̄ non corrūpēt aer ignis n̄ p̄fuaret. nec vitra leonīs p̄seruaret nisi occideret agn. v̄l asin. neq̄ laudaret iusticia nec patia si nō esset iniquitas. Ex q̄ patz q̄ multa in p̄pariōe ad nos sunt mala q̄ in cōparatiōe ad diuinā puidētā oīa disponētē fm̄ q̄ meli. cōp̄tūe vniuerso bona sūt.

Metrum sextū quarti libri.

Vis celsi iura tonantis
Pura solers cernere mēte
Aspice sūmi culmina celi

Illic iusto federe rerum

Illic iusto federe rerum. Iste ē sextū metz h. q̄rti. q̄s fm̄ q̄sdaz d̄ adonici. fm̄ q̄sdā archiloycū. ab inuēntore terrāmetz. dactili cū a pede p̄dāante. in q̄ metro p̄bia p̄mēdat diuinā puidētā i dispōnere rū ⁊ p̄rio ex p̄te rez q̄ diuina dispōne regit. scdo ex p̄te dei regētis. ibi. Sed iterea. p̄rio p̄mēdat diuinā puidētā in regie corpōz celestū. scdo i regie elemētōz. tertio i regie tēpōz. q̄rto i regie generabilū ⁊ corrupibilū. scda ibi. Hec cōcordia. tertia ibi. his de caus. q̄rta ibi. hec tēptes. p̄rio d̄. Si tu solers. i. sapiēs vis pura mēte cernere iura. i. regimā q̄b̄ m̄s regit. celsi tonantis. i. d̄i. aspice culmia. i. altitudies sūmi celi. Illic s̄dera fuat veterē pacē. i. astiq̄m. cōcordiā quā eis diuina puidētā ididit iusto fe

Dez. vi. q̄rti libri.

Dez. vi. q̄rti libri. Iste ē sextū metz h. q̄rti. q̄s fm̄ q̄sdaz d̄ adonici. fm̄ q̄sdā archiloycū. ab inuēntore terrāmetz. dactili cū a pede p̄dāante. in q̄ metro p̄bia p̄mēdat diuinā puidētā i dispōnere rū ⁊ p̄rio ex p̄te rez q̄ diuina dispōne regit. scdo ex p̄te dei regētis. ibi. Sed iterea. p̄rio p̄mēdat diuinā puidētā in regie corpōz celestū. scdo i regie elemētōz. tertio i regie tēpōz. q̄rto i regie generabilū ⁊ corrupibilū. scda ibi. Hec cōcordia. tertia ibi. his de caus. q̄rta ibi. hec tēptes. p̄rio d̄. Si tu solers. i. sapiēs vis pura mēte cernere iura. i. regimā q̄b̄ m̄s regit. celsi tonantis. i. d̄i. aspice culmia. i. altitudies sūmi celi. Illic s̄dera fuat veterē pacē. i. astiq̄m. cōcordiā quā eis diuina puidētā ididit iusto fe

Metrum sextum

fers. qz sol cōcit^o. i. cōmor^o. rutilo igne. i. calore nō ipedit gelidū arem pbe
bes. i. lunc. nec visa q̄ flectit rapidos meat^o. i. mor^o. circa polū septentriona
lē. nūq̄ lota occiduo p̄fūdo. i. mari occidentali cupit tigrere. i. mergere flamm^o
mas oceano. i. mari. cernēs cetera sidera mergi i mare. z loq̄t mox vulgari.
credit ei vulg^o stellas q̄n occidūt descēdere in mare. z vesp. i. ven^o sp̄ eqs

Veterem seruant sidera pacem

Non sol rutilo concitū igne

Solidum pbebes impedit arem

Nec que summo vertice mundi

Flectit rapidos visa meatus

Nūq̄ occiduo lota profundo

Letera cernens sidera mergi

Lupit oceano tingere flammās

Semper vicibus temporis equis

Vesper seras nunciat ymbrias

Reuehitq̄ diem lucifer alinū

Sic eternos reficit cursus

Alternus amor. sic astrigeris

Bellum discors exulat oris

Hec concordia temperat equis

viab^o ipis nūciat se
ras ymbrias noctis z
eadez ven^o exū. i. iuc
fer reuehit diē alinū.
.i. claz. sic altern^o a
mor. puenit ex dū
na. pūdētia reficē et
nos cursus siderz. sic
id ē p talē mutūā. cō
cordiā. bellū discors
exulat. i. expellit. ab
oris astrigeris. i. a re
gōibz celestibz q̄ ge
rūt astra. Notādū ē
hac dīcōne solers q̄
fm Jsid. iterprat q̄t
sollat^o i arte v^o v^o
z sic d̄z scribi per du
plex. Sz fm hugul.
d̄z a solō q̄d ē totū v^o
mtrū. z ars tis. q̄t to
v^o v^o mtr^o i arte. z sic

describi p simplex l. Notādū q̄d mag^o dnoia^o tonās a tēpestare ton
nādū q̄ ab alta tēpestare qz maior terror p eā icurū mētibz hoim q̄ p altā
vū p tēpestare tonādū hoies mag^o iducit ad recogitādā dinā potentiā
Notādū q̄ visa h̄ns. vij. stellas circa polū septentrionalē mora nūq̄ occi
dit sp̄ nob̄ apparet h̄z alie stelle nobis oriātur z occidūt. de venere autē q̄
de nocte sequit solē. z de mane lucifer dicta p̄cedit solē. vssū fuit i. l. l. me
tro. ij. Hec cōcordia rē. hic phia cōmēdat regimē dine. pūdētia i ele
tis dī. hec cōcordia protentiens ex dīuina prouidentia rpat elem̄ta eqs mo
dis vt hūida elem̄ta pūgnātia. i. dīta cedāt sicq̄ vicibz. i. vicauerā tra q̄ q̄n
q̄ pua leāt hūida z q̄n q̄ secca. z q̄ frigora. i. elem̄ta frigida iūgāt fidē. i.
cōcordiā flām̄tis. i. calidis elem̄tis ne vñū corat^o aliō corrupat. z hec con
cordia faē vt p̄dul^o ignis surgat i altū l. moueat sursum. z fre gues pōdere
fidē. i. dōsū r̄idē. rē p̄m̄dat regimē dī circa rpa dī. his dēz cāis. i. s̄l̄tibz
r̄āis p̄ dinā. pūdētia ordiat^o an^o floifer. i. q̄ abūdāt flores spirat edores
sp̄o p̄ l. rpe p̄s. r̄epente. i. incalescente estal feruida sicq̄z cereres. i. fruges

Libertus quartus

Autū remeat. i. reuertit. Quis i onerosis pomis imber defluus irrigat
hiemē. Tūc pmedat regimē dei circa generabilia z corruptibilia dicens
Hec temperies. i. tpata dispō. pūdicētie diuine alit z pfert q̄cqd i orbe spirat
vitā. i. q̄cqd uiuit. z eadē reperies raptēs ea q̄ fecit. p̄dit. i. abscondit z au-
fert. i. ab esse mergēs. o. r. i. p. ducta supmo obitu. vltia morte. ¶ Forādā

fm p̄m̄torem. viij
phi. p̄m̄ū antiquū
n̄t̄. facit sine sc̄do
antiq̄ i. celo. q̄ p̄ma
causa generatōnez et
corruptiōnez elemēto
rū z oim in mūdo et
tēporū distinctiōnez
opaf mediantibz cor-
poribus celestibz. viij
in li. de pomō aresto.
scribit q̄ creator oim
sua sapia p̄parauit
sp̄ras. z i q̄libet sp̄-
ra stellas lucidas. et
dedit ip̄is p̄tē dos
minādū in h̄ mundo
facēdū bonū z malū
mortē z vitā. z ince-
dunt stelle fm p̄tē
sp̄ris a creatore datā
fm desiderū z volū-
tatē eius in ascendē-
do et descēdēdo. nūc

de oriēte ad occidentē. nūc de occidentē ad oriēte sine p̄dictione et oēs stelle
sunt sicut fuit dño obediētēs z decursus z mor̄ eaz nō ē a seip̄is nec p̄tu-
te eaz. sed ē creator q̄ facit eas moueri. ¶ Sedit interea. Hic p̄m̄dat
p̄ndentiā diuinā ex pre dei regētis dicens. Interea dūres sic gerunt. al-
cōditōz. i. sūm̄ creator rex de. sedit. i. in se imutabiliter monēt regēs oia
flectit. i. moderat̄ habenas rex. i. freno et̄is rex p̄ sapias gubernatōis. dñs
p̄ potētā creatōis. Fōs ois bonitatis z origo oim z ip̄e a nullo. lex oia li-
gans z sapiēs arbiter. i. iudex eq̄. i. equitatis oibus tribuens fm iustitias
q̄ sez lex oia regēs. p̄cat. i. exatit. entia ire. i. p̄cedere ad esse motu. i. p̄ mo-
tū z sicut. i. p̄manere facit ad tēpus in esse retrahēs oia ad nō ēē. z ip̄e fir-
mat p̄ gratā vaga. i. instabilia p̄ naturā. Nā nisi de reuocās rectos it̄. i.
rectum p̄gressum qui est ab esse ad non esse. cogitat. i. reducat entia in se
eos orbes id est in quasdam circulations ea que stabiles ordo diuine p̄t-

Prosa septima

dentie continet. ista dissepta. i. seppata a suo fonte. i. a suo principio qd e deo
fatiscat. i. deficiant z ad nihilum deuentent. Hic fons est communis amor
cunctis creaturis. z cuncta repetunt id est appetunt. teneri. i. seruari. sine
boni. i. finem boni. quia res aliter non queant durare id est in esse perpe-
tuari. nisi conuerso amore resiliant id est redeant cause id est ad primam cau-

sam que dedit eis esse
p creationem.

¶ Notandū qd en-
tia reguntur a deo p
quandā circulationē
fm qm qdammodo
perpetuantur in esse.
verbi gratia. De^o sic
disposuit res vt ex se-
mine proueniat her-
ba. z ecouerfo ex her-
ba pducatur semen
sic in generatione ele-
mētōrum fit quidā
cīrculus dum ex aē-
re generat ignis: ex
terrum ex igne aer
¶ Item in creaturis
rōnabilibz que pgre-
diunt a deo pductio-
ne nature. sic iterū re-
flectio ad ipm deum
per reductōes gratie.
vt sic nihil permanet
at in rebus ens z p-
fectum nisi per quā-
dam circulationem.

Rerumq; regens flectit habenas
Rex et dominus fons et origo
Lex et sapiens arbiter equi
Et q̄ cum motu concitat ire
Sistit retrahens ac vaga firmat
Nam nisi rectos reuocans itus
Flexos itex cogat in orbis
Que nunc stabilis continet ordo.
Dissepta suo fonte fatiscant
Hic est cunctis communis amor
Repetuntq; boni sine teneri
Quia non aliter durare queant.
Nisi conuerso rursus amore
Resiliant cause que dedit esse

Prosa septima libri quarti

Am ne igit vides qd hec oia
q̄ dixim⁹ cōsequat. B. Quid

et hoc innuit p̄ba in lra. ¶ Notandum qd finto ad quem oia naturali ap-
petitu tendunt est ipm summū bonum qd e deo. Hūc finē psequunt rō-
nables creature p opationem intellectus z voluntatis. Sed irrōnables crea-
ture psequunt ipm solū p hoc qd ipm repñant p quādam p̄cipatōes essen-
ti. z ideo eodem appetitu naturali q̄ aliquid appetit suū esse. eodem appe-
titu tendit in suū vltimum finem. z hoc innuit in littera cum dicit. Hic e-
cunctis cōmunis amor.

Prosa septima quarti libri

Am ne igit vides. Ista est septima z vltima prosa huius quarti
libri qua p̄ba deducit quandam cōclusionem ex p̄missis. ¶ Et primo

Liber quartus

facit hoc. secundo subiungit quandā exhortationē. secunda sibi. Quare inquit. Primo ponit conclusionem intentā. secundo cōparat eam ad opinionem vulgi. Secunda sibi. Sed eam. Primo dicit. Vides ne iam o boe? ti qd consequatur hec omnia que diximus. Dicit Boetius. Quid inquit et phia. Omnem fortunā prorsus esse bonā dicit Boetius. et qui inquit

quid modo hoc potest fieri. Cui phia. Atte de inquit. Cum ois fortuna siue iocunda siue aspera deferat eā remunerādi vel exercētū bonos vel causa puniendi vel corrigēdi improbos. patz q omnis fortuna ē bona. quam vel cōstat esse iustam sicut illa que punit malos. et punit bonos. vel cōstat esse vtilē. sicut que exercet bonos et corrigit malos dicit Boetius. nūm id est valde vera est ratio. et si prouidentia quā pauloante docuisti et fatum considerē. tūc sententia ē nixa id est

firmata firmis viribus. i. rationibus. ¶ Notandū q ex quo sūm diuinam prouidentiam bonis et malis nunc prospera nunc aduersa eueniunt. bonis propter remunerationem prospera. et propter exercitationē in virtutibus aduersa. patet q prospera fortuna remunerans et aduersa exercitans est bona. Item cum prospera fortuna malos emendet et vtilē est prorsus et aduersa ipsos corrigit et iuste punit patet ipsam etiam esse bonam.

¶ Sed eam si placet. Sic comparat hanc conclusionē ad opinionem vulgi ostendens eam vulgo esse inopinabilem. et inquit quid vulgus sentiat de qualibet fortuna sedo ex opinione vulgi concludit quoddam cōmariū ipsi vulgo sibi. Vnde igitur. dicit ergo. Sphia si placet eam opinionē q omnis fortuna sit bona. numerem? inter eas opiniones quās pauloante posuisti inopinabiles. sicut phia. qd id est propter qd Boetius dicit q cōmariū

nam inquit. ¶ Omnes inquit bonam prorsus esse fortunā. B. Et q inquit fieri potest. ¶ Attende inquit q omnis fortuna vel iocunda vel aspera. tum remunerādi exercendū bonos. tū puniendi corrigēdiq improbos causa deferat. Omnia bona quā vel iustā pstat esse vel vtilē. B. Nūm qdez inquit ha ratio. Et si quā pauloante docuisti prouidentiam fatūe pderem. firmis viribus nixa sententia s; eā si placet inter eas quās i/opinabiles pauloante posuisti numeremus. ¶ Et quid inquit. B.

Prosa septima

nis sermo hominum usurpat. Stud id est in usum capit quorundam fortunam esse mala quorunda bona. et dicit philosophia. Vis ne o Boeti accedamus paulisper sermonibus vulgi. ne nimium videamur recessisse a comuni usu hominum de Boeti? ut placet. et phia. nonne censes bonum

Quia id hominum sermo communis usurpat. et quidem crebro quorundam mala esse fortunam. **P.** Vis ne inquit igitur paulisper vulgi sermonibus accedamus. ne nimium velut ab humanitatis usu recessisse videamur. **P.** Ut placet inquam. **R.** Nonne igitur bonum censes esse quod prodest. **B.** Ita est inquam. **P.** Que res aut exercet aut corrigit? **R.** prodest. **B.** Fateor inquam. **P.** Bona igitur **B.** Quidni. **P.** Sed hece eorum est qui vel in virtute positi contra aspera bellum gerunt vel a vicis declinantes virtutis iter arripiunt. **B.** Negare inquam nequeo. **P.** Quid vero iocunda que in premium tribuitur bonis. num vulgus malam esse decernit. **P.** nequaquam. **U.** Verum uti est ita quoque esse optimam censes. **P.** Quid reliqua que cum sit aspera et iusto supplicio malos cohercet

quod prodest. et boetius. Ita est. et philosophia. Fortuna aut exercet aut corrigit prodest. Dicit boetius fateor inquam. Ideo concludit phia. Omnis fortuna bona est que exercet et corrigit. dicit Boetius. Quid id est que non. et addit philosophia. Hec fortuna que exercet est eorum hominum qui positi in virtute gerunt bellum contra aspera. Sed fortuna que corrigit est eorum hominum qui declinantes a vicis arripiunt iter virtutis. Dicit Boetius.

Negare nequeo. **Q.** uerit philosophia. **Q.** uerit de fortuna iocunda que retribuitur bonis in premium. nunquid vulgus decernit id est iudicat eam esse mala. **D.** icit Boetius. Nequaquam. sed censes id est iudicat eam esse optimam sicut est.

Q. uerit vltim? **P.** hia. **Q.** uerit de reliqua fortuna que punit que cum sit aspera et cohercet malos

Liber quartus

Iusto supplicio nunquā vulgus putat eū esse bonam. dicit Boetius. Imo iustū dicit eam esse miserimā oīm que excogitari possunt. ¶ Nota q̄ om̄is fortuna vel est ad exercendū bonos & corrigendū malos. vel ad remunerandū bonos & puniendū malos. Fortuna que est ad exercendū bonos & ad corrigendū malos hoīes vtrac̄ est bona. etiam s̄m opinionē vulgī quod p̄bat p̄bia Illud q̄d

adest bonū. sed fortuna q̄ exercet bonos hoīes prodest bonis & que corrigit malos prodest malis. ¶ vtrac̄ est bona. Fortuna autē que exercet ē bonos q̄ gerunt bellū & vitia Fortuna que corrigit est malorū q̄ declinant ad vitia Fortuna autē q̄ remunerat bonos bona ē. etiam s̄m vulgares. sed que punit malos oīm pessima est s̄m vulgares. & hāc opinionē vulgī de vtrac̄

q̄ fortuna philosophia tangit in lra.

¶ Uide igitur. Sic philosophia ex concessis a vulgo concludit quoddam inopinabile & cōtrarium vulgo. scz malam esse fortunā tantum malorū. cum tamen opinetur vulgus vt plurimum malam fortunam euenire bonis. & dicit. Uide ne nos sequentes opinionem populī id est vulgī concesserimus id est. concluderimus quoddam valde inopinabile apud vulgum. Quid inquam dicit Boetius et philosophia. Ex his enī que concessa sunt s̄m opinionem vulgarem euenit q̄ eorum que sunt in perfecta possessione virtutis vel in profectu vel in adeptione virtutis omnē fortunam esse bonam siue sit prospera siue aduersa. manentibus autē in improbitate omnem fortunam esse pessimam. Et dicit Boetius. hoc verū est s̄m vulgares. quamuis nemo audeat confiteri s̄m veritates. quia i reueritate omnis fortuna bona est tam bonorū q̄ malorū. vt p̄babit.

¶ Notandum autem q̄ omnis fortuna bona vel est remunerans vel exercens. vel corrigens. Fortuna remunerans est eorum qui sunt in possessione virtutis Fortuna vero exercens est eorum qui sunt in profectu virtutis. Fortuna corrigēs est eorum q̄ incipiūt ēē virtuosī. Ex quo reliū

Nū bonā popul' putat. B. Immo oīm in q̄ q̄ excogitari possunt iudicat esse miserimā. ¶ Uide igitur ne opinionē populī sequentes quoddam valde inopinabile p̄fecerimus. B. Quid in q̄. ¶ Ex his enī ait q̄ concessa sunt. eorum q̄dē q̄ sūt v̄l in possessione v̄l in p̄fectu v̄l in adeptione virtutis: omnē q̄cūq̄ sit bonaz in improbitate nō manentib' omnes pessimā esse fortunaz. B. Hoc in q̄ verū est. tācti nemo audeat p̄fiteri

Prosa septima

ditur q̄ eorū q̄ p̄manēt in malicia sic forma pessima. sed h̄ v̄p̄ est fm̄ opti-
mōne vulgare ¶ Hora q̄ p̄libet forma p̄or̄ dupl̄ p̄siderari. vno mō in cō-
paratiōe ad eā m̄ vniuersalē q̄ oia regit ⁊ disponit ordinādo singula i sinez
eis p̄ueniētē. sic ois fortuna bona est vt p̄batuz est. vel p̄or̄ p̄pari fortu na
ad utuz cui cūenit. ⁊ sic solum illa d̄ bona q̄ aliqd̄ bonū cōfert illi cui ad

¶ Quare inq̄t ita v̄ sapiens mo-
leste ferre nō debet quotiens in cet-
tamen fortune adducitur. Ut virū
fortem nō decet indignari quotiēs
inreputit bellicus tumultus. Utri-
q̄ em̄ huic q̄dem glorie propagāde
illi vero confirmande sapientie dif-
ficultas ipsa materia ē. Ex quo p̄te-
nim virtus vocatur q̄ suis viribus
nitens nō superetur aduersis. Ne-
q̄ em̄ vos in propectu positi virtu-
tis. defluere delicijs et emarcescere
voluptate venistis. Prelium cum
omni fortuna nimis acre censeritis
ne vos aut tristis opp̄imat. aut io-
cunda corrupat. firmis medium
virib̄ occupate. Quicquid aut in-
fra subsistit. aut vltra progreditur
habet ⁊ contemptum felicitatis nō
habet p̄mium laboris. In vestra
enim situm manu. qualem vobis
fortunam formare malitis Omnis

venistis in mundum diffluere delicijs ⁊ emarcescere voluptate p̄liū ni-
mis acre. censeritis id est iudicabitis fieri cum omni fortuna. Ne tristis
fortuna vos opp̄imat cūciendo in despatōz aut iocunda corrupit ali

uenit. et illa mala q̄
nihil boni cōfert.

¶ Quare inq̄t. Mo-
ph̄a facit q̄ndam ē
horatōz dices Ex
q̄ ois fortuna ē bona
sapiēs vir nō debet
moleste ferre q̄tiens
adducitur i cet tamē
fortune. i. cū fortuna
vt nō decet for̄ ē v̄
rū indignari i. tūba
ri q̄tiēs inreputit. i.
insonit. bellicus tu-
mule. i. strepit. naz
ipsa difficultas bellā
di ⁊ resistēdi fortune
est vnicuiq̄ viro for-
ti et p̄tuofo materia
id ē eā gl̄ie propagāde
Exatiū em̄ bellicuz
ē eā glorie viro forti.
illi p̄o. i. viro p̄tuofo
so resistētia fortune ē
materia. i. eā p̄simā
desapie. i. p̄tuis. Ex
q̄. i. ex q̄ victoria talis
difficultas p̄t̄ voca-
tur. dicit em̄ p̄tuis eo
q̄ suis viribus nitēs
non superetur aduer-
sis. ⁊ subdit. Neq̄ ei
vos positi in p̄uctu
id est in via virtutis

Libert quartus

ciēdo ad voluptatē occupare. i. tenere ergo mediū virtutis firmis vtrūq.
qz qdā infra subsistit a medio virtutis deficiendo aut vltre p̄gredit mediū
um virtutis excedēdo illud bz p̄ceptū felicitatis. i. virtutis. et non bz p̄mū la
boris. z in vestra manu. i. p̄tate firū ē. qualē virtutē vobis malitis. i. magis
velitis formare. s. bonā vel malā. **Dis em fortuna q̄ videt aspa aut ex**
cer bonos z p̄tate ma

los z sic bona ē.

Horādū q̄ p̄bia
hortat sapientem ad
magnanimitatē euz
St. Sapientis nō de
bet moleste ferre for
tunā. Nā fm Arest.
In eccl̄icis. Sapiēs
bñ scit ferre fortūas.
qz bz se sine vitupio
sicut tetragonū. **Lo**

pus em tetragonū q̄cūq̄ p̄tate firmiter stat z magnanīm⁹ ē q̄ z diffor
mes insule⁹ fortune vnaq̄mē mētis p̄stantia militat. **Horādū q̄ virtus**
p̄sistit in medio inter duo vitia extrema ad q̄z vñ impellit p̄sa fortuna
ad altē aduersa. vbi gr̄a. Aduersitas ipellit ad desp̄ationē z timi d̄itatē. p̄
sp̄ertas autē ad p̄sumptionē z audaciā. inter q̄ p̄sistit mediū virtutis. aut
excessus vlt̄ defect⁹ ē vitiosus. z h̄ inuit p̄bia in l̄ra. **Horā q̄ i p̄tate hor**
mints est facere fortunā sibi qualē vult. scz bonā vlt̄ malā. qd̄ d̄clarat p̄bi
lo sophia in aduersa fortūa. qz si eā accipim⁹ bono anio. p̄ exercitio z corre
ptione ipsa est bona. Si autē eā toleram⁹ malo aio etiā p̄ pena iſ a mala ē

Betrū septimū quarti libri.

Ella bis q̄ntis. Hic incipit q̄ntū z vltimū metrū hui⁹ q̄nti. qd̄ bi
saphicū ab inuētoze. trochaicū a pede d̄nante i q̄ p̄bia cōfirmat
suā exhortatōez exēplo viroz fortūū q̄ sp̄ert⁹ voluptatib⁹ magnos
subierūt labores spe laudis z gl̄ie. z p̄tio ponit plura exēpla. sc̄do hortat
nos ad imitatōez eoz. ibi. **Ite nunc fortes.** Pr̄ma ps̄ posset diuidi in toe
pres̄ q̄t exēpla ponit q̄ parcbūt. Pr̄mū exēplū ē tale. Paris filius p̄ami regis
troyanoz in greciā. p̄fere⁹ rapuit vxorē helenā. **Helenā** d̄uxit eā in fri
giā regionē. **Helenā** at̄ p̄q̄t̄ fratri suo agamēnoni hoc factū. **He**
nelaon cōuocans p̄ncipib⁹ grecoz. trāsfretante in frigiā z obsidit troiā
decē annis q̄ eā dē destruxit. z maiorib⁹ interfectis pplm captiuauit. **Cū**
autē agamēnō p̄fisceret versus troiā d̄uenit in q̄ndā insulā. vbi fact⁹ ē
ei vlt̄ cōtrari⁹ z requisit vates qd̄ esset faciēdū. q̄ dixerūt q̄ non haberet
uentū prosperū nisi placaret dianam sacrificando ei suam filiā. **Cū** licet
hoc videre d̄urū p̄pter pietatē paternā. tamē suadente vlt̄e spe laudis et
gl̄ozie sup̄ victoriā obtinēda. consensit vt eam imolaret. quo facto obr̄i

Metrum septimum

hinc ventum prosperum ad voluntatem. dicitur in littera. Atides. i. agamemnon atride filius existens. vltor operatus bella bis quinis. id est decez annis. p̄cauit. i. purgavit vltiscēdo amissos thalamos. i. vltorem contentā in thalamo fratris. Venclat ruinis id est destructionibz frigie id est troye q̄ sita fuit in frigia. dum ille agamemnon optat dare id est exponere vela

grate clasti id est nauti grecali. vltū redemptos vltos cruore filie sue ipse exiuit id est. d̄po fuit parte. i. pietatez paternaz. z sacerdos tristi existēs federat i federe sacrificat. mī serū ingulū. i. colluz vlt guttur. nate id est filie agamēnonis. i. mē em Hugulione iugulū id est. q̄d guttur vel gutturis incēsto.

¶ Fleuit amissos thaco sodales. Hic philosophia pōit se

Optat z ventos redemit cruore
Exiit patrem miserumq; tristis
Federat nate iugulum sacerdos
Fleuit amissos thacus sodales
Quos ferus vasto recubās i antro
Mersit imani poliphemus aluo
Sed tamen ceco furibundus ore
Gaudiū mestis lachrymis repēdit
Herculem duri celebrant labores
Ille centhauros domuit supbos

eundem exemplum in quo declarat fortia acta ipsius Ulixis. intendens talem fabulam. Ulixes rediens de bello troyano. decem annis errauit in mari sustinens multa aduersa tandem casualiter venit ad antrum poliphemi qui erat maximus gigas habens vnicum oculum in fronte. qui socios Ulixis occidit z vorauit. super quo Ulixes contristatus sustinuit vsq; predictus gigas cibo repletus obdormiret. quo dormiente oculum quem in fronte habuit eruit. qui euigilans furibundus quesitit vltrem s̄ excecatus eum inuenire non potuit. Dicit ergo in littera. Thacus id est vltres ab thaca regione. vel ab auro suo thaco sic dicitur. ille fleuit. id est defleuit amissos sodales quos ferus Poliphemus recubans id est morans in vasto antro id est magno. mersit immani aluo. id est magno ventre. sed tamen Ulixes furibundus repēdit id est restituit. gaudium mestis lachrymis id est. suis tristitijz ore id est facie poliphemo ceco id est excecato.

¶ Hercule duri celebrant labores. Hic ponit aliud exemplum in quo describit acta herculis z labores eius quibus fingitur meruisse celuz diu cens. Duri labores assumpti celebrant id est celebrem reddūt herculem. Tulus ponit p̄mū laborem. scilicet donationem centhaurozum dicens Ille hercules domuit centauros supbos qui eum contempserunt

Liber quartus

¶ Ubi notandū q̄ cetera hauri monstra q̄dā dicta sunt ex medietate hofel. r̄ ex medietate thauri q̄s poete fingūt genitōs ex semine Hydonis. q̄s piecit in nubē q̄ Juno circū dederat se fugiēs a facie ei⁹ volētis cū ea p̄burere: hos centhauros hercules domuit. Cū em̄ puenissent ad ludū palestine ī monte foloz Hercules p̄gressus cū eis ipsos vsq̄ ad effusione sanguis p̄stravit.

¶ Abstulit seuo spoliū leonī
Fixit r̄ certis volucres sagittis
Poma cernenti rapuit draconi
Aureo leua grauior metallo
Lerberū traxit triplici catena
Victor immitem posuisse fertur
Pabulū seuis dñm quadrigis
Hydra cōbusto perijt veneno

¶ Abstulit seuo spoliū leonī. Hic ponit sc̄m labore hercul' dīcēs. Hercules abstulit spoliū. i. pellē seuo leonī. ¶ Ubi notādū q̄ in silua Nencia fuit q̄dā leo crudelissimus q̄ hoies totius regiōis iuasit. quem aggressus Hercules p̄ liberatiōe patrie ipsum iteremūt. et exorians ip̄m pellē p̄ spoliū abstulit. ¶ Fixit r̄ certis volucres sagittis. Hic ponit tertiu' labore dīcēs. Hercules fixit volucres. i. arpias certis sagittis. ¶ Ubi notādū q̄ rex Fini' filios suos excecavit q̄ nouerā suaz de stupro accusauerāt p̄ter q̄d iudicia deoz ip̄e est excecavit. r̄ apposite sunt ei arpie. i. volucres virgine' rapitēs cibū de mēsa ei⁹ q̄s hercules sagittis suis fixit r̄ fugauit. ¶ Poma cernenti rapuit draconi. Hic tangit quartū labore dīcēs. Hercules rapuit poma draconi cernenti. i. custodienti illa rapuit aureo metallo. i. cū claua aurea. hercules in q̄ factus gūtor. i. fortior leua. i. manu. ¶ Ubi notādū q̄ sepe fuerūt filie atlantis hñtes ortū aureū cū pomis aureis q̄ draco custo diebat. hercules aut̄ supuentis draconi poma aurea abstulit. ¶ Lerberū traxit triplici catena. hic ponit q̄ntū labore dīcēs. hercules cerberū. i. canē infernalē traxit ab iseris triplici catena ¶ Ubi notādū q̄ pyritane' volēs sibi desposare reginā inferni herculē r̄ theseū r̄ alios viros fortes a sup̄sit. q̄b' vegētibus ad iserū cerberū tanitōz iserū ipsos larratu suo ipedit. hercules aut̄ ip̄m tribu catenis vincit. vel sim alios ip̄m traxit de inferno triplici catena. q̄z dicitur habere tria capita canina triplici catena vincita. ¶ Victor imitē. hic ponit sextū labore dīcēs. Victor. i. hercules fert' posuisse imitē dñm. i. diomedē ī pabulū seuis q̄drigis. i. eq̄s q̄drigā habētib'. Ubi notādū q̄ diomedes fuit rex Tracie q̄ eq̄s suos paut hūana carne quē hercules interfectū de dit suis p̄ris eq̄s deuorandū ¶ Hydra cōbusto p̄ijt. hic ponit septimū labore dī. hydra. i. serpens p̄ijt cōbusto veneno suo. ¶ Ubi notādū q̄ in lerua palude fuit q̄dā spēs hñs pla' capita q̄z vno p̄ciso succrescebat. ma-

Metrum septimum

quem hercules aggressus sagittando cum non videret se proficere collecta congerie lignorum ipsum combussit.

¶ **Fronte turbat.** Hic ponit octauum laborem herculis. Ubi sciendum quod cum hercules veller deducere filiam cuiusdam regis que dicebatur deiamira fluminis acheloi que debebat transire mutauit se in diuersas formas pugando per her-

Fronte turbatus achelous amnis
Ora demersit pudibunda ripis
Strauit antheum libicis harenis
Lacus euandri fatiavit iras
Quosque pressur' foret altus orbis
Setiger spumis humeros notauit
Ultimus celum labor irreflexo
Sustulit collo, preciumque rursus

culum cum autem vltio mutasset se in spem thauri Hercules ipso delecto abstulit non vnum cornu quod sacrificauit copie. i. deo fortune propter quod achelous secundum hunc fugit et in aquas latuit. **Ubi de i. lra. acheloi** amnis. i. ille fluminis fronte turbat propter ablationem cornu. ipse demersit in ripis ora

pudibunda. quia latuit per pudorem in ripis. ¶ **Strauit antheum libicis arenis.** Hic ponit nonum laborem dicens. Hercules strauit. i. occidit antheum illum gigante arenis libicis. i. arenis libicis regionis. ¶ **Ubi notandum quod antheus erat gigas de terra progenitus cuius erat talis heros. quod si aliqui ex fatigatio debilitate turbae terre statim recuperabat vires. Qui cum exerceret magnam tyrannidem in libia aduenit hercules. et progressus cum eo diu sibi luctabantur. Cum autem antheus sentiret se debilitari sponte cecidit in terram et sic resupit vires. quod hercules cognoscens ipsum a terra eleuauit et supra pedes suos tenendo oppressit quousque spiritus exalaret. ¶ **Lacus euandri fatiavit iras.** Hic ponit decimum laborem eius. ¶ **Ubi notandum quod caecus fuit moerens euomens ignem per os. cuius proferens Fulcanus. manebat autem Lacus in more aeterno spoliatus et occidens homines et furto plurimum infestus. Cum autem hercules veniret de hispania ducens secum multos boues. Lacus quosdam boues herculis furabatur. et traxit eos in antrum suum retrosum per caudas ne furtum pateret. Cum autem hercules quereret boues per mugitus vnum bouis puenit ad antrum caeci. quod extracto ipsum interfecit cuius morte placata est ira euandri quem idem caecus multum offenderat. vnde dicitur. Lacus supple morte sua quam passus est ab hercule. satisfecit. i. persecuit iras euandri quem caecus multum offenderat. ¶ **Quosque pressur'.** Hic ponit undecimum laborem herculis. **Ubi notandum quod in archadia erat quidam aper deuastans totam regionem. quem cum hercules ageretur aper sibi insulans huiusmodi herculis spuma maculauit. quem aper tandem interfecit. Ubi dicitur Setiger. i. aper gerens setas. notauit. i. maculauit huiusmodi herculis. s. spuma vel salina quae humeros altus orbis foret. i. erat pressur'. quod ut statim patebit. hercules huiusmodi suis celum sustulit******

B

Liber quintus

¶ Ultim^o celū. Hic ponit duodecimū & ultimū laborē ei⁹. Vbi nota q^d atblas fingit fuisse q^dda gigas supportans celū hūeris suis. hic fati gatus rogauit herculē vt celū supportaret quousq^{ue} ipse respiraret. q^d & hercules fecit. & p^{er} hoc celū meruit. Vñ d^r. Ulti⁹ labor herculⁱ fuit q^{od} sustulit. i. sup portauit celū collo irreflexo. i. inclinato. & rursus meruit celū tāq^{uam} p^{er}uū vl timi sui laboris

¶ Ite nūc fortes vbi celsa magni. Hic hortat p^{ro}pheta ad imitationē p^{ro}phetarū fortitū vīrorū p^{ro}ph^{et}arū. Ite nūc fortes resistetes aduersitatib^{us}. ite il^{le} luc vbi ducit via celsa. id ē ardua magni herculis que est via virtutū & via magni exēplⁱ ad aggredien dū fortia. & tūc iuehitur p^{ro} tardos & vitiō^{sos} dicens. Cur uos inertes. i. hoīes sine

arte sicut hoīes desidiosi. cur nudatis terga. i. dorſa v^{ost}ra fugiendo labores & a iuerſa nā tell^{ure}. i. terrena p^{ro}cupia supata donat hoī sidera. i. celū. q^{ia} supra terrena p^{ro}cupia efficit hō dign^o celo q^{uo}d ē loc^o deorū & spiritūū. nā s^{ecundum} Bristo. p^{ro} celū & mūdi. D^eus eū locū q^{uo}d sursum est deo attribuit & barbari & greci q^uicūq^{ue} purāt deos esse. de quo loco d^r plato in p^{ro}ph^{et}o drone Virri speculaturū vīnetes s^{ecundum} vitā p^{ro}teplati^one. celestes sedes recipiūt. in q^uo b^elicitate deorū potiunt. q^{uo}d felicitate nos faciat p^{ro}iceps i^{esu}s x^ps. q^{uo}d ē de^{us} sup oīa b^endict^{us} in secula seculorū Amen.

Explicit liber quartus.

Incipit quintus.

¶ Ite nūc fortes vbi celsa magni. Hic incipit quintus liber Boetii de consolatione p^{ro}ph^{et}e. cui⁹ hec ē p^{ro}ph^{et}a in q^uo p^{ro}ph^{et}a vult solūgere q^uāda dubia suā determinationē cōsequētia de fato & p^{ro}uidētia. Vides eī⁹ ex dⁱctis q^{uo}d casus nō sūt. quā si oīa sūt. p^{ro}uidētia ita q^{uo}d nihil eueniat p^{ro}ter ordinē p^{ro}uidētie diuine. viderur q^{uo}d nihil casualiter eueniat. q^{uo}d casus iporat euentum i^{mp}roinatū. ¶ Ite vides ex dⁱctis q^{uo}d liberum arbitriū nō sit. q^{uo}d oīa disponentur s^{ecundum} ordinē fatali necessitatis. libez autē arbitriūz necessitate excludit. vides q^{uo}d si ponit p^{ro}uidētia & fatum q^{uo}d oīno excludatur libez arbitriūm. P^{ro}ph^{et}a q^{uo}d in p^{ro}ph^{et}o libro inq^uirit v^{ost}rum casus sit. & q^{uo}d sit & inq^uirit v^{ost}rum liberū arbitriū sit ponendo argumenta. q^{uo}o liberū arbitriū euz p^{ro}uidētia diuina ē

¶